

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Lucie Gavendová

**Způsob a rozsah náhrady majetkové a nemajetkové
újmy ve zdravotnictví**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Josef Salač, Ph.D.

Katedra: Katedra občanského práva

Datum vypracování práce: 2.6.2015

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Novém Jičíně dne 2.6.2015

Lucie Gavendová

Poděkování

Děkuji vedoucímu své diplomové práce doc. JUDr. Josefu Salačovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky k této práci a za jeho velmi vstřícný přístup. Dále bych také chtěla poděkovat své rodině za veškerou podporu, kterou mi v průběhu celého studia poskytla.

Obsah

Úvod.....	1
1 Právní úprava náhrady újmy v rámci českého právního řádu.....	3
2 Rekodifikace a důsledky týkající se problematiky náhrady majetkové a nemajetkové újmy.....	4
2.1 Sjednocení náhrady majetkové a nemajetkové újmy	5
2.2 Povinnost k náhradě při porušení smluvních a mimosmluvních povinností.....	7
2.3 Domněnka nedbalosti	10
3 Vznik povinnosti k náhradě v důsledku poskytování zdravotní péče.....	10
4 Obsah, způsob a rozsah náhrady.....	11
4.1 Obsah náhrady.....	12
4.1.1 Škoda	12
4.1.2 Nemajetková újma	12
4.1.3 Nepřímá škoda.....	13
4.1.4 Nepředvídatelná škoda	15
4.2 Způsob náhrady	15
4.2.1 Naturální a reletární restituce	15
4.2.2 Historický vývoj způsobu náhrady a platná úprava.....	17
4.3 Rozsah náhrady	19
4.3.1 Skutečná škoda (<i>damnum emergens</i>)	19
4.3.2 Ušlý zisk (<i>lucrum cessans</i>).....	20
4.3.3 Snížení náhrady	21
5 Funkce náhrady.....	22
5.1 Preventivní funkce.....	22
5.2 Satisfakční funkce náhrady nemajetkové újmy.....	22
5.3 Sankční vs. reparační funkce náhrady škody	23

6	Způsob a rozsah náhrady majetkové a nemajetkové újmy v medicínskoprávních sporech.....	25
6.1	Společná ustanovení.....	27
6.2	Škoda způsobená několika osobami a spoluzavinění poškozeného.....	28
7	Náhrada majetkové újmy.....	30
7.1	Typizované náhrady škody.....	31
7.2	Náklady spojené s péčí o zdraví.....	31
7.3	Náklady pohřbu.....	33
7.4	Peněžité dávky.....	34
7.4.1	Náhrada za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti.....	35
7.4.2	Náhrada za ztrátu na výdělku žáků a studentů.....	36
7.4.3	Náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti, případně při invaliditě.....	37
7.4.4	Náhrada za ztrátu na důchodu.....	39
7.4.5	Náhrada prací konaných bezplatně poškozeným pro třetí osoby.....	40
7.4.6	Náhrada nákladů na výživu pozůstalým.....	40
7.5	Odbytné.....	43
8	Odčinění nemajetkové újmy.....	43
8.1	Náhrada újmy na přirozených právech člověka.....	45
8.2	Obecná ustanovení.....	45
8.3	Náhrady při ublížení na zdraví a při usmrcení.....	46
8.3.1	Bolestné a ztížení společenského uplatnění – zrušení náhradové vyhlášky.....	47
8.3.2	Metodika Nejvyššího soudu.....	49
8.3.3	Náhrada za vytrpěné bolesti (pretium doloris).....	51
8.3.4	Ztížení společenského uplatnění.....	54
8.3.5	Další nemajetkové újmy.....	58

8.3.6 Odčinění duševních útrap při usmrcení nebo zvlášť závažném ublížení na zdraví.....	59
9 Europeizace právních úprav náhrady škody a imateriální újmy.....	62
9.1 Principy evropského deliktního práva (PETL).....	63
9.2 Principy evropského smluvního práva (PECL).....	65
9.3 Návrh společného referenčního rámce (DCFR).....	66
Závěr.....	68
Seznam zkratk.....	71
Seznam použitých pramenů a literatury.....	72
Právní předpisy.....	72
Judikatura.....	72
Odborné publikace.....	75
Odborné články.....	77
Elektronické zdroje.....	78
Jiné.....	80
Abstrakt.....	81
Abstract.....	82
Klíčová slova.....	83
Key words.....	83

Úvod

Oblast poskytování zdravotních služeb je svým významem značně specifická, jelikož se povahou své činnosti dotýká těch nejcitlivějších a mnohdy nenahraditelných hodnot lidské existence, kterými jsou zájem na ochraně lidského života a zdraví. Vzhledem k soudobé úrovni vyspělosti technických i medicínských poznatků vkládají lidé do úsudků lékařů značnou část své důvěry a často očekávají jejich profesní neomylnost. Na lékaře i na jiné zdravotnické pracovníky je tak při výkonu jejich povolání kladen enormní tlak, jenž má podobu hrozcích, mnohdy fatálních následků jejich případného pochybení. Tyto následky se nejčastěji projevují v podobě újmy na zdraví, v nejhroších případech může dojít i k usmrcení. S rozšiřováním práv pacientů na informace a jejich možností zasahovat do průběhu léčení a provádění lékařských zákroků však vzrůstá i počet zásahů do jiných práv, než jsou právo na život a na zdraví, a to například do práv na ochranu osobnosti. Ve všech těchto případech se pacienti mohou domáhat náhrady újmy, kterou utrpěli. Preferencí je cesta mimosoudního vyrovnání, nedojde-li však k vzájemné dohodě, nastupuje možnost domáhat se náhrady újmy před soudem.

Občanské právo zaznamenalo v posledních letech řadu změn, zapříčiněnou zejména tím, že ke dni 31.12.2013 skončila účinnost občanského zákoníku z roku 1964¹ a od 1.1.2014 vstoupil v účinnost dlouho připravovaný a očekávaný občanský zákoník.² Ačkoli letošní rok, tj. rok 2015, je již druhým rokem účinnosti stávajícího kodexu, nelze opomenout skutečnost, že na základě přechodných ustanovení se úprava SOZ stále v některých případech použije. U nároků na náhradu škody vzniklé porušením povinnosti stanovené právními předpisy tomu tak dle ustanovení § 3079 OZ bude ve všech případech, ve kterých k porušení zákonné povinnosti došlo před 1.1.2014. Uvážíme-li časovou náročnost sporů o náhradu škody na zdraví, vleklých nezdídků několik let, ještě nějakou dobu potrvá, než zcela „doběhnou“ kauzy posuzované podle právní úpravy dřívější.

---

¹ Česko. Zákon č. 40 ze dne 28. února 1964 občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1964, částka 19, s. 201 - 248. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=40/1964&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy. (dále jen „SOZ“)

² Česko. Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012 občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2012, částka 33, s. 1026 - 1365. ISSN 1212 - 1244. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=89/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy. (dále jen „OZ“)

S ohledem na výše uvedené tak ve své práci nemohu opomenout úpravu obsaženou v SOZ. Ať už v některých oblastech více, či méně, ponese se celý text práce v duchu analýzy změn, které rekonstrukce občanského práva v oblasti náhrady újmy přinesla, a následného zhodnocení jejich důsledků a promítnutí do české právně-aplikační praxe. Cílem této práce je komplexní představení problematiky náhrady újmy způsobené pacientům v souvislosti s poskytováním zdravotní péče, konkrétně pak způsobu a rozsahu náhrad jednotlivých majetkových a nemajetkových újem vzniklých v důsledku ublížení na zdraví či usmrcení, kterých se poškození domáhají v rámci občanskoprávních soudních sporů.

Vlastní text práce je členěn do devíti kapitol. Zprvu bude představena aktuální právní úprava na vnitrostátní úrovni. Navazujícím tématem je detailnější představení rekonstrukce a její dopady v oblasti náhrady majetkové a nemajetkové újmy ke které dochází v oblasti poskytování zdravotních služeb. Bude osvětlena změna terminologie, a to zejména ohledně pojmu škody. Škoda totiž nově neznamená jakýkoli zásah do sféry jednotlivce, ale v důsledku nového rozlišení na majetkovou újmu (škodu) a újmu nemajetkovou dochází k podstatnému zúžení tohoto pojmu. Úsilí bude věnováno především zhodnocení očekávaného přínosu legislativních změn a zhodnocení, zda lze ve stávající úpravě spatřovat nějaké nedostatky. Následuje obecné vymezení dílčích aspektů tvořících základ práva na náhradu, tedy obsahu, rozsahu a způsobu náhrady, jejich diferenciaci a zařazení v textu zákona. Posledním vymezením před samotným těžištěm práce je vymezení funkcí, které náhrada plní, a jejich vzájemný vztah. Jádrem celé práce je pak zkoumání způsobu a rozsahu jednotlivých náhrad majetkové a nemajetkové újmy způsobené v oblasti zdravotnictví a podmínky jejich uplatnění. V této části zastává významnou funkci dosavadní judikatura. Vzhledem k tomu, že právně-aplikační praxe dle účinné úpravy se nachází na samotném počátku, je pracováno převážně s judikaturou, která se váže na úpravu původní. Závěrečnou kapitolu tvoří analýza a komparace evropských harmonizačních projektů týkajících se oblasti civilního práva a náhrady škody jakožto inspiračních zdrojů současné úpravy.

Závěrem je třeba podotknout, že celá problematika je značně rozsáhlá a výrazně přesahuje rámec, který může tato práce poskytnout, proto celkový obsah této práce poskytuje pouze všeobecný přehled dané matérie a nezpracovává ji vyčerpávajícím způsobem.

1 Právní úprava náhrady újmy v rámci českého právního řádu

Občanskoprávní odpovědnost a s ní související způsob a rozsah náhrady majetkové a nemajetkové újmy jsou významnými právními instituty soukromého práva, konkrétně práva občanského. Následkem přijetí a vstoupení v účinnost nového občanského zákoníku, zaznamenalo toto právní odvětví k 1. lednu 2014 obrovskou vlnu změn, s níž se v současné době musí česká právní praxe vypořádávat. Oproti dřívějšímu občanskému kodexu, který upravoval odpovědnost za škodu a její náhradu v § 420 an., je současná úprava značně propracovanější a komplexnější. Namísto odpovědnosti³ již OZ hovoří povinnost k náhradě majetkové a nemajetkové újmy a její úpravu systematicky řadí do závazků z deliktů.⁴

Stejně jako v SOZ je stále základem obecná odpovědnost, v OZ koncipována jako povinnost k náhradě újmy vzniklá v důsledku porušení dobrých mravů, porušení zákona nebo porušení smluvní povinnosti. Vedle toho zákon v následující části upravuje jednotlivé skutkové podstaty zvláštní odpovědnosti (např. škoda způsobená věcí, škoda na odložené věci, škoda způsobená informací nebo radou ad.).⁵ Ohledně vztahu ustanovení týkající se zvláštních a základních skutkových podstat zde platí obecné pravidlo, že zvláštní úprava bude mít při aplikaci přednost a obecná se užije subsidiárně. Zákonná úprava způsobu a rozsahu náhrady majetkové a nemajetkové újmy je pak obsažena v § 2951 an. OZ.

---

³ O koncepci občanskoprávní odpovědnosti panuje mezi právními teoretiky určitá dvojkolejnost. Část z nich se k příklání k tzv. *perspektivnímu* (*preventivnímu*) *pojetí* odpovědnosti, kdy osoba odpovídá za své jednání v plném rozsahu, odpovídá tedy již za samotné splnění povinnosti, tedy za to, že se chová řádně a po právu. Příznivci *retrospektivního pojetí* naopak chápou odpovědnost jako jakousi hrozbu sankcí - druhotnou (sekundární povinnost), jenž nastupuje v případě porušení povinnosti primární vyplývající ze zákona, smlouvy či soudního rozhodnutí. Vzhledem k těmto odlišným výkladům již OZ pojem odpovědnost nevyužívá a nahrazuje jej institutem „závazky z deliktů.“ Namísto „odpovědnosti za škodu“ pak užívá formulace „povinnost k náhradě.“

⁴ Právní úprava závazků z deliktů je obsažena v Části čtvrté, Hlava III., § 2894 an. OZ.

⁵ Obecné skutkové podstaty jsou upraveny v § 2909, § 2910 a § 2913 OZ. Zvláštní pak v § 2920 - § 2950 OZ.

2 Rekodifikace a důsledky týkající se problematiky náhrady majetkové a nemajetkové újmy

Důvodem sestavení nového občanského kodexu byl nevyhovující stav v oblasti občanského práva. Původní kodex byl přijat v období nedemokratického režimu, byl tak výrazně ovlivněn socialistickou legislativou a odchyloval se od standardů právní kultury kontinentální Evropy i od tuzemských právních tradic, které byly odmítnuty po státním převratu v roce 1948.⁶ Namísto komplexní úpravy soukromých právních záležitostí společných všem osobám upravoval pouze určité majetkové vztahy, což vedlo k nutnosti vytvoření dílčích „samostatných“ kodexů pro zbylá odvětví soustavy soukromého práva.⁷ Problém roztržičnosti právních předpisů se projevoval i v oblasti způsobu náhrady škody, když různé, hospodářsky obdobné případy byly upraveny separátně. SOZ například v § 442 odst. 2 podmiňoval náhradu škody uvedením v předešlý stav možností a účelností, zatímco obchodní zákoník ve svém § 378 užíval namísto účelnosti předpoklad obvyklosti.⁸ Z těchto a mnoha dalších důvodů bylo přijetí nového předpisu s komplexní úpravou soukromoprávních institutů, který by byl pro širokou veřejnost jasný a srozumitelný, nevyhnutelné.

Ohledně způsobu náhrady majetkové a nemajetkové újmy je nepochybně nejvýznamnější změnou primární náhrada uvedením v předešlý stav (tzv. *naturální restituce*). Je tak opuštěna dřívější úprava, která upřednostňovala peněžní náhradu škody (tzv. *relutární restituční*). Z hlediska zaměření této práce této rekodifikační změně a jejím důsledkům věnovat v samostatné kapitole zabývající se právě způsobu náhrady.

V následujících podkapitolách stručně nastíním několik vybraných změn, které se určitým způsobem dotýkají problematiky odškodňování v občanském právu, zejména pak v oblasti zdravotnického práva.

---

⁶ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze): Nový občanský zákoník. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. s. 10 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/texty-zakonu/>.

⁷ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze): Nový občanský zákoník. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. s.12 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/texty-zakonu/>.

⁸ Česko. Zákon č. 513 ze dne 5. listopadu 1991 obchodní zákoník. § 378. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1991, částka 98, s. 2474 - 2568. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=513/1991&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy. (dále jen „**ObchZ**“)

2.1 Sjednocení náhrady majetkové a nemajetkové újmy

Újma v pojetí OZ je chápána jako každá majetková či nemajetková ztráta, která vznikla na straně poškozeného v důsledku příčinné souvislosti s porušením právní povinnosti ze strany škůdce.⁹ Předchozí koncepce náhrady škody se nesla v duchu tzv. *primitivního materialismu*,¹⁰ podle něhož se poškozenému hradila výlučně škoda majetková, zatímco pro nemajetkovou újmu byl stanoven odlišný režim. Tato koncepce byla po dlouhou dobu předmětem kritiky civilistické doktríny, která opakovaně upozorňovala na toto teoreticky chybné pojetí.¹¹ Současná právní teorie je oproti dřívější úpravě obsahově i věcně širší¹² a pod pojem újmy řadí jak majetkovou (materiální) újmu na jmění (škodu), tak i nemajetkovou (imateriální) újmu.

Stávající úprava tak potlačuje dřívější problematickou dichotomii, ke které docházelo při uplatňování nároků z titulu práva na ochranu osobnosti dle § 13 SOZ a nároku na náhradu škody na zdraví dle § 420 an. SOZ.¹³ Oba tyto nároky přitom mohly být zapříčiněny jedním a týmž jednáním (tzn. mohly být uplatňovány na základě identických skutečností), které způsobilo vznik újmy na zdraví. V důsledku dřívější striktní úpravy paušálních náhrad za škody na zdraví se poškození snažili částky těchto náhrad „navýšit“ cestou požadavku na náhradu za zásahy do osobnostních práv v rámci ochrany osobnostních atributů souvisejících s právem na zdraví jako jsou např. právo na důstojnost a právo na soukromí. Takové situace nebyly v oblasti poskytování zdravotních služeb ojedinělé, jelikož neoprávněným zásahem do práv na ochranu osobnosti mohl být též jakýkoli zásah do zdravotního stavu člověka. Například pacientovi, který se cítil být poškozen na zdraví, nic nebránilo vznést nárok na náhradu škody na zdraví (v prvním stupni před okresním soudem) a zároveň požadovat zadostiučinění za zásah do všeobecného osobnostního práva (v jeho aspektu zdraví a

---

⁹ NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník: náhrada škody*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2014, s. 18. ISBN 978-80-247-5165-8.

¹⁰ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze): *Nový občanský zákoník. Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. s.563 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/texty-zakonu/>.

¹¹ ELISCHER, David. Náhrada nemateriální újmy de lege ferenda s ohledem na současné trendy deliktivního práva. *Právník: Teoretický časopis pro otázky státu a práva*. 2008, č. 10, s. 1103. ISSN 0231 - 6625.

¹² Zatímco SOZ se náhradou škody a nemajetkové újmy zabývá pouze v necelých 40 paragrafech (§ 415 - § 450), OZ této problematice věnuje více než dvojnásobný počet ustanovení (§ 2894 - § 2971).

¹³ Tato problematika je velice rozsáhlá a judikatura v těchto věcech nebyla zcela konstantní a bez pochybností viz např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 154/2007 a usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. 5. 2008, sp. zn. 1 Co 201/2007.

zdravotního stavu před soudem krajským),¹⁴ což bylo z procesního hlediska velice nepraktické. Nutno podotknout, že tento problém vyvstával zejména u případů, kdy společným aspektem obou nároků bylo lidské zdraví.

Mnohdy totiž žalobní základ v režimu ochrany osobnosti spočíval ve skutcích či nárocích, které měly odlišnou podstatu, než skutky a nároky spadající do režimu náhrady škody na zdraví. Tak tomu bylo například ve věcech osobnostních žalob vznesených z důvodu absence informovaného souhlasu pacienta. Předmětem ochrany osobnosti tak byl odlišný osobnostní statek než lidské zdraví – právo na informace, sebeurčení, svobodné individuální rozhodování pacienta – skutková podstata zásahu do ochrany osobnosti je v tomto případě odlišná od skutkové podstaty újmy na zdraví. Pokud poškozený žádal cestou ochrany osobnosti morální satisfakci např. v podobě omluvy za neoprávněný zásah do osobnostních práv, jednalo se o nárok odlišný od nároku na náhradu škody na zdraví, kterého se cestou náhrady škody na zdraví domáhat nelze. Dalším případem mohla být situace, kdy se přiměřeného zadostiučinění domáhali příbuzní poškozené osoby, kterým se následkem jejího zdravotního poškození snížila kvalita života. Dle Ryšky se v takových a jim podobných případech jedná o „*situace, v nichž ochrana osobnosti v určité souvislosti s porušením práva na zdraví své místo bude mít*“ a dále tuto možnost připouští i „*tam, kde je právní úprava náhrady škody natolik paušální, že ji nelze považovat za vyčerpávající řešení daného problému.*“¹⁵

Sjednocení náhrady majetkové a nemajetkové újmy do společné úpravy je tedy výraznou inovací, kterou OZ přinesl a zvláště významně se projevuje právě v oblasti poskytování zdravotních služeb, jelikož odstraňuje dřívější nesystematickou anomálii v podobě škody na zdraví,¹⁶ kterou SOZ řadil do kompenzace hmotné škody.¹⁷ Do náhrady této škody však přitom zahrnoval například odškodnění bolesti poškozeného či ztížení jeho společenského uplatnění, což lze zcela jistě považovat za nemateriální újmu. K tomuto se vyjádřil i Ústavní soud když uvedl, že

---

¹⁴ HOLČAPEK, Tomáš. *Dokazování v medicínskoprávních sporech*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 49-50. ISBN 978-80-7357-643-1.

¹⁵ RYŠKA, Michal. Náhrada škody na zdraví a ochrana osobnosti. *Právní rozhledy*. 2009, 17. ročník, č.16, s. 593. ISSN 1210-6410.

¹⁶ HOLČAPEK, Tomáš. *Dokazování v medicínskoprávních sporech*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 57. ISBN 978-80-7357-643-1.

¹⁷ Upraveno v § 444 OZ.

„z legislativního hlediska by bylo správnější opustit stávající pojetí škody jako majetkové újmy a pokládat za škodu i újmu vzniklou působením na tělesnou a duchovní integritu poškozeného.“¹⁸ Později se i Nejvyšší soud přiklonil k závěru, že konstrukce rozlišování mezi nárokem na náhradu škody na zdraví na straně jedné a na náhradu související nemajetkové újmy na straně druhé je umělá a není v souladu s většinou evropských právních úprav ani s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva, které nárok na náhradu za újmu na zdraví považují za „vnitřně nedílný celek, aniž by rozlišovaly mezi jeho materiální a imateriální složkou.“¹⁹

Dle Elischera však mezera mezi náhradou škody a nemajetkové újmy nebyla zaplněna celá, a že skoncovat s původní dualitou těchto dvou institutů se zákonodárcům nepodařilo úplně.²⁰ Základní ustanovení OZ o náhradě majetkové a nemajetkové újmy totiž stanoví, že povinnost nahradit újmu na jmění (škodu) nastupuje vždy, zatímco povinnost k náhradě nemajetkové újmy poskytnutím zadostiučinění je vázána pouze na případy upravené smlouvou nebo stanovené zákonem.²¹ Poškozený tak může nárokovat náhradu škody pokaždé, kdy mu tato byla způsobena, zatímco právo na náhradu nemajetkové újmy stojí jaksí v pozadí a vedle práva na náhradu škody se uplatní pouze v určených případech.

2.2 Povinnost k náhradě při porušení smluvních a mimosmluvních povinností

OZ nově opouští koncepci jednotné úpravy civilního deliktu a rozdílně upravuje povinnost k náhradě při porušení zákona a při porušení smluvních povinností. Obecně je pro vznik povinnosti k náhradě je potřeba, aby byly splněny určité hmotněprávní předpoklady. Civilněprávní teorie mezi tyto předpoklady řadí:

---

¹⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 4.5.2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/04. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. Dostupné také z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Results.aspx>.

¹⁹ NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník: náhrada škody*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2014, s. 54. ISBN 978-80-247-5165-8.

²⁰ ELISCHER, David. Náhrada nemateriální újmy de lege ferenda s ohledem na současné trendy deliktního práva. *Právník: Teoretický časopis pro otázky státu a práva*. 2008, č. 10, s. 1104. ISSN 0231 - 6625.

²¹ Srov. § 2894 odst. 1 a § 2894 odst. 2 OZ.

- porušení právní povinnosti²² či v případech objektivní odpovědnosti přítomnost kvalifikované události vyvolávající škodu,²³
- škodlivý následek představován buď hmotnou škodou nebo nemateriální újmu,
- příčinná souvislost mezi dvěma předchozími předpoklady,
- v případě subjektivní odpovědnosti zavinění mající formu úmyslu či nedbalosti.

OZ stanoví, že v případě porušení povinnosti stanovené zákonem je ke vzniku povinnosti nahradit způsobenou újmu vyžadován prvek zavinění.²⁴ Jedná se tak o odpovědnost subjektivní – škůdce odpovídá za vlastní zaviněné jednání. Je však na škůdci, aby prokázal, že danou škodu nezavinil, jelikož ustanovení § 2911 OZ zavinění ve formě nedbalosti presumuje. Naopak při porušení smluvní povinnosti je strana, která tuto porušila, povinna nahradit vzniklou škodu vždy, neprokáže li některý z liberačních důvodů.²⁵ V tomto případě hovoříme o odpovědnosti objektivní, tj. za výsledek. Ta se uplatní především v obchodních závazkových vztazích.

Poskytování zdravotní péče a provádění lékařských úkonů se děje na základě smlouvy o péči o zdraví²⁶ uzavřené mezi poskytovatelem zdravotních služeb²⁷ a pacientem, resp. příkazcem. V úvahu by tedy přicházela objektivní odpovědnost za porušení smluvní povinnosti. Oblast poskytování zdravotní péče však, jak již bylo výše zmíněno, s ohledem na důležitost ochrany lidského života a zdraví vykazuje jistá specifika. Právo na život a na zdraví patří mezi absolutní lidská práva, tedy práva, která platí vůči všem. Zákon proto stanoví povinnost poskytování zdravotních služeb na náležitě odborné úrovni, čímž se rozumí poskytování „*podle pravidel vědy a uznávaných medicínských postupů, při respektování individuality pacienta, s ohledem*

---

²² V oblasti poskytování zdravotní péče se jedná např. o zákonnou povinnost zdravotnických pracovníků postupovat *lege artis*, tj. postupovat při poskytování zdravotní péče v souladu s příslušnými profesními povinnostmi a standardy, provádět lékařské zákroky na základě svobodného a informovaného souhlasu pacienta, povinnost zachovávat povinnou mlčenlivost či povinnost vést zdravotnickou dokumentaci.

²³ Ve zdravotnictví půjde zejména o případy objektivní odpovědnosti stanovené v § 2936 OZ – Škoda způsobená vadou věci nebo v § 2950 OZ – Škoda způsobená informací nebo radou (např. nesprávná diagnóza).

²⁴ § 2910 OZ.

²⁵ Srov. ust. § 2913 odst. 1 a 2.

²⁶ Upraveno v § 2636 an. OZ.

²⁷ Poskytovatelem zdravotních služeb může být jak právnická osoba (např. veřejnoprávního charakteru v podobě zařízení nemocničního typu zřízené jako příspěvková organizace státem, krajem či obcí, nebo soukromoprávního charakteru v podobě soukromých lékařských klinik ad.), tak fyzická osoba představovaná lékařem provozujícím soukromou ordinaci či ambulanci.

na konkrétní podmínky a možnosti.²⁸ Nadto ZZS stanoví podrobná pravidla a povinnosti pro takové poskytování. Na mezinárodní úrovni zakotvuje podobný požadavek Úmluva o lidských právech a biomedicině, když váže provedení lékařského zákroku na soulad s příslušnými profesními povinnostmi a standardy.²⁹ Lze tak dojít k závěru, že v rámci obecné úpravy odpovědnosti se úvaha o smluvní odpovědnosti v případě lékařů a poskytovatelů zdravotních služeb určitým způsobem „překlápí“ do sféry mimosmluvní (zákonné) delikt ní odpovědnosti, a to z důvodu, že pochybení, k nimž při poskytování zdravotních služeb dochází, často znamenají právě porušení některé zákonem stanovené povinnosti.

Rozdíl mezi smluvní a mimosmluvní odpovědností tedy spočívá především v tom, zda je povinnost k náhradě vázána na existenci zavinění. Při dokazování ve sporech o náhradu škody plynoucích z poskytování zdravotní péče však bývá klíčovým kritériem prokázání konkrétního odborně nesprávného postupu zdravotnického pracovníka (postupu *non lege artis*), jenž má za následek vznik újmy. Vezmeme-li v úvahu specifčnost zdravotnického povolání a samotnou podstatu zavinění jakožto psychický stav jednajícího k protiprávnímu jednání a jeho následku, nebude po prokázání nesprávného lékařského postupu závěr o zavinění pravděpodobně činit větší obtíže a v případě, že by tomu tak nebylo, ustanovení § 2911 OZ zavinění ve formě nedbalosti presumuje.³⁰ U sporů dotýkajících se oblasti poskytování zdravotní péče tak výše uvedené skutečnosti poněkud stírají rozlišování mezi smluvní a mimosmluvní odpovědností.

---

²⁸ Česko. Zákon č. 372 ze dne 6. listopadu 2011 o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách). § 4 odst. 5. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2011, částka 131, s. 4732. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=372/2011&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy. (dále jen „ZZS“)

²⁹ Česko. Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 96 ze dne 2. října 2001 o přijetí Úmluvy na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicině, čl. 4. In: *Sbírka mezinárodních smluv, Česká republika*. 2001, částka 44, s. 1903. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=96/2001&typeLaw=mezinarodni_smlouva&what=Cislo_zakona_smlouvy. (dále jen „Úmluva o biomedicině“)

³⁰ HOLČAPEK, Tomáš. *Dokazování v medicínskoprávních sporech*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 59. ISBN 978-80-7357-643-1.

2.3 Domněnka nedbalosti

Stejně jako SOZ i OZ zakotvuje presumpci zavinění, dojde-li porušení zákonné povinnosti. Nově však hovoří o „domněnce nedbalosti.“³¹ Jedná se o domněnku vyvratitelnou, připouští tedy důkaz opaku. Výslovnou definici nedbalosti však OZ neuvádí a protože není zcela jasné, jaká forma nedbalosti se vyžaduje, je potřeba přijmout závěr, že „*ve vztahu ke škůdci bude presumována nedbalost ve všech jejích formách, jakkoliv je takový závěr extenzivní.*“³²

Zatímco nejprve zákon stanoví obecnou presumpci nedbalosti, která nastává v případě porušení zákonné povinnosti,³³ v následujícím ustanovení vymezuje další případy, ve kterých se nedbalostní jednání předpokládá. Prvním z těchto případů je situace, kdy škůdce nejedná způsobem, jaký lze od osoby průměrných vlastností v soukromém styku důvodně očekávat. Další případ presumpce nedbalosti spočívá v projevu zvláštní znalosti, dovednosti či pečlivosti, nebo zavázání se k činnosti, k níž je těchto zvláštních vlastností zapotřebí a jejich následném neuplatnění.³⁴ S ohledem na zákonem stanovené povinnosti pro poskytování zdravotních služeb a požadavek odbornosti lze výkon zdravotnického povolání podřadit právě pod zdejší ustanovení, neb zdravotničtí pracovníci musí zcela jistě při výkonu svého povolání uplatňovat zvláštních znalostí a dovedností. Existuje však názor, že nynější znění zákona pouze zdůrazňuje nevyslovený, ale samozřejmý předpoklad.³⁵

3 Vznik povinnosti k náhradě v důsledku poskytování zdravotní péče

Důvodová zpráva k OZ uvádí, že obecné předpoklady pro vznik povinnosti hradit škodu platí i pro vznik povinnosti odčinit nemajetkovou újmu. Z toho důvodu většina ustanovení dílu týkajícího se náhrady majetkové a nemajetkové újmy setrvává na pojmu „škoda“ s tím, že „*totéž platí i pro nemajetkovou újmu, plyne-li z právního*

---

³¹ Srov. § 420 odst. 3 SOZ a § 2911 OZ.

³² ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA et al. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek VI.* Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 948. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-807-4783-692.

³³ Dle ust. § 2911 OZ způsobí-li škůdce poškozenému škodu porušením zákonné povinnosti, má se za to, že škodu zavinil z nedbalosti.

³⁴ Upraveno v ust. § 2912 odst. 1 a 2 OZ.

³⁵ HOLČAPEK, Tomáš. *Dokazování v medicínskoprávních sporech.* Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 61. ISBN 978-80-7357-643-1.

*řádu povinnost odčinit ji.*³⁶ Tato konstrukce osvětluje na první pohled poněkud nejasnou terminologii týkající se škody a nemajetkové újmy.

Jak je uvedeno v předchozí kapitole, bude povinnost k náhradě v oblasti poskytování zdravotní péče vznikat nejčastěji v důsledku porušení zákonné povinnosti spočívající v nesprávných odborných postupech lékařů a zdravotnických pracovníků, čímž může vznikat pacientům a jejich blízkým újma v podobě ublížení na zdraví, usmrcení, nebo zásahu do osobnostních práv.³⁷ Porušení zákonné povinnosti se nachází v režimu obecné odpovědnosti, resp. obecných ustanovení upravujících povinnost nahradit škodu.³⁸

V rámci zvláštních skutkových podstat půjde v oblasti zdravotnictví nejčastěji o škodu způsobenou vadnou věcí (např. přístroje, zařízení, léky či jiné přípravky použité při poskytnutí zdravotnické služby) a o škodu způsobenou informací nebo radou (např. nesprávné stanovení diagnózy).³⁹ Obě mají charakter objektivní odpovědnosti, pro vznik povinnosti k náhradě se u nich tedy nevyžaduje prvek zavinění.

4 Obsah, způsob a rozsah náhrady

Obsah, způsob a rozsah náhrady jsou významnými dílčími aspekty tvořícími základ práva na náhradu škody či nemajetkové újmy. K tomu, abychom správně definovali způsob a rozsah náhrady, je zapotřebí nejprve objasnit, co je samotným obsahem institutu náhrady škody a nemajetkové újmy.

---

³⁶ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze): Nový občanský zákoník. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. s.564 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/texty-zakonu/>.

³⁷ Nutno podotknout, že stále hovoříme o vztahu soukromoprávním, synallagmatickém, tedy obě smluvní strany v tomto vztahu mají rovné postavení. Proto může docházet i k situacím, kdy pacient způsobí škodu zdravotnickému zařízení či naruší jeho dobrou pověst a bude rovněž odpovědný v režimu občanskoprávní odpovědnosti, tyto případy však nejsou tolik časté a ve své práci se jimi nebudu zabývat.

³⁸ Porušení zákonné povinnosti je upraveno v § 2910 OZ systematicky zařazeného do Pododdílu 1 s názvem Obecná ustanovení.

³⁹ Škoda způsobená věcí je upravena v § 2936 - § 2938 OZ. Je opuštěna dřívější koncepce tzv. absolutní objektivní odpovědnosti, která v § 421a SOZ ukládala nahradit jakoukoliv škodu mající původ v povaze přístroje nebo věci, jichž bylo při poskytnutí zdravotnické služby použito. Současná úprava je namísto toho zúžena jen na případy, kdy použitá věc (lék, přístroj, přípravek) byla vadná. Škudce tedy nahradí jen to, co způsobila konkrétní vada věci. Škoda způsobená informací nebo radou je pak upravena v § 2950 OZ.

4.1 Obsah náhrady

Obsah náhrady škody má klíčový význam, jelikož s jeho pomocí určujeme, co má povinný subjekt oprávněnému nahradit, resp. jakou újmu má nahradit.⁴⁰ Rozlišuje se tak mezi škodou a nemajetkovou újmou, škodou přímou a nepřímou, zda se hradí škoda skutečná nebo i ušlý zisk, popřípadě škoda mimořádná, nepředvídatelná, cena zvláštní obliby ad.

4.1.1 Škoda

Vznik škody na straně poškozeného je jedním z předpokladů vzniku povinnosti k náhradě. Jak již bylo uvedeno výše, současný OZ rozlišuje mezi škodou a nemajetkovou újmou, přičemž v § 2894 definuje škodu jako újmu na jmění, tj. na souhrnu majetku a dluhů osoby.⁴¹ Dřívější úprava definici škody nezahrnovala, proto byla častým předmětem judikatorních dovozování. Dnes již konstantní judikatura dospěla k závěru, že „škodou se rozumí újma, která nastala (projevuje se) v majetkové sféře poškozeného a je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi, a je tedy napravitelná poskytnutím majetkového plnění, především poskytnutím peněz k uvedení věci do předešlého stavu.“⁴² Škoda je tedy v českém právu vnímána v materiální rovině, zahraniční kodexy jako rakouský ABGB, německý BGB či francouzský Code Civil však toto terminologické rozlišení neužívají a užívají jednotný pojem škoda, který až následně dělí na škodu majetkovou a nemajetkovou.⁴³

Z hlediska rozsahu náhrady pak dělíme škodu na škodu skutečnou, tedy hodnotu, o kterou se majetek poškozeného reálně sníží a ušlý zisk, tedy to, co poškozenému ušlo. O těchto dvou kategoriích se zmíním podrobněji v kapitole věnující se rozsahu náhrady.

4.1.2 Nemajetková újma

Nemajetková, nebo také imateriální újma sice zákonem není přímo definována, *a contrario* k zákonnému vymezení škody jakožto újmy na jmění ji však můžeme

---

⁴⁰ KNAPP, Viktor a Štefan LUBY. *Československé občanské právo*. 2. vydání. Praha: Orbis, 1974, s. 394.

⁴¹ Jmění je definováno v § 495 OZ.

⁴² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18.11.1970, sp.zn. Cpj 87/70. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

⁴³ ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA et al. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek VI*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 863. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-807-4783-692.

charakterizovat jako jakoukoliv jinou než majetkovou újmu. Obecně lze tedy říct, že se jedná o újmu, která neznamenaá přímou ztrátu na majetku.⁴⁴ Nejčastěji se projevuje ve dvou základních rovinách a to buď jako újma na osobnostních právech fyzické či právnické osoby nebo jako újma v podobě nepříznivého zásahu do tělesné integrity člověka, jehož následkem dochází k ublížení na zdraví, popřípadě usmrcení. Újma v podobě ublížení na zdraví je právem na odškodnění zásahu do tělesné integrity a do životního komfortu postiženého. Újmou na osobnostních právech se nejčastěji rozumí neoprávněný zásah spočívající v narušení soukromí, důstojnosti, vážnosti, dobré pověsti, cti atp. V oblasti poskytování zdravotní péče dochází k nemajetkové újmě v obou těchto sférách, ať už jde o ublížení na zdraví jako příčinu *non lege artis* postupu, zásahu do osobnostních práv v důsledku absence informovaného souhlasu či další obdobné zásahy a jejich kombinace.

Na rozdíl od škody ji nelze zcela objektivně vyčíslit v penězích, proto je často zapotřebí individuální posouzení okolností každého případu a zohlednění celé řady hodnotících kritérií mezi které patří zejména intenzita neoprávněného zásahu škůdce a míra jeho dopadu do života poškozeného. Nemajetková újma má totiž často velmi významný vliv na životní situaci poškozeného, v důsledku újmy na zdraví může být například omezena jeho budoucí výtěžná schopnost. S ohledem na tuto skutečnost je třeba poukázat na úzkou provázanost majetkové a nemajetkové újmy, když následky nemajetkové újmy se často projevují právě v majetkových poměrech poškozeného.

4.1.3 Nepřímá škoda

Nepřímou škodu je Eliášem charakterizována jako „*majetková újma vzniklá třetí osobě proto, že poškozeného zasáhla škodná událost, a v důsledku vztahu této osoby k poškozenému.*“ Následně sem řadí případy, kdy má třetí osoba morální nebo zákonem či smlouvou stanovenou povinnost plnit v důsledku vzniku škody přímé, a to zpravidla poškozenému. Může se však jednat i o různá fakultativní plnění poškozenému stran třetích osob.⁴⁵ Je třeba zdůraznit, že tato formulace vznikla ještě v době režimu SOZ,

---

⁴⁴ Informační brožura Náhrada újmy v novém občanském zákoníku. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. s. 10 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/nahrada-ujmy/informacni-brozura/>

⁴⁵ ELIÁŠ, Karel. Obsah, způsob a rozsah náhrady škody v soukromém právu. *Právní rádce*. 2007, č. 12, s. 10. ISSN 1210-4817.

kdy pod pojem náhrady škody jakožto majetkové újmy byly zahrnuty i případy škody na zdraví v podobě bolesti a ztížení společenského uplatnění, které jsou dnes obsaženy v právní úpravě týkající se náhrady újmy na přirozených právech člověka, tedy nemajetkové újmy. V rámci správné a jasné terminologie, která je v souladu se současným zněním OZ, tedy uvažujme, že pojem „nepřímá škoda“ zahrnuje jak případy majetkové, tak nemajetkové újmy, v jejichž důsledku vzniká povinnost k určitému plnění třetím osobám odlišným od osoby škůdce. Skutečnost, že Eliáš měl na mysli i případy nemajetkové újmy, dosvědčuje i příklad, na němž samotnou nepřímou škodu demonstruje: *Poraní-li škůdce člověka a způsobí-li mu tím vážné zdravotní následky, vzniká tím raněnému újma, za niž mu škůdce bude povinen hradit za zákonných předpokladů bolestné, snížení společenského uplatnění, náhradu ztráty na výdělku či na důchodu nebo náklady spojené s léčením. Tím se odčिňuje „přímá škoda“.* Současně však vzniká v důsledku téže události nemocnici, zdravotní pojišťovně, státu při placení invalidního důchodu poškozenému a byl-li poškozený smluvně pojištěn pro případ tělesného poškození, pak i pojišťovně vzniká „nepřímá škoda“.⁴⁶ Dále může tato škoda vzniknout manželovi, dětem, případně i dalším příbuzným poškozeného v souvislosti s vyživovací povinností nebo osobám, které poškozeného ošetřují a pečují o něj a z toho důvodu je přerušena jejich výdělečná činnost. V případě, že byl poškozený zaměstnan, není vyloučen vznik újmy ani u jeho zaměstnavatele. Jedná se tak o situace, kdy škoda původní řetězovitě vyvolala další škody.⁴⁷

Ačkoli OZ výslovně mezi újmou přímou a nepřímou nerozlišuje, náhradu nepřímé újmy ani nevylučuje, když náhrada nepřímé škody přiznává v některých ustanoveních. Jedná se o:

- náhradu nákladů spojených s péčí o zdraví poškozeného, péčí o jeho osobu či jeho domácnost osobě, která tyto účelně vynaložila,
- náklady spojené s pohřbem osobě, která je vynaložila.⁴⁸

---

⁴⁶ ELIÁŠ, Karel. Obsah, způsob a rozsah náhrady škody v soukromém právu. *Právní rádce*. 2007, č. 12, s. 10. ISSN 1210-4817.

⁴⁷ KNAPP, Viktor a Štefan LUBY. *Československé občanské právo*. 2. vydání. Praha: Orbis, 1974, s. 384.

⁴⁸ Upraveno v § 2960 a § 2961 OZ.

4.1.4 Nepředvídatelná škoda

Z hlediska obsahu povinnosti k náhradě lze rozlišovat také škodu, jejíž vznik nelze vzhledem k okolnostem daného případu důvodně předvídat.⁴⁹ Ačkoli SOZ tento institut explicitně neupravoval, s ohledem na úpravu obsaženou v ustanovení v § 379 ObchZ měla právní teorie i praxe v oblasti občanského práva tendenci vylučovat povinnost hradit škodu, která převyšuje škodu předvídatelnou.⁵⁰ Nynější úprava smluvní povinnosti k náhradě již rozsah náhrady škody podmiňuje její předvídatelností, což tvůrci deklarují i v důvodové zprávě.⁵¹ Nepředvídatelnost je zde chápána jako překážka vzniklá nezávisle na vůli škůdce a má charakter okolnosti vylučující povinnost k náhradě. OZ přitom klade důraz na objektivnost, když stanoví, že „překážka vzniklá ze škůdcových poměrů jej povinnosti k náhradě nezproští.“⁵² Při posuzování, se tak musí užít „objektivně měřitelná hlediska standardu péče, kterou lze od rozumné osoby očekávat.“⁵³ Logicky lze vyvodit, že v případech, v nichž se ke vzniku povinnosti k náhradě nevyžaduje zavinění, tedy i v případech porušení zákonné povinnosti se hledisko nepředvídatelnosti vůbec neaplikuje.

4.2 Způsob náhrady

Způsob náhrady stanoví, jakých prostředků má povinný k náhradě vzniklé újmy použít. Civilněprávní nauka rozeznává mezi uvedením v předešlý stav (*restitutio in integrum* neboli *naturální restituce*) a poskytnutím peněžité náhrady (*relutární restituce, pekuniární kompenzace*).

4.2.1 Naturální a relutární restituce

Naturální restituce sleduje znovuoobnovení stavu, který existoval v době, která předcházela škodné události. Uskuteční se například tak, že škůdce opraví poškozenou

---

⁴⁹ ELIÁŠ, Karel. Obsah, způsob a rozsah náhrady škody v soukromém právu. *Právní rádce*. 2007, č. 12, s. 10. ISSN 1210-4817.

⁵⁰ KOBLIHA, Ivan a David ELISCHER. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona: praktická příručka*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2012, s. 142. ISBN 978-80-87212-97-4.

⁵¹ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze): Nový občanský zákoník. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. s. 569 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/texty-zakonu/>.

⁵² Definováno v § 2913 OZ.

⁵³ ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA et al. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek VI*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 965. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-807-4783-692.

věc, obstará poškozenému věc novou zastupitelného charakteru, doplní úbytek věci tím, co chybí atp. Subjekt, kterému škoda vznikla se tak ocitne ve stejném, nebo alespoň ve srovnatelném postavení jako v době před vznikem škody. Náhradu může provést buď povinný subjekt vlastními silami, nebo ji na jeho účet může provést třetí osoba.⁵⁴ Obligačně je však vůči poškozenému stále vázán škůdce, povinnost k náhradě na třetí osobu nepřechází. Tento způsob náhrady lze z povahy věci uplatnit jen u újmy majetkové.⁵⁵

Relutární restituce umožňuje poškozenému obstarat si za poskytnuté peníze náhradní věc, event. jiné plnění, čímž odstraní škodu ze své majetkové sféry a vytvoří se tak stav, jako by ke škodné události vůbec nedošlo.⁵⁶ Zároveň také v případech, ve kterých nelze provést náhradu *in natura*, jistým způsobem vyvažuje nepříznivé důsledky z toho plynoucí.⁵⁷ Nevýhodu relutární restituce však můžeme spatřovat například ve vlivu inflace na tržní ekonomiku či v situacích, kdy pořízení náhradní věci za poskytnuté peníze je časově či jinak velmi náročné.

V právní teorii se objevuje názor, který připouští i kombinace obou způsobů výše uvedených a to tehdy, když samotné uvedení v předešlý stav nepostačuje k plnému odškodnění, resp. újmu nelze nahradit jen jedním způsobem.⁵⁸ Jako příklad lze uvést poškození věci, které bude po opravě navracena její funkčnost, nebude však možné plně obnovit její vzhled, bude mít tedy nadále nižší hodnotu než měla před vznikem škodné události. Jindy zase může jít o případ, kdy poškozená věc byla opravena, poškozenému ale vznikla ztráta v důsledku toho, že danou věc nemohl po určitou dobu používat. V takových situacích přichází v úvahu potřeba peněžitou náhradou „doplnit“ úbytek, který nebylo možné plně nahradit naturální restitucí. Takovouto konstrukci však

---

⁵⁴ MIKEŠ, Jiří, Jan DVOŘÁK, Vladimíra DVOŘÁKOVÁ, Ludvík KOPÁČ, Věra ŠKOPOVÁ, Jiří ŠVESTKA, Antonín KANDA, Viktor KNAPP, Marta KNAPPOVÁ a Josef SALAČ. *Občanské právo hmotné*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2002, s. 499. ISBN 80-86395-36-7.

⁵⁵ Náhradu uvedením do předešlého stavu stanoví § 2951 odst. 1 OZ. Dle § 2951 odst. 2 se nemajetková újma odčiní přiměřeným zadostiučiněním. Odčinění nemajetkové újmy se podrobněji věnuji v kapitole 9. této práce.

⁵⁶ ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Dita MELICHAROVÁ, Ondřej FRINTA, Tomáš POHL, Petr LIŠKA, Ivana MRÁZOVÁ, Michaela ZUKLÍNOVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. *Občanské právo hmotné*. 5., jubilejní a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 441. ISBN 978-80-7357-473-4.

⁵⁷ Například v případě vážného poškození starého technického přístroje, jehož oprava by byla nákladnější, než za poskytnuté peníze zakoupit nový, modernější přístroje s technicky dokonalejším vybavením.

⁵⁸ ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Dita MELICHAROVÁ, Ondřej FRINTA, Tomáš POHL, Petr LIŠKA, Ivana MRÁZOVÁ, Michaela ZUKLÍNOVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. *Občanské právo hmotné*. 5., jubilejní a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 441. ISBN 978-80-7357-473-4.

ponechme pouze ve světle teoretických úvah, jelikož česká právní praxe se s tímto názorem zcela neztotožňuje.⁵⁹

4.2.2 Historický vývoj způsobu náhrady a platná úprava

Klasické římské právo vycházelo z principu *pekuniární kondemnace* (tj. peněžité pokuty), v níž spatřovalo sankční charakter. Peněžité pokuta tedy spíše zastávala funkci trestu, než náhrady škody. V 6. století n.l. za dob Justiniánových kodifikací *Corpus Iuris Civilis* byla připuštěna náhrada újmy formou naturální restituce a vzhledem ke středověké recepci justiniánského práva se tento princip promítl i do právních systémů feudální Evropy.⁶⁰

Civilněprávní evropské kodifikace 19. a 20. století poněkud oscilují mezi preferencí naturální a relutární restituce a to také z důvodu různých přístupů k otázce, zda má mít náhrada škody reparační nebo sankční charakter. Maďarský, rakouský, německý či italský kodex dávají přednost restituci *in natura*, zatímco nizozemský preferuje relutární restituci. Francouzský *Code Civil* o způsobu náhrady pro změnu mlčí a švýcarský zákoník výslovně poukazuje na pravomoc soudce rozhodnout, jaký způsob se má v daném případě uplatnit.⁶¹ Lze však vyzorovat, že ve většině kodexů převládá v první řadě restituce naturální, což bylo s největší pravděpodobností zdrojem inspirace i pro současnou českou úpravu.

Česká právní úprava vycházela dlouho z koncepce rakouské úpravy, která kladla důraz na náhradu formou naturální restituce (§ 1323 obecného občanského zákoníku, § 350 občanského zákoníku z roku 1950).⁶² Občanský zákoník z roku 1964 ve svém původním znění připouštěl oba způsoby náhrady škody, přičemž nedával škůdci možnost vybrat si, zda škodu nahradí v penězích nebo uvedením v předešlý stav, tuto volbu neposkytoval ani poškozenému. V případech, kdy byla náhrada uvedením

---

⁵⁹ Nejvyšší soud v odůvodnění Rozsudku ze dne 21. listopadu 2007, sp. zn. 25 Cdo 376/2006 uvádí, že „vedle peněžní náhrady nelze za tutéž újmu požadovat navrácení do předešlého stavu, neboť poskytnutí finanční reparace vylučuje nárok na navrácení do původního stavu a naopak.“ In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. Dostupné také z: http://www.nsouid.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/FD6D7A69B53B5D76C1257A4E0066F578?openDocument&Highlight=0,.

⁶⁰ ELIÁŠ, Karel. Obsah, způsob a rozsah náhrady škody v soukromém právu. *Právní rádce*. 2008, č. 1, s. 4. ISSN 1210-4817.

⁶¹ ELIÁŠ, Karel. Obsah, způsob a rozsah náhrady škody v soukromém právu. *Právní rádce*. 2008, č. 1, s. 4-5. ISSN 1210-4817.

⁶² ELIÁŠ, Karel. Obsah, způsob a rozsah náhrady škody v soukromém právu. *Právní rádce*. 2008, č. 1, s. 4. ISSN 1210-4817.

do předešlého stavu dobře možná a účelná, vznikala škůdci povinnost nahradit škodu tímto způsobem, pokud však tento nebyl možný ani účelný, nastupovala povinnost nahradit vzniklou škodu v penězích.⁶³ Možnost a účelnost však posuzoval soud, nikoli poškozený.

Novelou občanského zákoníku z roku 1991 byl jako primární způsob náhrady zaveden způsob relutární restituce. Náhrada škody uvedením do předešlého stavu příslušela poškozenému jen pokud o to sám požádal a zároveň byl tento způsob možný a účelný.⁶⁴ Tato koncepční změna byla odůvodněna tím, že úprava „*se přizpůsobuje potřebám praxe, ve které se škoda nahrazuje zásadně v penězích a jen výjimečně uvedeném do předešlého stavu.*“⁶⁵ Přednostní uplatňování naturální restituce bylo ovlivněno také snadnější vymahatelností soudních rozhodnutí znějících na zaplacení peněz nebo tím, že v důsledku předchozí mimosoudní neochoty škůdce plnit reparační povinnost neměl poškozený dostatečnou důvěru, že náhrada naturální restitucí bude provedena v dostatečné kvalitě. V právní teorii se však takovéto chápání nesetkalo s velkým úspěchem a bylo podrobno kritice mnohých civilistů. Stavení relutární restituce jako způsobu náhrady na první místo byl vytýkán především fakt, že tento způsob zcela neplní reparační funkci náhrady a oslabuje tak postavení poškozeného.⁶⁶

Platná právní úprava se navrácí k původním tradicím a opět staví do popředí náhradu uvedením v předešlý stav. U nemajetkové újmy je tomu podobně, když má být zadostiučinění v penězích poskytnuto až tehdy, není-li odčinění újmy zajištěno jiným, skutečným a dostatečně účinným způsobem.⁶⁷

---

⁶³ KNAPP, Viktor a Štefan LUBY. *Československé občanské právo*. 2. vydání. Praha: Orbis, 1974, s.404

⁶⁴ Upraveno v § 442 OZ.

⁶⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 509 ze dne 5. listopadu 1991, občanský zákoník. *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. [cit. 2015-03-15].

Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0685_09.htm.

⁶⁶ Srov. např. s: KABÁT, Jozef, Josef ONDŘEJ, Zdeněk ČEŠKA a Jiří ŠVESTKA. *Občanský zákoník: komentář. Díl II*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1987, s. 540. nebo KNAPPOVÁ, Marta. *Efektivnost občanského práva*. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica, 1986, s. 264.

⁶⁷ Srov. § 2951 odst. 1 a 2 OZ.

4.3 Rozsah náhrady

Pojem rozsah náhrady vyjadřuje jakou výši, resp. kolik má škůdce poškozenému nahradit.⁶⁸ Při stanovení rozsahu vychází OZ z koncepce, že se pravidelně hradí jen škoda na majetku, kterážto se nahrazuje v plném rozsahu, tedy jako skutečná škoda a ušlý zisk. Nemajetková újma pak má být odčiněna ve zvlášť zákonem stanovených nebo smlouvou ujednaných případech a to tehdy, není-li náhrada majetkové újmy vůbec možná, nebo pokud by přiznání jen majetkové újmy odporovalo obecným zásadám spravedlnosti.⁶⁹

4.3.1 Skutečná škoda (*damnum emergens*)

Z hlediska toho, co se hradí, rozlišuje občanské právo škodu skutečnou (*damnum emergens*) a to, co poškozenému ušlo, tedy ušlý zisk (*lucrum cessans*). Skutečná škoda v zákoně není přímo definována, jejímu výkladu se však v hojné míře věnovala judikatura. Nejvyšší soud ji vymezil jako „majetkovou újmu spočívající v tom, že majetkový stav poškozeného se následkem jednání škůdce snížil. Vznik skutečné škody tedy předpokládá úbytek majetkových hodnot na straně poškozeného. Vystavení faktury ani stanovená splatnost sama o sobě neznamená vznik skutečné škody, dokud nedojde k uhrazení faktury z majetkových (finančních) prostředků poškozeného; do té doby škoda ani povinnost k její náhradě nevznikne.“⁷⁰ Pozornost by měla být věnována slovu snížení, to totiž rozlišuje škodu skutečnou právě od ušlého zisku. Důvodem snížení může být zničení, ztráta, zmenšení, poškození nebo jiné znehodnocení majetku (věci či jiného věcného práva a hodnoty ocenitelné penězi jako pohledávky, duševní vlastnictví aj.) poškozeného. Majetková újma představuje škodu vyjádřitelnou v penězích. Judikatura dále charakterizovala skutečnou škodu jako majetkovou hodnotu,

---

⁶⁸ POKORNÝ, Milan a Josef HOCHMAN. *Odpovědnost za škodu v právu občanském a pracovním: praktická příručka*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. podle stavu k 1.10.2008. Praha: Linde, 2008, s. 107. ISBN 978-80-7201-722-5.

⁶⁹ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze): Nový občanský zákoník. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. s. 576 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/texty-zakonu/>.

⁷⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. prosince 2009, sp. zn. 25 Cdo 4429/2007. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. Dostupné také z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_nsf/WebSearch/F205655ECD50BEA5C1257A4E0069164F?openDocument&Highlight=0,

jíž je zapotřebí k uvedení v předešlý stav, popřípadě k vyvážení důsledků toho, že k uvedení v předešlý stav nedošlo.⁷¹

Z uvedeného rozhodnutí také vyplývá, že spočívá-li škoda ve vzniku dluhu, je nezbytné, aby byl tento uhrazen, jen tak vznikne nárok požadovat jeho náhradu – do doby před uhrazením dluhu se totiž úbytek na majetku poškozeného reálně neprojeví a škoda tak nevznikne. Tato díkce však byla vstoupením v účinnost OZ prolomena, jelikož ten v ustanovení § 2952 OZ pod skutečnou škodu výslovně zahrnuje i vznik dluhu, ke vznesení nároku na náhradu tedy již není více nezbytné jeho uhrazení.

4.3.2 Ušlý zisk (*lucrum cessans*)

Poškozený má vedle skutečné škody právo i na ušlý zisk (*lucrum cessans*). Ušlý zisk představuje újmu, která spočívá v tom, že v důsledku škodné události nedojde u poškozeného k rozmnožení jeho majetkových hodnot, ačkoli se tak vzhledem k obvyklému běhu věcí dalo důvodně očekávat.⁷² Stejně jako v případě skutečné škody se bude jednat o majetkovou újmu vyčíslitelnou v penězích, nepůjde však o přímé snížení majetku poškozeného. Důvodné očekávání znamená, že toto musí být náležitě doloženo prostřednictvím ověřených a vyčíslitelných věcných podkladů, například smluv, které nemohly být v důsledku škodné události realizovány nebo znaleckých posudků o předpokládané výši zisku. Nesmí tedy jít jen o pouhý vykonstruovaný úbytek, ale musí zde existovat reálný předpoklad, že by v případě absence škodné události k určitému navýšení majetkových hodnot poškozeného skutečně došlo. To ostatně potvrdil i Nejvyšší soud, když konstatoval, že „ušlý zisk musí být vždy specifikován konkrétně, jeho budoucí eventuální dosažení musí být v podstatě nepochybné a nemůže jít jen o hypotetickou zamýšlenou možnost dosažení nějakého zisku.“⁷³

---

⁷¹ KOBLIHA, Ivan a David ELISCHER. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona: praktická příručka*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2012, s. 140. ISBN 978-80-87212-97-4.

⁷² ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Dita MELICHAROVÁ, Ondřej FRINTA, Tomáš POHL, Petr LIŠKA, Ivana MRÁZOVÁ, Michaela ZUKLÍNOVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. *Občanské právo hmotné*. 5., jubilejní a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 400. ISBN 978-80-7357-473-4.

⁷³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. listopadu 2012, sp. zn. 25 Cdo 2416/2012. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. Dostupné také z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_nsf/WebSearch/AF82CE767E39760AC1257ADB003C2EA2?openDocument&Highlight=0.

Nárok na náhradu skutečné škody a nárok na náhradu ušlého zisku jsou na sobě nezávislé, samostatné nároky. Existence skutečné škody není předpokladem vzniku ušlého zisku a *vice versa*. Oba nároky mohou vzniknout z téže škodné události.⁷⁴

4.3.3 Snížení náhrady

OZ v ustanovení § 2953 připouští z důvodů zvláštního zřetele hodných možnost snížení náhrady škody a to zejména se zřetelem k okolnostem případu nebo k osobním a majetkovým poměrům škůdce či poškozeného. Obdobná ustanovení obsahuje například švýcarský či nizozemský kodex, většina evropských jurisdikcí však takovou situaci neupravuje a to především z důvodu, že v takovéto konstrukci spatřuje vnesení určitého sociálního hlediska do soukromoprávních poměrů. Jako důsledek vlivu sovětského práva se zásada možnosti snížení náhrady objevila v § 358 občanského zákoníku z roku 1950,⁷⁵ následně se s jistými úpravami promítla i do SOZ.⁷⁶ V aplikační praxi využívaly soudy této moderační pravomoci k odstranění tvrdostí, jenž by mohly nastat při striktním užití zákonných ustanovení o náhradě. Při určování výše náhrady tak byly brány na vědomí okolnosti daného případu i jejich dopad do sociální situace stran. Zavedení tohoto sociálního hlediska lze spatřovat i v Principech evropského deliktního práva,⁷⁷ které připouští, že náhrada škody může být ve výjimečných případech omezena, představovala-li by tato náhrada přílišnou zátěž pro žalovaného, musí však být podrobně zváženy důvody odpovědnosti, rozsah ochrany zájmu a také rozsah způsobené škody.⁷⁸

Snížení náhrady však OZ vylučuje, byla-li škoda způsobena porušením odborné péče ze strany osoby, která se hlásila k odbornému výkonu jako příslušník určitého

---

⁷⁴ ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA et al. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek VI.* Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1088. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-807-4783-692.

⁷⁵ ELIÁŠ, Karel. Obsah, způsob a rozsah náhrady škody v soukromém právu. *Právní rádce*. 2008, č. 1, s. 8. ISSN 1210-4817.

⁷⁶ Viz ust. § 450 SOZ.

⁷⁷ Jedná se o harmonizační dokument, jehož obsah by měl být jakýmsi vzorem pro legislativní tvorbu v oblasti úpravy občanskoprávních deliktů. Jeho cílem je postupné sblížení právních předpisů v jednotlivých evropských státech. - HRÁDEK, Jiří a Luboš TICHÝ. *Principy evropského deliktního práva: Czech Translation. EUROPEAN GROUP ON TORT LAW. Principles of European Tort Law: Text and Commentary.* Wien: SpringerWienNewYork, 2005, s. 196 - 201. ISBN 3-211-23084-X. Dostupné také z: <http://www.egtl.org/Principles>. (dále jen „PETL“)

⁷⁸ čl. 10:401 PETL.

stavu či povolání.⁷⁹ Tuto výlukou lze nepochybně vztáhnout právě na případy povinnosti k náhradě v souvislosti s poskytováním zdravotní péče, kdy tato musí být poskytnuta na náležitě odborné úrovni a v souladu s nejlepšími dostupnými poznatky lékařské vědy.

5 Funkce náhrady

V rámci náhrady majetkové a nemajetkové újmy je nezbytné určení, jakou funkci by tato náhrada primárně měla plnit, jelikož charakter funkce náhrady je následně promítnut do celkové koncepce právní úpravy.

5.1 Preventivní funkce

Povinnost k náhradě způsobené újmy plní již ze své podstaty preventivní a výchovnou funkci. Občanské právo vychází z principu *neminem laedere* a z obecně uznávané myšlenky, že je nezbytné škodám předcházet. Obecnou prevenční povinnost výslovně upravuje i OZ, když stanoví, že každý je povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na právem chráněných zájmech.⁸⁰ Právě v rámci právní úpravy týkající se náhrady majetkové a nemajetkové újmy je zdůraznění principu občanskoprávní prevence nadmíru významné.

5.2 Satisfakční funkce náhrady nemajetkové újmy

Nemajetková újma má zpravidla podobu zásahů do osobnostních a jiných přirozených práv člověka. S ohledem na zásadu spravedlnosti a také jako důsledek specifického vývoje právní úpravy náhrady nemajetkové újmy plní tato náhrada satisfakční, resp. kompenzační funkci. Náhrada *in natura* totiž není u nemajetkové újmy dost dobře možná a proto má poskytnuté plnění charakter odčinění nepříznivého stavu přiměřeným zadostiučiněním.⁸¹ Satisfakční funkci náhrady nemajetkové újmy potvrdil ostatně i Ústavní soud, když ve svém nálezu uvedl, že primárním významem satisfakční funkce je „*přiměřeně s ohledem na všechny okolnosti konkrétního případu, optimálně,*

---

⁷⁹ Ust. § 2953 odst.1 OZ.

⁸⁰ Upraveno v § 2900 OZ.

⁸¹ ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA et al. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek VI.* Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1085. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-807-4783-692.

a tím účinně vyvážit a zmírnit nepříznivý následek neoprávněného zásahu, když nemajetková újma vzniklá porušením osobnostních práv se v obecném slova smyslu ani nedá "odškodnit" a rozsah vzniklé nemajetkové újmy nelze ani exaktně kvantifikovat a vyčíslit a lze za ni "jen" poskytnout zadostiučinění (satisfakci).“⁸²

5.3 Sankční vs. reparační funkce náhrady škody

Právní teorie dále rozlišuje mezi sankční (penální) a reparační (kompenzační) náhradou. Sankční náhrada škody je taková náhrada, jejímž hlavním cílem není odškodnit poškozeného, nýbrž potrestat škůdce za delikt, kterého se dopustil. Obecně platí, že čím větší je míra škůdcova zavinění, tím vyšší bude náhrada škody. Sankční náhrada má dále vést k odstrašení škůdce, popř. jakékoli třetí osoby od budoucího opakování deliktu.⁸³ Vykazuje tedy i určité známky preventivního působení na společnost.

Zastánci reparačního účelu náhrady argumentují nejčastěji tím, že náhrada vyššího rozsahu, než jaký by činila fakticky utrpěná újma poškozeného, by byla obohacením bez spravedlivého důvodu. Knapp se domnívá, že mezi zpříšňováním sankcí a úbytkem porušování práva nelze sledovat úměru a že přísné sankce vedou naopak k vytváření tzv. „antiprávních systémů“, které hledají způsoby, jak se hrozícím sankcím vyhnout.⁸⁴ Naproti tomu příznivci sankční náhrady škody uvádí, že náhrada, jež činí jen nepatrné procento ze zisku škůdce, jej nemůže odradit od příštího protiprávního jednání.⁸⁵

Sankční náhradu škody představuje například právní institut *punitive damages* v USA či *exemplary damages* v právu Velké Británie. Tato náhrada, která trestá, zde stojí vedle kompenzační náhrady, jejímž účelem je náhrada skutečné škody a ušlého zisku. V USA tomuto typu náhrady podléhají velké podnikatelské společnosti a mimo jiné také poskytovatelé medicínských služeb. Výjimkou v těchto případech nebývá

---

⁸² Nález Ústavního soudu ze dne 6. března 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. Dostupné také z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=73473&pos=1&cnt=1&typ=result>.

⁸³ KÜHN, Zdeněk. Má mít náhrada škody v soukromém právu sankční funkci? *Jiné právo* [online]. [cit. 2015-03-16] Dostupné z: http://jinepravo.blogspot.cz/2007/10/m-mt-nhrada-kody-v-soukromm-prvu-sankn.html#disqus_thread.

⁸⁴ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: Beck, 1995, s. 36 – 37. ISBN 80-7179-028-1.

⁸⁵ NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník: náhrada škody*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2014, s. 50. ISBN 978-80-247-5165-8.

zdvojnásobení či ztrojnásobení skutečné škody, žalobce tak prostřednictvím *punitive damages* získává „jakýsi bonus za to, že on sám žalobu inicioval, čímž přispívá také ke zlepšování fungování trhu.“⁸⁶

České občanské právo je založeno především na reparační funkci náhrady škody, v soukromém právu se nahrazuje jen škoda skutečná a ušlý zisk. Pravomoc trestat je svěřena do rukou státu a je výsadou veřejnoprávních odvětví, zejména práva trestního a správního. Samotná povaha sankce by totiž měla odpovídat právnímu odvětví, ve kterém se uplatňuje. „Z tohoto hlediska je nepřijatelné - coby naprosto neodpovídající povaze civilního, resp. šířeji soukromého práva, aby civilní sankce byla chápána jako trest. Civilní sankce může v souladu s povahou soukromého práva pouze směřovat k obnovení narušené rovnováhy, nikoliv k potrestání odpovědného subjektu.“⁸⁷ Výslovné přijetí sankční funkce náhrady by tak mohlo být v rozporu se základními principy občanského práva, přesto jsou v OZ jisté náznaky tohoto způsobu odškodňování obsaženy. Takovou tendenci lze pozorovat v ustanovení § 2969 upravujícího náhradu při poškození věci, kdy zákon nově umožňuje povinnost k náhradě ceny zvláštní obliby (*pretium affectionis*) v případech, kdy k poškození došlo ze škodolibosti či svévole. Samotná důvodová zpráva uvádí, že se jedná o obdobu institutu *punitive damages*. Jako příklad je uvedena situace, kdy škůdce zničí jinému fotografii jeho mrtvé matky. Protože si nelze za peněžní náhradu obstarat novou věc, nelze takovouto škodu nahradit pouze peněžním ekvivalentem, který odpovídá obvyklé ceně, ale je vhodné, aby v takových situacích měla náhrada vedle reparační funkce i funkci satisfakční,⁸⁸ která je vlastní náhradě nemajetkové újmy, případně penální.

V ustanovení § 2957 OZ stanoví, že způsob a výše přiměřeného zadostiučinění v případech újmy na přirozených právech člověka musí být určeny tak, aby došlo i k odčinění okolností, jako jsou úmyslné způsobení újmy, způsobení újmy s použitím lsti, pohrůžky, zneužití závislosti poškozeného či v důsledku diskriminace poškozeného se zřetelem na jeho zdravotní stav, etnický původ, víru atp. I v tomto ustanovení lze

---

⁸⁶ KÜHN, Zdeněk. Má mít náhrada škody v soukromém právu sankční funkci? *Jiné právo* [online]. [cit. 2015-03-17] Dostupné z: http://jinepravo.blogspot.cz/2007/10/m-mt-nhrada-kody-v-soukromm-prvu-sankn.html#disqus_thread.

⁸⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 6.3.2012, sp.zn. I.ÚS 1586/09 – odlišné stanovisko soudkyně Ivany Janů. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. Dostupné také z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=73473&pos=1&cnt=1&typ=result>.

⁸⁸ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze): Nový občanský zákoník. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. s. 578 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/texty-zakonu/>.

pozorovat prvky represivní či sankční povahy. Je zřejmé, že soudu je ponecháno poměrně široké pole působnosti ke zvážení jednotlivých okolností případu, což nepochybně ovlivní i samotné určení výše náhrady.

Podle Kühna je, zejména s ohledem na primární užití trestního práva jako prostředku *ultima ratio*⁸⁹ a na celkovou dekriminalizaci českého práva ustanovení obsahující sankční charakter náhrady škody krokem správným směrem, jelikož tak určitým způsobem dochází ke kompenzaci „vytlačování“ trestního práva z oblastí, které jsou svou povahou soukromoprávní. V tomto případě je nutné akceptovat skutečnost, že „*veřejná metoda regulace bude do jisté míry transformována v metodu soukromoprávní,*“ jelikož některé soukromoprávní vztahy nelze ponechat pouze v režimu náhrady, která má čistě kompenzační charakter.⁹⁰

6 Způsob a rozsah náhrady majetkové a nemajetkové újmy v medicínskoprávních sporech

Při poskytování zdravotní péče na základě soukromoprávní smlouvy mezi poskytovatelem zdravotních služeb a pacientem může v souvislosti s tímto poskytováním docházet k různým pochybením lékařů a dalších zdravotnických pracovníků, v důsledku čehož vzniká pacientům újma majetkové i nemajetkové povahy. V oblasti zdravotnického práva se jedná zejména o případy ublížení na zdraví nebo usmrcení, jejichž náhradu upravuje OZ v § 2958 an. Na základě takto způsobené újmy vzniká poškozenému a případně i dalším osobám, taxativně určený komplex práv specifický svou povahou v podobě nároků materiální i imateriální povahy. Institut náhrady při ublížení na zdraví je tak tvořen dvěma složkami a to:

- *materiální*, zahrnující peněžité újmy vzniklé v důsledku poškození zdraví a jiných zásahů do integrity člověka,

---

⁸⁹ Trestní právo slouží jako prostředek „poslední instance.“ Spolu se zásadou subsidiarity trestní represe vyjadřuje myšlenku, že prostředky trestního práva by měly být užity jen v případech, kdy se užití jiných právních nebo mimoprávních prostředků projeví jako neúčinné.

⁹⁰ KÜHN, Zdeněk. Má mít náhrada škody v soukromém právu sankční funkci? *Jiné právo* [online]. [cit. 2015-03-17] Dostupné z: http://jinepravo.blogspot.cz/2007/10/m-mt-nhrada-kody-v-soukromm-prvu-sankn.html#disqus_thread.

- *nemateriální*, jejímž cílem je přiměřené zmírnění a zadostiučinění způsobených nemajetkových (morálních) újem v osobní sféře poškozeného či jeho blízkých.⁹¹

Materiální složku náhrad budou představovat náklady spojené s péčí o zdraví, náklady pohřbu, náhrada za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti a náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti nebo při invaliditě. V případě usmrcení pak půjde o náhradu přiměřených nákladů pohřbu a nákladů na výživu pozůstalým. Cílem těchto náhrad je v co nejvyšší možné míře eliminovat majetkový propad v ekonomické situaci poškozeného, proto také tyto náhrady budou tvořit podstatnou část odškodnění.

Nemateriální složku tvoří náhrady v podobě bolestného, ztížení společenského uplatnění, odčinění duševních útrap pozůstalých při zvlášť závažném ublížení na zdraví a dalších nemajetkových újem. Tyto náhrady jsou jakýmsi doplňkem náhrady majetkových škod, což by se mělo projevit i v jejich vzájemném kvantitativním poměru.⁹²

Povinnost k náhradě se bude posuzovat buď podle zásad obecné odpovědnosti za porušení zákonné povinnosti spočívající v pochybení lékaře (postup *non lege artis*) či jiného zdravotnického pracovníka nebo podle zvláštních skutkových podstat odpovědnosti za škodu způsobenou vadnou věcí při zdravotním úkonu či za škodu způsobenou neúplnou nebo nesprávnou informací nebo radou ze strany lékaře, jakožto odborníka. Vadou věci se rozumí i chybějící vlastnost, kterou by jinak daná věc měla za normálních okolností mít (např. užití nesterilního nástroje).⁹³

V případě škody (tedy újmy na jmění) zákon užívá pojmu „náhrady“, zatímco v případech nemajetkové újmy hovoří o „odčinění“. Důvodem tohoto rozlišení je

---

⁹¹ KOBLIHA, Ivan a David ELISCHER. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona: praktická příručka*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2012, s. 156. ISBN 978-80-87212-97-4.

⁹² WALTR, Robert. Nastavení úrovně odškodňování nemajetkové újmy vzniklé poškozením zdraví podle nového občanského zákoníku. - Brožura obsahující záznam průběhu V. Kongresu medicínského práva konaného ve dnech 28.11. – 29.11.2013 v Hotelu PYRAMIDA, Praha. *Kancelář WHO v České republice*. s. 47.

⁹³ ŠKÁROVÁ, Marta. Náhrada škody způsobené na zdraví pacienta v novém občanském zákoníku. - Brožura obsahující záznam průběhu V. Kongresu medicínského práva konaného ve dnech 28.11. – 29.11.2013 v Hotelu PYRAMIDA, Praha. *Kancelář WHO v České republice*. s. 26.

nemožnost uvedení v předešlý stav u nemajetkové újmy, která vznikla na přirozených právech člověka.⁹⁴

Nelze opomenout skutečnost, že v řadě medicínskoprávních sporů je povinnost k náhradě kryta pojištěním. Zákon ukládá poskytovateli zdravotních služeb povinnost k uzavření pojistné smlouvy o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb, přičemž doba trvání tohoto pojištění je vázána na dobu poskytování zdravotních služeb.⁹⁵ Nutno podotknout, že i pojistné plnění má své hranice, pojišťovny totiž mohou zaplatit jen to, co vyberou na pojistném. V konečném důsledku tak bude určitá část náhrady zaplácena klienty pojišťoven, tedy i těmi, kteří žádnou škodu nezpůsobili.⁹⁶

6.1 Společná ustanovení

Zákonná úprava pro náhradu majetkové i nemajetkové újmy disponuje určitým společným základem pro obě tyto újmy. V § 2896 OZ stanoví, že pokud někdo oznámí vyloučení nebo omezení své povinnosti k náhradě vůči jiným osobám, nepřihlíží se k tomu, ačkoli pokud tak učiní ještě před vznikem samotné újmy, *může být takové oznámení posouzeno jako varování před nebezpečím*.⁹⁷ Ustanovení § 2898 však doplňuje, že se nepřihlíží k ujednání předem vylučujícímu nebo omezujícímu povinnost k náhradě újmy způsobené úmyslně či z hrubé nedbalosti, anebo újmy na přirozených právech člověka, tedy i újmy na zdraví a na životě, z jejichž titulu vzniká v oblasti zdravotnického práva nárok na náhradu nejčastěji. Nepřihlíží se ani k ujednání předem vylučujícímu nebo omezujícímu právo slabší strany na náhradu jakékoli újmy. V těchto případech není umožněno ani platné vzdání se práva na náhradu. Vyloučením uvedených ujednání chrání zákon pacienta v postavení slabší strany, poskytovatel zdravotních služeb tak např. před provedením lékařského zákroku nemůže vyloučit svou

---

⁹⁴ ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA et al. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek VI.* Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1085. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-807-4783-692.

⁹⁵ Povinnost uzavřít pojištění ukládá § 45 odst. n) ZZS. Smlouvu o pojištění odpovědnosti je poskytovatel povinen uzavřít v rozsahu, v jakém lze rozumně předpokládat, že by jej taková odpovědnost mohla postihnout.

⁹⁶ WALTR, Robert. Nastavení úrovně odškodňování nemajetkové újmy vzniklé poškozením zdraví podle nového občanského zákoníku. - Brožura obsahující záznam průběhu *V. Kongresu medicínského práva* konaného ve dnech 28.11. – 29.11.2013 v Hotelu PYRAMIDA, Praha. *Kancelář WHO v České republice.* s. 47.

⁹⁷ Viz § 2896 OZ.

povinnost k náhradě, došlo-li by v důsledku lékařského pochybení k újmě na zdraví či na životě.

Při stanovení výše náhrady platí pro náhradu majetkové i nemajetkové újmy úprava obsažená v § 2955 OZ, která soudu umožňuje určit výši náhrady podle spravedlivého uvážení jednotlivých okolností, v případech, kdy výši náhrady nelze přesně určit. Byl tak odstraněn jeden z největších problémů řízení týkajících se náhrady škody podle SOZ, kterým bylo právě přesné vyčíslení výše škody,⁹⁸ když tato byla limitována paušálními náhradami obsaženými v zákoně u náhrad pozůstalým došlo-li k usmrcení a ve vyhlášce Ministerstva zdravotnictví u náhrad bolestného a ztížení společenského uplatnění.

6.2 Škoda způsobená několika osobami a spoluzavinění poškozeného

V oblasti zdravotní péče bude na základě ustanovení § 2914 OZ subjektem povinným k náhradě poskytovatel zdravotních služeb, který s pacientem uzavřel smlouvu o péči o zdraví, tedy fyzická nebo právnická osoba, jejíž chybující pracovník je jejím zaměstnancem, popř. pro ni vykonává práci na základě jiného právního důvodu. Samotnému zaměstnanci, který se dopustil pochybení, tak povinnost k náhradě újmy způsobené pacientovi nevzniká, bude však odpovídat svému zaměstnavateli který vůči němu může využít práva regresu podle pracovněprávních předpisů,⁹⁹ přičemž výše náhrady je zde limitována. Výjimkou jsou případy, kdy se zdravotnický pracovník dopustí tzv. excusu, což je zcela zjevné zásadní vybočení z plnění svých pracovních povinností a úkolů, a v souvislosti s tím spáchá „škodu, za kterou zaměstnavatel nemůže nést odpovědnost.“¹⁰⁰

Je-li k náhradě zavázáno více škůdců, preferuje zákon pro všechny typy náhrady škody solidární odpovědnost před odpovědností dělenou, přičemž se poté každý ze

---

⁹⁸ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 456. ISBN 978-80-7380-413-8.

⁹⁹ Česko. Zákon č. 262 ze dne 21. dubna 2006 zákoník práce. § 248 an. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2006, částka 84, s. 3146 - 3269. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=262/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

¹⁰⁰ MACH, Jan. *Univerzita medicínského práva*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, s. 39. ISBN 978-80-247-5113-9.

škůdců vypořádá s ostatními podle účasti na způsobení vzniklé škody.¹⁰¹ Na základě výše uvedených informací, kdy povinným k náhradě je poskytovatel zdravotních služeb, je však zapotřebí si uvědomit, že pod pojmem více škůdců si v oblasti zdravotnictví nelze představit situaci, kdy se pochybení dopustí více lékařů pracujících v jedné nemocnici jakožto zaměstnanci stejného poskytovatele zdravotních služeb. I pokud by újmu na zdraví zapříčinilo svým nesprávným postupem několik lékařů či zdravotnických pracovníků, povinnost k náhradě by měl stále poskytovatel zdravotních služeb. Solidární odpovědnost tak přichází v úvahu zejména v případech spolupráce několika poskytovatelů zdravotních služeb při poskytování zdravotní péče, pokud by zároveň u každého z nich byly naplněny obecné předpoklady vzniku odpovědnosti.

Jiným případem je odpovědnost jednotlivých pracovníků v rámci zdravotnického týmu, která se uplatní právě při uplatňování regresního práva zaměstnavatele, tedy poskytovatele zdravotních služeb. Kritériem určujícím povahu takové odpovědnosti je především skutečnost, zda týmová práce probíhá ve stejném čase a na stejném místě, podle toho lze rozlišovat například složitou operaci, při které je zapotřebí přítomnosti odborníků několika medicínských oborů, nebo léčbu, která probíhá v jednotlivých navazujících časových úsecích, ve kterých se na výkonech podílí lékaři různých oborů. V prvním případě budou otázky osobní odpovědnosti posuzovány diferencovaně, zatímco v případě druhém se uplatní zásada, že „*za pacienta je odpovědný jeho ošetřující lékař.*“¹⁰²

Co se týče spolupůsobení poškozeného, navazujíc na dřívější úpravu OZ přiznává škůdci poměrné snížení náhrady, vznikla-li škoda nebo se zvětšila následkem okolností přičitatelných poškozenému.¹⁰³ Ve zdravotnictví si pod těmito okolnostmi lze představit například neochotu pacienta spolupracovat s lékaři a zdravotnickými pracovníky, odmítání či nedodržování užívání určených léků a medikamentů apod.

---

¹⁰¹ § 2915 OZ stanoví, že je každý škůdce povinen k náhradě společně a nerozdílně, § 2916 OZ upravuje následně vzájemné vypořádání škůdců, tzv. regres.

¹⁰² MACH, Jan. Odpovědnost v rámci zdravotnického týmu. *Tempus Medicorum. Časopis České lékařské komory*. 2013, č. 9, s. 24. ISSN 1214-7524. Dostupné také z: http://www.lkcr.cz/tempus-medicorum-353.html?state=DATA_LIST&editing=0&paging.pageNo=0.

¹⁰³ Oproti dřívější úpravě v § 441 SOZ již § 2918 OZ nehovoří o zavinění, ale přesněji hovoří o okolnostech, jenž se přičítají poškozenému. Nově také doplňuje pravidlo, že jsou-li tyto okolnosti zanedbatelné, škoda se nedělí.

7 Náhrada majetkové újmy

Sledujíc tradiční úpravu ve všeobecném občanském zákoníku, úpravu obsaženou v PETL a další vývojové trendy evropských kodexů,¹⁰⁴ OZ v ustanovení § 2894 výslovně stanoví, že povinnost k náhradě újmy zahrnuje vždy povinnost k náhradě škody, jíž charakterizuje jako újmu na jmění – tedy na souhrnu majetku osoby a jejích dluhů.

Jak již bylo výše uvedeno, nepříznivé důsledky porušení právní nebo smluvní povinnosti v podobě majetkové újmy se nahrazují primárně uvedením v předešlý stav. Peněžitá náhrada přichází v úvahu až tehdy, není li náhrada *in natura* dobře možná, nebo si tento způsob vyžádá sám poškozený. Tato konstrukce významně posiluje jeho postavení. Oproti tradiční úpravě již soudu nepřísluší zkoumat možnost ani účelnost této volby, zasáhnout proti ní může jen ve výjimečných případech, jako je například sledování šikany škůdce.¹⁰⁵ V takových případech se užijí kautely obsažené v obecné části zákoníku a právní ochrany se poškozenému nedostane.¹⁰⁶

V oblasti poskytování zdravotní péče může docházet k majetkovým újmám, které nejsou v přímé souvislosti s postupem *non lege artis*. V takových případech půjde o škodu způsobenou věcí, škodu způsobenou informací nebo radou či škodu na věcech odložených. Mnohem specifitější pro oblast zdravotnických sporů však budou nemajetkové újmy vzniklé v důsledku ublížení na zdraví či usmrcení, které mají významný dopad i do majetkové sféry poškozeného. V následujících podkapitolách se proto budu věnovat náhradě těchto majetkových ztrát.

---

¹⁰⁴ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze): Nový občanský zákoník. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. s. 563 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/texty-zakonu/>.

¹⁰⁵ Informační brožura Náhrada újmy v novém občanském zákoníku. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. s. 9 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/nahrada-ujmy/informacni-brozura/>.

¹⁰⁶ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze): Nový občanský zákoník. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. s. 576 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/texty-zakonu/>.

7.1 Typizované náhrady škody

Zákonná úprava náhrad majetkových škod je upravena v ustanoveních § 2960 až § 2967 OZ. Ačkoli se jedná o materiální složku náhrady, jde o pouhé zmírnění následků nemajetkové újmy poskytnutím určité peněžní částky, má proto satisfakční funkci.¹⁰⁷

7.2 Náklady spojené s péčí o zdraví

Zákon ukládá škůdci povinnost k náhradě nákladů spojených s péčí o zdraví poškozeného, s péčí o jeho osobu či domácnost, pokud jsou tyto účelně vynaložené.¹⁰⁸ Oproti předchozí úpravě, která se omezovala na poměrně úzkou definici náhrady nákladů spojených s léčením, došlo v platné úpravě k terminologickému rozšíření rozsahu náhrady, kterážto se kromě nákladů na péči o zdraví vztahuje i na péči o osobu poškozeného a péči o jeho domácnost. Tato konstrukce vychází z poměrně četné a ustálené judikatury, která tendovala k extenzivnímu výkladu a pojem „náklady spojené s léčením“¹⁰⁹ uváděla jako „náklady spojené s rehabilitační léčbou, náklady spojené s přibráním ošetřovatele, náklady spojené s přilepšením na stravě, náklady na dietní stravování nebo náklady nejbližších příbuzných poškozeného spojené s návštěvami nemocného v nemocnici.“¹¹⁰

Co se týče nákladů spojených s péčí o zdraví, lze tyto charakterizovat jako výdaje, kterých bylo vynaloženo s cílem dosáhnout zlepšení zdravotního stavu poškozeného, popřípadě za účelem stabilizace stavu nevratně poškozeného či utlumení bolestí. Náhrada nákladů je možná tehdy, nebylo-li léčení poskytnuto poškozenému bezplatně v rámci systému veřejného zdravotního pojištění. Bude se jednat především o léčebné pomůcky (vozík, protézy), léčebné procedury (rehabilitace, nehrazené lékařské výkony) a jiné potřebné postupy (nutnost dietního stravování).¹¹¹ Nehradí se však např. výdaje příbuzných na dojíždění za hospitalizovaným nebo na nákup

---

¹⁰⁷ FIALA, Josef et al. *Meritum Občanské právo*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 254. ISBN 978-80-7357-948-7.

¹⁰⁸ Definováno v ust. § 2960 OZ.

¹⁰⁹ Dřívější definice dle § 449 odst. 1 SOZ

¹¹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. listopadu 2004, sp. zn. 25 Cdo 1875/2003. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. Dostupné také z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/55D7D15A228E347AC1257A4E006997AB?openDocument&Highlight=0.

¹¹¹ ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA et al. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek VI*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1121. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-807-4783-692.

drobných dávků, nemají-li tyto dle odborného lékařského posouzení psychoterapeutický význam.¹¹²

Náklady na péči o osobu poškozeného vznikají nejčastěji v důsledku trvalého zdravotního postižení, kdy se osoba, jenž utrpěla zdravotní újmu nemůže o sebe postarat sama a je závislá na péči jiné osoby. Tato péče nemá čistě lékařský charakter, i když není vyloučeno, aby některé úkony spojené s péčí o zdraví zahrnovala. Jedná se především o úkony osobní hygieny, stravování, vyměšování ad. Nutnost péče ze strany jiné osoby bývá často doprovázena i potřebou péče o chod domácnosti, jelikož osoba, která není schopna v dostatečné míře zajistit péči o sebe samu, bude mít potíže i se zajištěním péče o domácnost. Zde půjde například o úklidové práce, praní, žehlení či obstarávání nákupů. Při určování výše náhrady bude nutno zohlednit příspěvek poskytovaný v rámci systému sociálního zabezpečení osobám závislým na péči jiné osoby, jehož výše je určena podle stupně závislosti.¹¹³ Je-li tento poskytován, bude nutné náhradu nákladů na péči o jeho výši snížit.

Zákonem výslovně rozšířené pojetí nákladů spojených s péčí o zdraví umožňuje hradit i náklady, které vzniknou poté, co dojde ke stabilizaci zdravotního stavu a kromě léčby sledující zlepšení zdravotního stavu zahrnuje i péči následnou přispívající k udržení stability zdravotního stavu a zmírnění důsledků utrpěné újmy. Odráží tak volání některých civilistů po zakotvení *dynamické náhrady škody*. Koncepce dynamické, průběžně vznikající škody totiž vychází z teorie, že škoda, resp. újma se může vyvíjet a to takovým způsobem, že „na prvotní porušení právní povinnosti se v běhu času mohou „nabalovat“ další a další právní skutečnosti, které vedou k oprávněnému rozšiřování nároku poškozeného.“¹¹⁴

Specifikum úpravy náhrady nákladů spojených s péčí o zdraví lze spatřovat v tom, že zákon náhradu přiznává tomu, kdo náklady vynaložil, nemusí jít tedy nutně jen o osobu poškozeného. Aktivní žalobní legitimace je tak přiznávána i třetím osobám a plnění jim poskytnuté bude mít charakter náhrady nepřímé škody.

---

¹¹² POKORNÝ, Milan a Josef HOCHMAN. *Odpovědnost za škodu v právu občanském a pracovním: praktická příručka*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. podle stavu k 1.10.2008. Praha: Linde, 2008, s. 109. ISBN 978-80-7201-722-5.

¹¹³ Česko. Zákon č. 108 ze dne 14. března 2006 o sociálních službách. § 8 - § 10. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2006, částka 37, s. 1257 - 1289. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=108/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

¹¹⁴ SVOBODA, Karel. Dynamická náhrada škody. *Právní rozhledy*. 2008, č. 4, s. 141. ISSN 1210-6410.

Výše náhrady je odůvodněna účelností vynaložených nákladů, pro přiznání nároku tedy bude důležité jejich prokázání. S ohledem na zásadu proporcionality by však soud ve fázi dokazování neměl zacházet do extrémů a požadovat prokázání každého úkonu poskytnuté pomoci či dokonce požadovat po poškozeném přesné vyčíslení nákladů v případech poskytnutí péče ze strany příbuzných či osob blízkých.¹¹⁵

7.3 Náklady pohřbu

Při usmrcení přiznává zákon náhradu přiměřených nákladů pohřbu tomu, kdo je vynaložil. Náklady pohřbu patří mezi tzv. nepřímé náhrady, jelikož jejich náhrada přísluší třetím osobám, kterým v důsledku smrti poškozeného vzniklo určité plnění.

Dosavadní judikatura uvedla demonstrativní výčet těchto nákladů, do kterého obsáhla „*náklady účtované pohřebním ústavem, hřbitovní poplatky, cestovní výlohy, náklady na zřízení pomníku nebo desky a úpravu hrobu a jedna třetina přiměřených nákladů na smuteční ošacení.*“¹¹⁶

Účelem náhrady není plná kompenzace veškerých vynaložených nákladů, její výše je limitována kritériem přiměřenosti. Hledisko přiměřenosti je ponecháno volné úvaze soudu, který zohlední jednotlivé okolnosti daného případu, jakož i osobní a společenské poměry zemřelého, jeho vzájemný vztah s osobou, jež náklady na pohřeb vynaložila či hledisko piety.¹¹⁷ Náklady se však nesmějí vymykat zvyklostem zavedeným v daném čase a místě, korektiv přiměřenosti by tak měl zamezovat požadavkům na náhradu excesivně nákladných či pompézních pohřbů.¹¹⁸

---

¹¹⁵ „*Je třeba hledat rovnováhu mezi tím, že existenci vynaložených nákladů je třeba prokázat a mezi nutností vyvarovat se toho, aby poškozený musel v případném soudním řízení prokazovat každý úkon pomoci mu poskytnutý či a by musel svým nejbližším ryze formálně (až absurdně) platit za úkony mu poskytnuté, jen a jen pro to, aby se vyvarovat možné důkazní nouze.*“ - Nález Ústavního soudu ze dne 16.1.2013, sp. zn. I. ÚS 46/12. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. Dostupné také z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Results.aspx>.

¹¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 10. 2004, sp. zn. 25 Cdo 818/2004. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. Dostupné také z: http://www.usoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/9104DBE134863855C1257A4E0066ECFD?openDocument&Highlight=0,.

¹¹⁷ Usnesení Krajského soudu Ústí nad Labem ze dne 11.8.1970, sp.zn. 6 Co 305/1970. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

¹¹⁸ ŠVESTKA, Jiří; DVORÁK, Jan; FIALA, Josef et al. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek VI.* Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1124. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-807-4783-692.

Podobně jako je tomu u nákladů spojených s péčí o zdraví, bude i zde výše náhrady odpovídat částce, která není krytá jednorázovým příspěvkem státní sociální podpory (tzv. pohřebné).¹¹⁹

7.4 Peněžité dávky

OZ tyto druhy náhrad systematicky řadí pod pojem *peněžité dávky*, způsobem jejich úhrady tedy bude relutární restituce ve formě peněžitého důchodu, popř. jednorázové částky v podobě odbytného a v případech náhrady vyplácené zpětně za uplynulé období.

Ztráta na výdělku představuje majetkovou újmu, která odpovídá rozdílu mezi průměrným výdělkem poškozeného v době předcházející škodné události a peněžitým plněním, které mu bylo poskytnuto v souladu se zákonnými předpisy o sociálním zabezpečení.¹²⁰ Pojem *výdělek* je třeba vykládat extenzivně a zahrnovat do něj kromě mzdy či platu pobíraných v rámci standardního pracovního poměru také odměny z dohod konaných mimo pracovní poměr či příjmy plynoucí z jiných výdělečných činností konaných vlastním jménem a na vlastní odpovědnost (autorské honoráře, příjmy z podnikatelské činnosti aj.). Účelem peněžitých náhrad je poskytnutí přiměřeného odškodnění pracovníku, který pro svůj zdravotní stav není schopen dosahovat trvale nebo dočasně příjmu, kterého dosahoval před poškozením.¹²¹

Doba čerpání náhrady v podobě peněžitého plnění by měla pokrývat období od samotného poškození zdraví do obnovení výdělečné činnosti, a v případech trvalých následků, kdy obnovení výdělečné činnosti nepřichází v úvahu, do stabilizace zdravotního stavu, resp. do uznání invalidity poškozeného.¹²²

---

¹¹⁹ Výše pohřebného činí 5 000 Kč. Podmínky a výše nároku jsou uvedeny v zákoně o státní sociální podpoře. - Česko. Zákon č. 117 ze dne 26. května 1995 o státní sociální podpoře. § 47 - § 48. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1995, částka 31, s.1634 - 1653. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=117/1995&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

¹²⁰ Bude se jednat především o: Zákon č. 262 ze dne 21. dubna 2006 zákoník práce a Zákon č. 187 ze dne 14. března 2006 o nemocenském pojištění.

¹²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12.3.1997, sp. zn. 3 Cdon 953/1996. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. Dostupné také z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/B3128916080C4896C1257BD60039B946?openDocument&Highlight=0,

¹²² KOBLIHA, Ivan a David ELISCHER. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona: praktická příručka*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2012, s. 157. ISBN 978-80-87212-97-4.

7.4.1 Náhrada za ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti

Náhrada za ztrátu na výdělků *po dobu* pracovní neschopnosti je v ustanovení § 2962 OZ definována jako rozdíl mezi průměrným výdělků poškozeného před vznikem újmy a náhradou toho, co bylo poškozenému vyplaceno v důsledku nemoci či úrazu podle jiného právního předpisu.¹²³ Doba pracovní neschopnosti je dobou, ve které je poškozený v důsledku poškození zdraví vyřazen z dosavadního pracovního zapojení a přichází tak o příjem, který by mu jinak náležel.

V rámci poměrně rozsáhlé rozhodovací činnosti soudů bylo konstatováno, že nárok na náhradu není podmíněn trváním výdělečné pracovní činnosti, nýbrž postačí, když je tato v okamžiku škodné události předpokládána a nebýt škodné události, započal by její výkon později. Mezi škodnou událostí a ztrátou na výdělků musí být prokázána příčinná souvislost. Jako příklad lze uvést situaci, kdy má poškozený uzavřenou pracovní smlouvu a sjednán den nástupu do práce.¹²⁴ Pokud dojde v důsledku poškození zdraví k ukončení pracovního poměru a zároveň lze důvodně předpokládat, že nebýt této újmy, zaměstnavatel by poškozeného dále zaměstnával v souladu s uzavřenou pracovní smlouvou, náleží náhrada za ztrátu na výdělků i po skončení pracovního poměru.¹²⁵

Při určování výše náhrady bude klíčovými atributy určení průměrného výdělků¹²⁶ a výše částky, která poškozenému přísluší z titulu nemocenského pojištění.¹²⁷ Při stanovení výše ušlého výdělků u podnikatele je zapotřebí stanovit rozdíl mezi celkovým příjmem z podnikání a náklady, které vynaložil k dosažení tohoto příjmu, přičemž judikatura dovodila, že daňové příznání není v těchto případech samo o

---

¹²³ Česko. Zákon č. 187 ze dne 14. března 2006 o nemocenském pojištění. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2006, částka 64, s. 2330 - 2393. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=187/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy. (dále jen „ZNP“)

¹²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.7.2004, sp. zn. 25 Cdo 857/2003. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. Dostupné také z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/F8CE0141FEFB1BE3C1257A4E0065DD85?openDocument&Highlight=0.

¹²⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.7.2003, sp. zn. 25 Cdo 1383/2002. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. Dostupné také z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/81EEB9E293A06FEEC1257A4E0068C6F0?openDocument&Highlight=0.

¹²⁶ Výpočet výše průměrného výdělků upravuje zákoník práce. - Česko. Zákon č. 262 ze dne 21. dubna 2006 zákoník práce. § 351 - § 352. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2006, částka 84, s. 3146 - 3241. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=262/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy. (dále jen „ZP“).

¹²⁷ Upraveno v § 4 písm. a) ZNP.

sobě důkazem o skutečných příjmech, ale pouze jednou z okolností nezbytných k určení průměrného výdělku.¹²⁸

7.4.2 Náhrada za ztrátu na výdělku žáků a studentů

OZ v § 2962 odst. 2 přiznává náhradu za ztrátu na výdělku také žákům nebo studentům, pokud se jim následkem újmy na zdraví prodlouží jejich povinná školní docházka, studium či příprava na budoucí povolání, nebo jim v důsledku zdravotního postižení vzniklého následkem zdravotní újmy vyvstane úplná nebo částečná překážka ve vykonávání jejich budoucí výdělečné činnosti. Náhrada je poskytována ode dne, kdy mělo dojít k ukončení povinné školní docházky, studia nebo přípravy na budoucí povolání po dobu trvání překážky (tedy nemoci či úrazu), která brání jejich výdělečné činnosti.

Tato úprava je tím, že přiznává nárok za ztrátu, která vznikne až v budoucnu, poměrně specifická, zároveň však s ohledem na smysl a funkci náhrady újmy na zdraví nelze popřít její opodstatněnost. Kompenzace ztráty na očekávaném budoucím výdělku by těm, kteří z důvodu nízkého věku či soustavné přípravy na budoucí povolání nezapočali s výkonem výdělečné činnosti, neměla být upřena.

Princip odškodnění těchto osob byl zakotven i v SOZ, byla zde však podrobnější úprava v podobě dělení škody na zdraví na jednotlivé kategorie a bylo tak rozlišováno například mezi úrazem, nemocí z povolání, či invaliditou prvního až třetího stupně.¹²⁹ V rámci „*obecného trendu rušení veškerých kategorií a omezení vztahu k odškodňování újmy na zdraví*“ však platná úprava pracuje jen s pojmem újmy na zdraví, popř. zdravotním postižením vzniklým následkem takové újmy.¹³⁰

Jelikož při určení rozsahu náhrady v těchto případech nebude možné vycházet z výše průměrného výdělku dosaženého před vznikem újmy, soud bude muset na základě vlastního uvážení stanovit tzv. pravděpodobný výdělek, jakého by žák či student dosáhl při nástupu do zaměstnání, pokud by mu v tom nezabránila škodná událost. Zde bude

---

¹²⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19.4.2011, sp. zn. 25 Cdo 912/2009. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. Dostupné také z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/EFE02C37AFD9D62EC1257A4E006A59E3?openDocument&Highlight=0,.

¹²⁹ Srov. ust. § 447 odst. 3 SOZ.

¹³⁰ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 458. ISBN 978-80-7380-413-8.

zapotřebí vycházet z rozumného očekávání výše příjmu, který by poškozenému náležel při pravidelném chodu událostí vzhledem k povolání, ke kterému se chystal, k úrovni výše příjmů v daném oboru i k předpokládaným možnostem jeho uplatnění.¹³¹

7.4.3 Náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti, případně při invaliditě

Zdravotní následky újmy na zdraví mohou způsobit snížení či omezení pracovní způsobilosti poškozeného, což může mít dopad do dalšího možného pracovního zařazení. V některých případech může dojít k úplné ztrátě schopnosti soustavně vykonávat výdělečnou činnost. Podle míry poklesu pracovní schopnosti zákon rozeznává plnou či částečnou invaliditu.¹³²

Za účelem reparace újmy odvíjející se od snížení nebo ztráty pracovní způsobilosti poškozeného přiznává OZ nárok na náhradu za ztrátu na výdělků *po skončení* pracovní neschopnosti, přičemž dobu, po kterou má být tato náhrada poskytována, žádným způsobem neomezuje. Odškodnění tedy poškozenému náleží po dobu, po kterou omezení pracovní způsobilosti brání tomu, *aby si příjmy k úhradě svých potřeb opatřoval vlastní prací.*¹³³ Náhrada se poskytuje formou pravidelných měsíčních splátek (tzv. *renta*). Výše náhrady odpovídá rozdílu mezi výdělkem, kterého poškozený dosahoval před vznikem újmy a výdělkem po skončení pracovní neschopnosti, popř. s přičtením invalidního důchodu, pobírá-li jej poškozený v důsledku téže újmy.¹³⁴ Pokud tedy poškozený pobírá invalidní důchod, musí se tento přičíst k případnému stávajícímu výdělků.

Ztráta na výdělků, která se nahrazuje, musí být přímým následkem škodné události a nemůže být zapříčiněna např. nepříznivou situací na trhu práce, která

---

¹³¹ ŠVESTKA, Jiří, Jan DVORÁK, Josef FIALA et al. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek VI.* Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1129. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-807-4783-692.

¹³² Česko. Zákon č. 155 ze dne 30. června 1995 o důchodovém pojištění. § 39 an. In: *Sbírka zákonů, Česká republika.* 1995, částka 41, s. 1986 - 2011. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=155/1995&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy. (dále jen „ZDP“).

¹³³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.9.2012, sp.zn. 25 Cdo 3258/2010. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. Dostupné také z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/1BD4C4ACD0E4DD4CC1257AA2002DB20A?openDocument&Highlight=0,

¹³⁴ Upraveno v § 2963 OZ.

postihuje všechny osoby v daném čase a místě či obecnými onemocněními, kterými by poškozený rovněž trpěl bez ohledu na způsobenou újmu na zdraví.¹³⁵

Ke vzniku nároku na náhradu nepostačí konstatování, že došlo ke zhoršení zdravotního stavu mající za následek snížení pracovní schopnosti, ale je zapotřebí, aby se důsledky takového zhoršení reálně projevíly v majetkové sféře poškozeného, tzn. musí dojít k faktickému snížení výdělku.¹³⁶ Nutno podotknout, že ke ztrátě nebo snížení výdělečné schopnosti poškozeného často dochází v rámci delšího časového odstupu od škodné události. V tomto mezidobí mohou nastat trvalé změny poměrů poškozeného. Při určení výše náhrady ztráty na výdělků je proto nezbytné přihlídnout ke změnám, které nastaly v době mezi škodnou událostí a mezi ztrátou či snížením výdělečné schopnosti, jež nastala po delším období.¹³⁷

Dřívější právní úprava vázala výši náhrady na limity stanovené předpisy pracovního práva pro náhradu škody při pracovních úrazech a nemocech z povolání. Tyto limity mohly být překročeny jen v případech, kdy škůdce způsobil škodu úmyslně či z hrubé nedbalosti.¹³⁸ Současné znění zákona již takovou restrikcí nestanoví, umožňuje tedy plnou náhradu vzniklé ztráty.

Na základě rozsáhlé ustálené judikatury byla do zákona zakomponována úprava týkající se výše náhrady v situacích, kdy poškozený dosahuje výdělku po skončení pracovní neschopnosti jen s větším úsilím nebo zvýšenou námahou, jelikož musí překonávat zdravotní obtíže, které mu škůdce způsobením újmy na zdraví přivodil.¹³⁹ Při výpočtu rozdílu mezi výdělkem původním a stávajícím to tedy bude znamenat, že se část výdělku získaná s vynaložením zvýšeného úsilí od stávajícího výdělku odpočítá. Při určení výše peněžitého důchodu je navíc pozitivně stanovena i potřeba přihlížet ke zvyšování výdělků v daném oboru, nebo k předpokládanému růstu výdělku poškozeného.

---

¹³⁵ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.10.2002, sp.zn. 21 Cdo 347/2002 a ze dne 9.3.2004, sp.zn. 21 Cdo 1478/2003. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

¹³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.2.1999, sp.zn. 21 Cdo 376/98. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. Dostupné také z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/38180C3FA450F7A8C1257BD6003A2C65?openDocument&Highlight=0.

¹³⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 21.6.1971, sp. zn. 4 Cz 5/71. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

¹³⁸ Srov. § 447 odst. 2 SOZ.

¹³⁹ Viz např. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 2.7.2002, sp.zn. 21 Cdo 1661/2001 a ze dne 29.6.2004, sp.zn. 25 Cdo 1783/2003. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

7.4.4 Náhrada za ztrátu na důchodu

V logické návaznosti na institut náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti zakládá ustanovení § 2964 OZ nárok na náhradu za ztrátu na důchodu, jelikož ztráta na výdělku vzniklá z důvodu snížených pracovních schopností poškozeného může mít v konečném důsledku vliv i na výši starobního důchodu, při jehož výpočtu se výše vyměřovacího základu určuje právě z dosažených příjmů z výdělečné činnosti.¹⁴⁰ Náhrada za ztrátu na důchodu tak vyvažuje rozdíl mezi důchodem, na který poškozenému vzniklo právo a důchodem, na který by mu bylo vzniklo právo, jestliže by do vyměřovacího základu pro stanovení výše důchodu byla zahrnuta náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti a to v době, která je rozhodná pro vyměření důchodu.

Předpokladem tohoto nároku je splnění zákonných podmínek pro přechod do starobního důchodu, tedy dosažení důchodového věku a získání potřebné doby pojištění. Nadto zákon přiznání starobního důchodu váže na podání žádosti o přiznání tohoto důchodu.¹⁴¹ Splnění zákonných předpokladů pro vznik nároku na starobní důchod tedy ještě samo o sobě neznamená zánik nároku na náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti, jelikož podání žádosti o starobní důchod je právem, nikoli povinností poškozeného a záleží tedy na jeho rozhodnutí, zda žádost o přiznání dávky podá. Ovšem v případě, že tuto skutečně podá, a nárok na dávky starobního důchodu mu bude přiznán, vyplývá, že dalším zdrojem jeho příjmů již nebude výdělek, popř. dávky, které jej nahrazují, ale právě přiznaný důchod. Judikatura souběh těchto dvou nároků vylučuje. „*Poživatel starobního důchodu tedy nárok na náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti nemá a od okamžiku vzniku nároku na výplatu starobního důchodu je v občanskoprávních vztazích oprávněn požadovat pouze případnou náhradu za ztrátu na důchodu.*“¹⁴² Přiznáním náhrady za ztrátu na důchodu tedy dochází k zániku nároku na náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní

---

¹⁴⁰ Výpočet výše důchodu je upraven v § 33 an. ZDP.

¹⁴¹ Upraveno v § 28 ZDP a § 31 odst. 2 ZDP.

¹⁴² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.9.2012, sp.zn. 25 Cdo 3258/2010. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. Dostupné také z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/1BD4C4ACD0E4DD4CC1257AA2002DB20A?openDocument&Highlight=0,

neschopnosti. Stejně jako náhrada za ztrátu na výdělků se náhrada za ztrátu na důchodu vyplácí v podobě renty, tedy ve formě pravidelných měsíčních splátek.

7.4.5 Náhrada prací konaných bezplatně poškozeným pro třetí osoby

Na rozdíl od SOZ, který tento druh náhrady nezahrnoval, přiznává platná úprava náhradu třetím osobám, pro něž poškozený v důsledku způsobené újmy nemůže konat práce, které pro ně do té doby bezplatně vykonával.¹⁴³ Jedná se o práce vykonávané pro třetí osoby v domácnosti nebo v závodu, jejichž nemožnost vykonávání poškozeným se může negativně projevit v majetkové i nemajetkové sféře těchto třetích osob. Jako příklad lze uvést situaci, kdy poškozený pravidelně docházel osobám závislým na péči jiné osoby vypomáhat s chodem domácnosti, v důsledku škodné události na straně poškozeného však tyto osoby přišly o jeho pomoc. Opět zde platí zásada příčinné souvislosti, kdy nemožnost plnění prací musí být následkem újmy, která vznikla poškozenému.

Náhrada se přiznává ve formě peněžitého důchodu, který náleží osobám odlišným od poškozeného, kterým vznikla v důsledku újmy způsobené poškozenému potřeba určitého plnění, které by jim jinak nevzniklo. Lze tedy říci, že se jistým způsobem jedná o nepřímou formu náhrady. Podle některých výkladových stanovisek by nemělo jít o případy rodinných příslušníků vykonávajících obvyklé práce v domácnosti, jejímiž jsou členy a to z důvodu, že zde není naplněn požadavek práce pro domácnost jiného.¹⁴⁴

7.4.6 Náhrada nákladů na výživu pozůstalým

Náhrada nákladů na výživu pozůstalým je druh nároku, který nevzniká přímo poškozenému, jež utrpěl újmu usmrcením, ale osobám, které významným způsobem pocítí dopady takovéto újmy. Jelikož jde o újmu na životě, z logiky věci vyplývá, že samotný poškozený již žádné kompenzační nároky uplatnit nemůže. Ustanovení § 2966 OZ přiznává nárok na náhradu nákladů spojených s výživou pozůstalých, kterým zemřelý ke dni své smrti poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu. Tyto náklady

---

¹⁴³ Definováno v ust. § 2965 OZ.

¹⁴⁴ ŠVESTKA, Jiří; DVORÁK, Jan; FIALA, Josef et al *Občanský zákoník: Komentář. Svazek VI.* Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1137. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-807-4783-692.

jsou opět hrazeny formou peněžitého důchodu. Ztráta živitele představuje pro pozůstalé osoby významný nepříznivý zásah do jejich majetkové sféry.

Dle zákona existuje vyživovací povinnost mezi manžely, mezi předky a potomky, v zákonem stanovených případech mezi osvojenem a jeho potomky či předky. Zákonem vyživovací povinnost má také otec dítěte vůči neprovdané matce.¹⁴⁵ OZ však nárok na náhradu přiznává i osobám, jimž poškozený výživu poskytoval ačkoli taková povinnost nebyla zákonem stanovená. Zohledněn je tedy i faktický stav, bez zřetele na právní důvod poskytovaného plnění. Aplikační praxe přitom klade důraz na pravidelnost plnění, nárok nevznikne jen z titulu příležitostného plnění ze strany poškozeného.¹⁴⁶ Vycházejíc z konstantní judikatury, která výraz „pozůstalí“ vykládala extenzivně, zákon z důvodů slušnosti¹⁴⁷ výslovně přiznává náhradu nákladů i jiným osobám, kterým usmrcený poskytoval plnění, ač k tomu nebyl podle zákona povinen. Bude se jednat například o druha či družku zemřelého nebo jejich děti.¹⁴⁸

Samotný pojem „výživa“ je poměrně neurčitý a pro účely deliktního práva je chápána značně široce a pokrývá vše, co oprávněný s ohledem na svůj věk, zdravotní stav či společenské postavení vynaloží k úhradě svých osobních potřeb (stravování, ošacení, bydlení, vzdělání, zájmové aktivity, kulturu, sport).¹⁴⁹

Výše náhrady je tvořena rozdílem mezi dávkami důchodového zabezpečení¹⁵⁰ a tím, co by poškozený mohl podle rozumného očekávání pozůstalým poskytovat, pokud by k jeho usmrcení nedošlo. SOZ ve svém § 448 přiznával náhradu nákladů na výživu

---

¹⁴⁵ Vyživovací povinnost těchto osob je zakotvena v § 697, § 910, § 853 a § 920 OZ.

¹⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího ČR soudu ze dne 23.4.2003, sp.zn. 25 Cdo 78/2002. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. Dostupné také z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/D6E14008B4189B4DC1257A4E006A5A03?openDocument&Highlight=0.

¹⁴⁷ Dle Vojtka předpoklad slušnosti znamená, že „*podmínkou vzniku nároku těmto osobám je okolnost, že ztráta poskytovaného finančního zajištění by odporovala obecně sdíleným představám o spravedlivém uspořádání vztahů.*“ - ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef et al *Občanský zákoník: Komentář. Svazek VI.* Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1137. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-807-4783-692.

¹⁴⁸ např. v Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 29.3.1970, sp. zn. 3 Cz 11/70 – „*Sama okolnost, že nezletilí měli nárok na výživné vůči svému otci a také je dostávali, nevylučuje, že jim zemřelý L. V. poskytoval výživu. Protože v daném případě jde o náhradu škody, je třeba vytvořit situaci, která by odpovídala stavu, jaký byl před vznikem škodné události. Nutno proto mít za to, že zemřelý poskytoval výživu i tehdy, jestliže poskytovanými prostředky výživu nezletilých jen doplňoval nebo jen zlepšoval.*“ In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

¹⁴⁹ KOBLIHA, Ivan a David ELISCHER. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona: praktická příručka.* Vyd. 1. Praha: Leges, 2012, s. 157. ISBN 978-80-87212-97-4.

¹⁵⁰ Dle § 4 odst. 1 písm. d) a e) ZDP se jedná o vdovský, vdovecký a sirotčí důchod.

jen v případě, že tyto nebyly hrazeny dávkami důchodového zabezpečení, současná úprava tak přináší podstatné zvýšení nároků pozůstalých. Je zřejmé, že zákonné zakotvení „rozumného očekávání“ cílí právě na posílení možnosti soudního uvážení. Dřívější judikatura vycházela při určování výše náhrady z tzv. *dílové teorie*,¹⁵¹ ta však z důvodu nesouladu se zákonem a základními zásadami rodinného práva pro stanovení výše výživného byla Nejvyšším soudem popřena když stanovil, že pro přiznání práva na náhradu „nelze vycházet z čistě početního úsudku, nýbrž je třeba posoudit změnu v možnostech zemřelého a v odůvodněných potřebách“ pozůstalých.¹⁵²

Vyčíslení plnění, které by bylo pozůstalým nebýt škodné události poskytováno a plnilo by vyživovací funkci, však nebude pro soudy snadným úkolem. Při jeho stanovení se budou řídit především hledisky, která by užily v řízeních týkajících se rozhodování o vyživovací povinnosti, tedy v případech stanovení výše výživného.¹⁵³ Nadto by však měl soud zohlednit i výši dosavadního faktického plnění, které usmrcený za svého života poskytoval pozůstalým nad rámec zákonné vyživovací povinnosti a které plnilo funkci výživného. S ohledem na zásadu proporcionality a v zájmu zachování reparačního (nikoli sankčního) účelu náhrady však bude nutné od takového plnění oddělit plnění nadstandardního charakteru,¹⁵⁴ jako např. příspěvky na drahé zahraniční dovolené, stavbu domu, nákup luxusních šperků atp. Při vzájemném poměrování těchto hledisek tak bude zapotřebí vzít v úvahu jednotlivé osobní i společenské poměry usmrceného a pozůstalých, včetně jejich odůvodněných potřeb.

V § 2967 pak OZ stanoví zákonné limity náhrady, kterými jsou výše náhrady za ztrátu na výdělků, popř. na důchodu, na které by měl zemřelý v případě, kdyby přežil, v důsledku způsobené újmy na zdraví nárok. Při stanovení délky poskytování náhrady pozůstalým se vychází z určení pravděpodobné doby, kdy by usmrcený nebýt škodné

---

¹⁵¹ *Dílová teorie* při stanovení výše náhrady nákladů na výživu pozůstalých počítá příjmy pozůstalého s výdělkem zemřelého, součet dělí dvěma a rozdíl mezi polovinou společných příjmů a výší příjmu pozůstalého považuje za částku odpovídající výživnému pozůstalého.

¹⁵² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.3.2005, sp.zn. 25 Cdo 708/2004. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. Dostupné také z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/4E9CCC23472DF7FAC1257A4E00692D4B?openDocument&Highlight=0,.

¹⁵³ Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 10.5.1960, sp. zn. 11 Co 79/60; Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 13.2.1968, sp.zn. 3 Cz 3/68 a ze dne 25.4.1972, sp.zn. 2 Cz 7/72. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

¹⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.7.2004, sp.zn. 25 Cdo 27/2004. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. Dostupné také z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/5339EED9B6CF566AC1257A4E00679D77?openDocument&Highlight=0,.

události žil. U jiných osob¹⁵⁵ je doba tohoto poskytování omezena výraznějším způsobem, když zákon stanoví, že se při jejím určení přihlédne k tomu, jak dlouho by zemřelý plnění pravděpodobně poskytoval. Posouzení obou kritérií je již z povahy věci značně hypotetické a bude proto ještě výrazněji než při jiných posouzeních záležet na jednotlivých okolnostech daných případů, zejména na zdravotním stavu usmrčeného před škodnou událostí, ale také například na jeho rodinných a sociálních poměrech.

7.5 Odbytné

U výše uvedených druhů náhrad, jež jsou vypláceny formou peněžitého důchodu, zákon nabízí možnost jednorázového vyrovnání. Zatímco SOZ podmiňoval tento způsob náhrady vzájemnou dohodou škůdce a poškozeného, nynější úprava mnohem více zohledňuje potřeby poškozeného, když stanoví, že mu nárok na jednorázové vyplacení přiznává v případě, že o něj požádá a zároveň je pro tento postup důležitý důvod.¹⁵⁶ V opodstatněných případech se takováto forma vyrovnání jeví jako velice praktická, jelikož způsob náhrady ve formě odbytného umožňuje poškozenému přijetí jednorázového vyššího obnosu finančních prostředků, který může pomoci s překonáním dopadů náhlého zhoršení zdravotního stavu, které mají negativní vliv na jeho stávající životní situaci (např. vysoké výdaje na pořízení pomůcek kompenzujících imobilitu jako jsou invalidní vozíky, různá chodítka či schodišťové sedačky, náklady spojené náhlou ztrátou příjmů či nečekané náklady na pečovatelské služby aj.).

8 Odčinění nemajetkové újmy

Zakotvení nároku na náhradu nemajetkové újmy je jednou z nejvýraznějších změn, kterou do občanského práva přinesla platná právní úprava. Ustanovení § 2894 odst. 2 připouští *vedle* náhrady škody také náhradu nemajetkové újmy a to ve smlouvou ujednaných nebo zákonem stanovených případech.

První skupina případů, ve kterých zákon přiznává náhradu nemajetkové újmy, je tvořena protiprávními zásahy do osobních práv člověka, popř. do obdobných práv

---

¹⁵⁵ Osoby, kterým vzniká nárok podle § 2966 odst. 2 OZ.

¹⁵⁶ Viz ust. § 449a SOZ a ust. § 2968 OZ.

právnícké osoby (vymezené restriktivněji).¹⁵⁷ V tomto směru OZ přejímá koncept dřívější právní úpravy,¹⁵⁸ útok do sféry ochrany osobnosti však již systematicky správněji řadí do části upravující závazky z deliktů,¹⁵⁹ resp. náhradu majetkové a nemajetkové újmy.¹⁶⁰ Druhá skupina zahrnuje náhrady újmy při ublížení na zdraví a usmrcení. Zde zákon opouští myšlenku SOZ, že by měl být sazebník výše náhrad stanoven zákonem či dokonce podzákonným předpisem a klade mnohem větší důraz na rozhodovací činnost soudů. Kromě případů odškodnění vytrpěných bolestí a ztížení společenského uplatnění, které byly zahrnuty v dřívější úpravě, OZ nyní připouští i možnost dalších nemajetkových újem a také výslovně přiznává odčinění způsobených duševních útrap. Při usmrcení nebo zvláště závažném ublížení na zdraví pak zakládá nárok na peněžitou náhradu duševních útrap i nejbližším příbuzným a osobám blízkým.¹⁶¹ Tato konstrukce má umožňovat náhradu i takové nemajetkové újmy při ublížení na zdraví a usmrcení, která byla v režimu SOZ požadována z titulu ochrany osobnosti.¹⁶²

Místo výrazu „náhrada“ užívá OZ u nemajetkové újmy pojem „odčinění“ a stanoví, že nemajetková újma se odčiní přiměřeným zadostiučiněním. Podobně jako je tomu u náhrady škody, i u nemajetkové újmy je relutární restituce uváděna jako subsidiární způsob náhrady a užije se tehdy, nelze-li nemajetkovou újmu skutečně a dostatečně účinně odčinit jinak. Tímto skutečným a dostatečně účinným odčiněním však nelze uvažovat naturální restituci, která u nemajetkové újmy z povahy věci nepřichází v úvahu. Vlasák uvádí, že odčinění nemajetkové újmy uvedením v předešlý stav „*si lze představit jen stěží*.“¹⁶³ V tomto směru OZ nepřejímá úpravu obsaženou v PETL, která

---

¹⁵⁷ Těchto se týkají obecná ustanovení o náhradě újmy na přirozených právech člověka v § 2956 a § 2957 OZ.

¹⁵⁸ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze): Nový občanský zákoník. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. s.576 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/texty-zakonu/>.

¹⁵⁹ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. Náhrada škody – závazky z deliktů. *Bulletin advokacie*. 2011, č. 5, s. 34.

¹⁶⁰ Dřívější úprava týkající se nároků na náhradu nemajetkové újmy způsobené zásahem do osobnostních práv byla v SOZ zařazena v části upravující právo na ochranu osobnosti (§ 13 SOZ) a stála tak zcela mimo ustanovení, která se věnovala odpovědnosti za škodu (§ 420 an. SOZ).

¹⁶¹ Viz ust. § 2958, § 2956 a § 2959 OZ.

¹⁶² ŠKÁROVÁ, Marta. Náhrada škody způsobené na zdraví pacienta v novém občanském zákoníku. - Brožura obsahující záznam průběhu *V. Kongresu medicínského práva* konaného ve dnech 28.11. – 29.11.2013 v Hotelu PYRAMIDA, Praha. *Kancelář WHO v České republice*. s. 27.

¹⁶³ VLASÁK, Michal. Vybrané otázky práva civilních deliktů v novém občanském zákoníku na pozadí PETL. *Právní rozhledy*. 2012, č. 15 - 16, s. 564. ISSN – 1210 – 6410.

a priori upřednostňuje relativní náhradu.¹⁶⁴ Jiný způsob náhrady může spočívat ve veřejné omluvě, odvolání difamujícího výroku, uveřejnění soudního výroku v tisku, konstatování porušení subjektivního práva či v jiném sankčním postihu škůdce, například v mezích správního či trestního práva. Nutno podotknout, že praxe těmito formám odčinění poněkud ubírá na významu, např. zadostiučinění formou omluvy publikované v hromadných sdělovacích prostředcích ztrácí po několika letech od zveřejnění původní účinky a satisfakční charakter, v některých případech může být pro poškozeného jakožto žalobce i kontraproduktivní.¹⁶⁵ Z podobných důvodů pak plní účel přiměřeného zadostiučinění právě peněžité plnění.

V § 2971 zákon upravuje zvláštní případy náhrady nemajetkové újmy osobám, které takovou újmu pocítují jako osobní neštěstí, jež není možné odčinit jiným způsobem. Potřeba náhrady musí být odůvodněna zvláštními okolnostmi, za nichž byla újma způsobena, například porušením důležité právní povinnosti z hrubé nedbalosti či úmyslným způsobením újmy z touhy ničit, ublížit nebo z jiné zavrženíhodné pohnutky. Systematické zařazení tohoto ustanovení na konec právní úpravy týkající se náhrady škody a nemajetkové újmy se nabízí úvaze, že jde o poskytnutí jakési zbytkové ochrany osobám, které by jinak nárok na náhradu újmy neměly. To je nepochybně velmi významnou změnou, kterou OZ ve věcech náhrady újmy přinesl.

Co do rozsahu náhrady, nastupuje v zákonné úpravě odčinění nemajetkové újmy zejména tam, kde náhrada majetkové újmy není možná, nebo pokud by přiznání náhrady jen majetkové újmy poškozenému odporovalo obecným zásadám spravedlnosti.¹⁶⁶

8.1 Náhrada újmy na přirozených právech člověka

8.2 Obecná ustanovení

Obecné ustanovení § 2956 OZ stanoví povinnost k náhradě újmy, která vznikla člověku na jeho přirozených právech a § 2957 se týká určení způsobu a výše přiměřeného zadostiučinění. Těchto ustanovení se užije zejména v případech zásahu do

---

¹⁶⁴ Srov. ust. § 2951 odst. 2 OZ a čl. 10:101 PETL.

¹⁶⁵ NOVOTNÝ, Petr, PAVEL KOUKAL a EVA ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník: náhrada škody*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2014, s. 49. ISBN 978-80-247-5165-8.

¹⁶⁶ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze): *Nový občanský zákoník. Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. s.576 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/texty-zakonu/>.

osobnostních práv člověka jako jsou důstojnost, vážnost, čest a právo na ochranu soukromí. Ochrana přirozených práv je zakotvena v první, obecné části zákona.¹⁶⁷

Při určování způsobu a výše zadostiučinění by měl soud zohlednit okolnosti, jimiž jsou například úmyslné způsobení újmy, způsobení újmy s užitím lsti, pohrůžky, zneužitím závislosti poškozeného, uvádění zásahu do přirozených práv ve veřejnou známost a tím násobení jeho účinků či jakákoliv diskriminace poškozeného.¹⁶⁸ Dále je třeba vzít v úvahu obavu poškozeného ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví, byla-li tato obava vyvolána hrozbou, popř. jinou příčinou související se způsobenou újmou.

Ústavní soud vznesl požadavek potřeby respektování určitých generálních kritérií, kterými by se obecné soudy mely řídit při určování konkrétního způsobu a výše přiměřeného zadostiučinění. Mezi tato kritéria zařadil také jednotné chápání účelu, který má splňovat peněžní náhrada nemajetkové újmy. Dřívější právně-aplikační teorie se téměř jednoznačně shodla na tom, že náhrada nemajetkové újmy v penězích má primárně satisfakční funkci. Neshodovala se však na přítomnosti preventivně-sankční funkce vedle funkce reparační. V tomto směru bylo průlomové právě rozhodnutí Ústavního soudu, který v oblasti ochrany osobnosti potvrdil sankční a preventivní úlohu peněžní náhrady nemajetkové újmy.¹⁶⁹

8.3 Náhrady při ublížení na zdraví a při usmrcení

V případech újmy na životě a na zdraví, ke kterým dochází v oblasti poskytování zdravotní péče nejčastěji,¹⁷⁰ stanoví zákon v § 2958 a v § 2959 OZ základní rámec pro poskytování náhrad ve vztahu ke zdravotním následkům nemateriální povahy.

---

¹⁶⁷ Potřebu ochrany přirozených práv člověka stanoví § 81 OZ. V druhém odstavci je uveden demonstrativní výčet těchto práv. Zákon mezi ně řadí zejména život, zdraví, důstojnost, právo žít v příznivém životním prostředí vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy.

¹⁶⁸ Může se jednat o diskriminaci z důvodu pohlaví, zdravotního stavu, etnického původu, víry aj. – demonstrativně stanoveno v ust. § 2957 OZ.

¹⁶⁹ viz Nález Ústavního soudu ze dne 6.3.2012, sp.zn. I. ÚS 1586/09 – „Zásah do práva na ochranu osobnosti je civilním deliktem a přiměřené zadostiučinění jednou z civilněprávních sankcí, která má odrazovat rušitele chráněných osobnostních statků a jeho možné následovníky od protiprávního jednání, a být tak nástrojem speciální i generální prevence, což vyžaduje, aby se jednalo o sankci patřičně důraznou a dostačující (přiměřenou) i z tohoto hlediska.“ In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. Dostupné také z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Results.aspx>.

¹⁷⁰ TĚŠINOVÁ, Jolana, Roman ŽĎÁREK a Radek POLICAR. *Medicínské právo*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011, s. 387. ISBN 978-80-7400-050-8.

8.3.1 Bolestné a ztížení společenského uplatnění – zrušení náhradové vyhlášky

V ustanovení § 2958 OZ při ublížení na zdraví přiznává peněžitou náhradu plně vyvažující vytrpěné bolesti, ztížení společenského uplatnění a další nemajetkové újmy, přičemž uvádí, že „nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.“¹⁷¹ Dle dřívější úpravy obsažené v SOZ upravovala určování výše náhrady za bolest a ztížení společenského uplatnění při poškození zdraví vyhláška Ministerstva zdravotnictví v dohodě s Ministerstvem práce a sociálních věcí.¹⁷² Tato vyhláška byla na základě závěrečných ustanovení OZ bez jakékoli náhrady zrušena¹⁷³ s odůvodněním, že rozhodování o právních případech náleží jen soudcům a ani zákonodárná, ani výkonná moc nemají v působnosti nařizovat soudu, jakým způsobem má jednotlivý případ rozhodnout.¹⁷⁴

Podrobně zpracovaná a etiologicky pojatá¹⁷⁵ systematika zdravotních poškození směřovala ke striktnímu určování základní částky náhrady,¹⁷⁶ často bez možnosti přizpůsobení výše náhrady dalším okolnostem jednotlivých případů a nepředvídatelným životním situacím různých osob. Jedním z největších problémů vyhlášky tak byla nadměrná limitace soudu při přiznávání dostatečně spravedlivých náhrad, kdy soud byl vázán bodovým ohodnocením stanoveným v lékařském posudku vydaném ošetřujícím lékařem, přičemž hodnota jednoho bodu u jednotlivých zdravotních obtíží činila 120 Kč.¹⁷⁷ Ohodnocení škody na zdraví bylo možno přiměřeně navýšit jen ve výjimečných případech hodných mimořádného zřetele. Ve stanovených případech Vyhláška umožňovala navýšení maximálně o 50 % celkové částky bodového

---

¹⁷¹ Ust. § 2958 OZ.

¹⁷² Užití náhradové vyhlášky zakotvoval § 444 odst. 2 SOZ.

¹⁷³ Zrušení vyhlášky stanoví OZ v § 3080 bod 237. a 238.

¹⁷⁴ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze): Nový občanský zákoník. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. s.577 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/texty-zakonu/>.

¹⁷⁵ Lékařská etiologie je nauka o příčinách a původu nemocí a vychází z toho, že každá nemoc má svou příčinu, popř. několik příčin.

¹⁷⁶ Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví: A. Preambule. *Nejvyšší soud ČR* [online]. s.1. [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/Methodika.

¹⁷⁷ Česko. Vyhláška č. 440 Ministerstva zdravotnictví ze dne 30. listopadu 2001 o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění. § 7 odst. 2. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. roč. 2001, 166, s. 9634 - 9688. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=441/2001&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy. (dále jen „Vyhláška“).

ohodnocení.¹⁷⁸ V praxi tedy často docházelo k silnému podhodnocení výše náhrad. Pro představu lze uvést, že základní částka náhrady za mnohočetné zlomeniny postihující kosti lebky a obličeje nesměla přesahovat 30 000 Kč, rozdrčení lebky nebo obličeje 72 000 Kč, traumatická amputace prstu částku 4 800 Kč a traumatická amputace ramene a paže v ramenním kloubu 30 000 Kč. Je však třeba upozornit na relativnost důsledků jednotlivých zranění, amputace prstu bude mít zcela jistě závažnější dopad na životní situaci profesionálního hráče na kytaru než právníka, absence dolní končetiny se projeví rozdílně v životě aktivního lyžaře (byť i amatérského) a člověka, mezi jehož záliby sport nepatřil.

Určité východisko představoval nálezn Ústavního soudu, který reagoval na nepřiměřenost výše náhrady za ztížení společenského uplatnění činící 24 000 Kč, jež byla poškozené přisouzena na základě rozhodnutí odvolacího i dovolacího soudu. Ta při gynekologické operaci utrpěla újmu na zdraví, když opomenutím operátora odvázat podvázaný pravý močovod, došlo k odumření její dříve fungující pravé ledviny. Poškozená následně požadovala náhradu za bolestné, ztížení společenského uplatnění, náhradu nákladů spojených s léčením, do nichž zahrнула cestovné k lékařským kontrolám za období 6 let a náhradu dalších výloh, které jí vyvstaly v souvislosti se způsobenou újmou (příspěvek na zakoupení automobilu, příspěvek za dietní stravování, náklady na instalaci elektrického topení, zvýšené náklady na elektrické vytápění aj.). Odvolací soud ve svém odůvodnění uvedl, že v dané věci se nejedná o případ hodný mimořádného zřetele a zvýšením náhrady nelze nahrazovat nedostatek stávající úpravy, podle níž výše odškodnění „*neodpovídá současným mzdovým a cenovým poměrům.*“ Ústavní soud, odkazující na obecnou právní zásadu proporcionality a na ústavně zaručené právo na soudní ochranu, uvedl, že výše přiznané náhrady je nepřiměřeně nízká ve vztahu k následku, který operující lékař způsobil a je natolik závažný, že ve srovnání se stavem před zákrokem lékařů je poškozená po celý zbytek života zdravotně omezena. Opírajíc se o tyto argumenty vyslovil ústavní soud názor, že „*obecné soudy při posuzování mimořádných případů mají určitý prostor k úvaze, jakého násobku použijí. Z hlediska ochrany ústavnosti však musí dbát o to, aby přiznaná výše náhrady za ztížení společenského uplatnění byla založena na objektivních a rozumných důvodech a aby mezi touto přiznanou výší (peněžní částkou) a způsobenou škodou (újmou)*

---

¹⁷⁸ Upraveno v § 6 odst. 1 a v § 7 odst. 3 vyhlášky.

existoval vztah přiměřenosti. ¹⁷⁹ Tento náleží je tak jedním z východisek, které se staly vzorem pro současnou právní úpravu.

8.3.2 Metodika Nejvyššího soudu

Zákonná díkce § 2958 OZ, která již s užitím vyhlášky neoperuje, spočívá na poněkud neurčitých právních pojmech jako jsou „plné odčinění“ či „zásady slušnosti,“ které samy o sobě zcela nepostačují k vytvoření byť jen náznaku představy, jakým způsobem a v jaké výši se mají újmy na zdraví odškodňovat. V oblasti soudních sporů by tak mohlo docházet k právní nejistotě spojené s nepředvídatelností judikatury. Absence vyhlášky však v neposlední řadě ohrožuje i mimosoudní praxi, neboť systém propracovaného bodového ohodnocení umožňoval vcelku spolehlivý základ pro vyčíslení náhrady a vyřešení sporů i jinak než soudní cestou, čehož využívaly zejména pojišťovací společnosti při vzájemné komunikaci s poškozeným. Mimosoudní řešení sporů o náhrady újmy na zdraví přitom bylo žádoucí jak ze strany odpovědnostních pojišťoven, tak i ze strany samotných poškozených, kterým se v případě dohody dostalo satisfakce často mnohem rychleji, než pokud by tuto museli vymáhat v rámci vleklého soudního řízení. Pokud se tedy nebude v rámci soukromoprávních vztahů o co opřít, může docházet ke zvýšené tendenci řešení vyvstalých sporů soudní cestou, což může mít za následek kapacitní problémy a ještě větší průtahy soudních agend.¹⁸⁰ Vezmeme-li v úvahu skutečnost, že se jedná o velmi citlivou oblast dotýkající se jedněch z nejdůležitějších lidských hodnot (život a zdraví), nejistota by v těchto případech byla vnímána ještě intenzivněji, než je tomu v případě jiných sporů. V některých zemích, které také nemají příliš podrobnou zákonnou úpravu ohledně stanovení výše náhrad, se pravidelně zveřejňují soudní rozhodnutí o náhradách nemajetkových újem (Německo, Rakousko) a provádí se jejich analýzy a srovnání (Velká Británie). Jinde si samy soudy vytvořily návody, pomocí nichž zachovávají proporce mezi jednotlivými náhradami

---

¹⁷⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 29.9.2005, sp.zn. III. ÚS 350/03. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. Dostupné také z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Results.aspx>.

¹⁸⁰ Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví: A. Preambule. *Nejvyšší soud ČR* [online]. s.1. [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: http://www.usoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/Metodika.

(Nizozemí, Itálie).¹⁸¹ Samotná důvodová zpráva k OZ pak podněcuje k vytvoření určitého základního rámce pro posuzování náhrad při nemateriální újmě.¹⁸²

S ohledem na zakotvení požadavku na ucelenou a předvídatelnou judikaturu¹⁸³ a z výše zmiňovaných důvodů zareagoval na potencionální nepříznivé důsledky ne příliš podrobné zákonné úpravy Nejvyšší soud a ve spolupráci se *Společností medicínského práva*, zástupci pojistitelů a právnických a lékařských profesí vypracoval *Metodiku Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví*.¹⁸⁴ Tato Metodika by měla sloužit soudcům jako dostatečně podrobné a srozumitelné vodítko ke spravedlivému a rozumnému výkladu nejasné úpravy, může však pomoci i k řešení případů mimosoudně, což je ostatně preferovaným postupem. Principy, na kterých je Metodika založena, byly téměř půldruhého roku diskutovány širší právníkou veřejností. Z odborného hlediska se pak opírá o komplexní, medicínsky pojatou systematiku zdravotních újem obsaženou v *Mezinárodní klasifikaci funkčních schopností, disability a zdraví* vypracovanou Světovou zdravotnickou organizací.¹⁸⁵ Ačkoli Metodika jakožto dokument vydaný Nejvyšším soudem není formálně právně závazná (nepatří mezi prameny práva), s ohledem na roli Nejvyššího soudu v české soudní soustavě nelze pochybovat o její materiální či faktické závaznosti pro rozhodování soudů nižších instancí.

Nejvyšší soud uvádí, že aplikace Metodiky vyžaduje dostatečně široké skutkové zjištění ohledně stavu pacienta doplněné odborným lékařským posouzením. Klade

---

¹⁸¹ VOJTEK, Petr. Metodika odškodňování nemajetkové újmy při ublížení na zdraví podle nového občanského zákoníku. Brožura obsahující záznam průběhu *V. Kongresu medicínského práva* konaného ve dnech 28.11. – 29.11.2013 v Hotelu PYRAMIDA, Praha. *Kancelář WHO v České republice*. s. 28.

¹⁸² „Pociťují-li někteří představitelé soudní moci potřebu tabulek, vzorců nebo klíčů speciálně pro tyto účely, nic nebrání tomu, aby se soudní praxe sama shodla na zásadách, podle nichž bude postupováno.“ - Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze): Nový občanský zákoník. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. s.577 [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/texty-zakonu/>.

¹⁸³ § 13 OZ stanoví, že každý může důvodně očekávat rozhodnutí jeho právního případu u soudu obdobně, jako byl rozhodnut jiný právní případ, který se s jeho případem shoduje v podstatných znacích. Pokud by byl jeho právní případ rozhodnut jinak, má každý, kdo se domáhá právní ochrany, právo na přesvědčivé vysvětlení důvodu této odchylky.

¹⁸⁴ Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku) byla vzata na vědomí dne 12.3.2014 občanskoprávním a obchodním kolegiem Nejvyššího soudu. Skládá se ze čtyř částí: A – Preambule (úvod, obecný výklad), B – Přehled bolesti (bodové hodnoty bolesti), C – Aktivita a participace (část Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví, ve verzi upravené pro účely hodnocení ztížení společenského uplatnění) a D – Technická část (tvorba posudků a kvalifikace znalců). Dále jen „**Metodika**“.

¹⁸⁵ Celosvětově uznávaná systematika trvalých zdravotních újem vypracovaná Světovou zdravotnickou organizací (WHO). Vychází z roztrídění postižení podle tělesných struktur a funkcí a důsledně vystihuje dopady těchto újem na schopnosti člověka vykonávat běžné životní aktivity. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/9867/klasifikace_funkcnich_schopnosti_disability_zdravi.pdf. (dále jen „**MKF**“)

přítom důraz na dosažení přiměřených proporcí mezi jednotlivými typy újem a současným zohledněním individuálních okolností u poškozeného.¹⁸⁶ Z čistě praktického hlediska se domnívám, že dosažení takovéto rovnováhy mezi dvěma téměř protichůdnými požadavky bude pro soudy nelehkým úkolem.

8.3.3 Náhrada za vytrpěné bolesti (*pretium doloris*)

Důvodem nároku na peněžitou náhradu poškozeného může být bolest vytrpěná v důsledku způsobené újmy na zdraví. Bolestné jakožto cena za bolest představuje formu zadostiučinění, jehož cílem je zmírnit dopady nemateriální újmy spočívající v zásahu do tělesné či duševní integrity člověka. Samotná bolest může být zapříčiněná vlastním poškozením zdraví, ale i způsobená léčením nebo odstraňováním následků poškození, přičemž může jít o bolest jak fyzického, tak psychického rázu – útrapy, trápení, strádání.¹⁸⁷ Smyslem náhrady je totiž nejen odčinění samotného bolestivého stavu, nýbrž i určitého diskomfortu, stresu, či potíží spojených s utrpěným zásahem do zdraví a to „*v rozsahu, v němž tyto zásahy do osobnostní sféry poškozeného z povahy věci souvisí s bolestí obvykle doprovázející jednotlivé stavy (tzv. bolest v širším smyslu)*“. Případné další obtíže překračující obvyklou zátěž poškozeného při podrobení se léčbě však již budou *další nemajetkovou újmou* ve smyslu § 2958 OZ. Vznik bolesti je vázán na akutní fázi bolestivého stavu, výši náhrady tak lze vyčíslit až v době stabilizace bolesti.¹⁸⁸

Bolestné je třeba chápat jako náhradu za bolest již vytrpěnou, nelze jej tedy požadovat do budoucnosti jako peněžité plnění v podobě renty.¹⁸⁹ Dle judikatury se jedná se o nárok ryze osobní povahy, který je pevně spjat s osobou poškozeného. Smrtí

---

¹⁸⁶ Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. *Nejvyšší soud ČR* [online]. [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/Metodika.

¹⁸⁷ KOBLIHA, Ivan a David ELISCHER. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona: praktická příručka*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2012, s. 169. ISBN 978-80-87212-97-4.

¹⁸⁸ Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví: A. Preambule. *Nejvyšší soud ČR* [online]. s.2. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/Metodika.

¹⁸⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30.4.1953, sp.zn. Cz 68/53. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

poškozeného právo na náhradu zaniká, na dědice nepřechází.¹⁹⁰ Bolestné tedy není možno reflektovat formou náhrady na příbuzenstvo či jiné osoby blízké, které mohly v důsledku bolestí utrpěných poškozeným zakusit smutek, stres, či emoční vypětí. Tyto osoby však mohou v případě usmrcení nebo zvláště závažného ublížení na zdraví uplatnit nárok na odčinění duševních útrap v intencích ustanovení § 2959 OZ.

Hodnocení bolesti podle Metodiky Nejvyššího soudu

Přehled bolesti (sazby bodového ohodnocení) je stanoven v části B. Metodiky. V oblasti určování bolestného čerpá Metodika z důvodu zajištění proporcí a odborného přístupu k rozhodování z etiologicky pojaté vyhlášky a to zejména v části týkající se klasifikace bolestivých stavů podle postižení jednotlivých orgánů a částí těla a vyjádření míry bolesti jako tělesného a duševního strádání v souvislosti se zásahy do zdraví.¹⁹¹ Na základě doporučení odborných lékařských společností¹⁹² byly přílohy 1. a 3. vyhlášky podrobeny revizi a byl vypracován nový přehled bolesti, který stanoví proporce mezi jednotlivými bolestivými stavy. S ohledem na zachování objektivitu a odborného posouzení Metodika doporučuje, aby v případě soudních sporů byly jako důkaz použity znalecké posudky vypracované znalcem z oboru zdravotnictví, odvětví odškodňování nemateriálních újem na zdraví, který splňuje kvalifikační předpoklady uvedené v Technické části Metodiky.¹⁹³ Mělo by se tak předcházet situacím, kdy ošetřující lékaři mnohdy nebyli z důvodu nedostatku času či zkušeností schopni posudek na dostatečně kvalitní úrovni zpracovávat.

Hodnota jednoho bodu již nečiní 120 Kč, ale je nově představována jedním procentem hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za kalendářní rok předcházející roku, v němž vznikl nárok, resp.

---

¹⁹⁰ Rozhodnutí Krajského soudu Ústí nad Labem ze dne 27.5.1965, sp.zn. 7 Co 208/65 nebo Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 26.1.1972, sp.zn. 1 Cz 11/71. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

¹⁹¹ Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví: A. Preambule. *Nejvyšší soud ČR* [online]. s.2. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/Metodika.

¹⁹² Na přepracování se podílely např. Urologická společnost, Česká společnost otorinolaryngologie a chirurgie hlavy a krku, Společnost kardiovaskulární chirurgie, Ortopedická společnost aj.

¹⁹³ Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví: D. Technická část. *Nejvyšší soud ČR* [online]. s.1. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/Metodika.

bolest.¹⁹⁴ Taková úprava mnohem více reflektuje soustavný vývoj ekonomické situace, zohledňuje inflaci v podobě růstu spotřebitelských cen a mezd a je proto mnohem vhodnější, než dřívější pevná peněžní částka stanovená podzákonným předpisem, která od roku 2001 zůstávala neměnná a postupem času ztrácela svou reálnou hodnotu. Pro ilustraci lze uvést, že průměrná mzda dosáhla v roce 2014 výše 25 686 Kč,¹⁹⁵ hodnota jednoho bodu by tedy byla 256,86 Kč, vznikla-li bolest v roce 2015. U některých bolestivých stavů dochází k navýšení celkového počtu bodů, v některých případech naopak k jejich snížení.¹⁹⁶ Každý bolestivý stav, který je v příčinné souvislosti se škodnou událostí hodnotí posuzující lékař samostatně a výsledné hodnoty se dosáhne sečtením bodů z jednotlivých bolestivých stavů a v jejich rámci i z jednotlivých položek. Funkční ani anatomická ztráta orgánu nebo končetiny by neměla být hranicí, jež by nemohla být překročena v případě, že je léčení náročnější než samotné odnětí orgánu či končetiny. Výše náhrady tak může být stran posuzujícího lékaře upravena v závislosti na komplikovanosti léčby, přičemž Metodika rozlišuje na čtyři stupně komplikací (lehká, středně závažná, závažná, těžká) a jim přiřazené procentní zvýšení náhrady v rozmezí od 5 % do 20 %.¹⁹⁷ Další navýšení může provést soudce, a to na základě ustanovení § 2957 OZ, které přiznává přiměřené zvýšení náhrady za výjimečných okolností.¹⁹⁸

I přes všechny tyto inovace panují mezi některými právníky obavy, že výsledné částky bolestného budou stále nedostatečné,¹⁹⁹ a to zejména z důvodu, že velká část újem na zdraví nebude mít trvalé následky, které by mohly být poškozenými

---

¹⁹⁴ Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví: B. Přehled bolesti (sazby bodového ohodnocení). *Nejvyšší soud ČR* [online]. s.24. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/Metodika.

¹⁹⁵ Průměrné mzdy - 4. čtvrtletí 2014. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2014-truea9fbwn>.

¹⁹⁶ Např. při traumatické amputaci části hlavy - odtržení vlasové části v délce přesahující 1/2 obvodu bylo dle vyhlášky bodové ohodnocení ve výši 40 bodů, Metodika jej hodnotí na 80 bodů. Oproti tomu v případě amputace celého ucha je dle vyhlášky tomuto zranění přičítáno 60 bodů, Metodika přiznává „jen“ 50 bodů.

¹⁹⁷ Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví: A. Preambule. *Nejvyšší soud ČR* [online]. s.3 - 4. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/Metodika.

¹⁹⁸ Ust. § 2957 uvádí demonstrativní výčet těchto okolností, např. úmyslné způsobení újmy, způsobení újmy s použitím pohrůžky, lsti či v důsledku diskriminace poškozeného se zřetelem na jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ aj.

¹⁹⁹ Srov. MALÍŠ, Daniel. Nová Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví – zatím zčásti nehotová, ale velmi užitečná. *Epravo.cz* [online]. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://generator.citace.com/dokument/xZfSrba9WkKW3o3c>.

nárokovány v rámci ztížení společenského uplatnění a bolestné tak bude jedinou možností náhrady újmy na zdraví.

8.3.4 Ztížení společenského uplatnění

Vznikne-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, má škůdce povinnost nahradit mu ztížení společenského, resp. životního uplatnění. Náhrada je v těchto případech poskytována za následky újmy na zdraví, jež jsou trvalého rázu a mají prokazatelně negativní dopad na uplatnění poškozeného v jeho dalším osobním, profesním, kulturním, sportovním či politickém životě, zejména pak na uspokojování jeho životních i společenských potřeb, výkonu dosavadního povolání či přípravy na budoucí povolání.²⁰⁰ Oproti bolestnému tak pokrývá mnohem širší řadu újem vznikajících „v různých sférách životních aktivit jedince v důsledku újmy na zdraví.“²⁰¹

V dosavadní judikatuře panovala určitá nekonzistence mezi názory obecných soudů, včetně Nejvyššího soudu, a postojem Ústavního soudu. Zatímco Nejvyšší soud zdůrazňujíc zásadu zákonnosti a potřebu držení se pozitivního práva respektoval paušální povahu těchto náhrad a jejich zvýšení měl tendenci přiznávat jen v rozsahu a v případech stanovených vyhláškou,²⁰² Ústavní soud s odkazem na ústavněkonformní výklad a zachování práva na soudní ochranu vybízel k větší individualizaci a zdůraznil potřebu extenzivnějšího hodnocení jednotlivých případů.²⁰³ Nutno však podotknout, že v některých zvláště závažných případech ani Nejvyšší soud neváhal s přiznáním náhrady za ztížení společenského uplatnění v řádech několika milionů korun. Při shromáždění judikátů Nejvyššího soudu týkajících se náhrady nemajetkové újmy na zdraví bylo oddělením evidence judikatury zjištěno, že za jeden z nejzávažnějších

---

²⁰⁰ TĚŠINOVÁ, Jolana, Roman ŽĎÁREK a Radek POLICAR. *Medicínské právo*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011, s. 388. ISBN 978-80-7400-050-8.

²⁰¹ KOBLIHA, Ivan a David ELISCHER. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona: praktická příručka*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2012, s. 174. ISBN 978-80-87212-97-4.

²⁰² Srov. např. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 31.10.1988, sp.zn. 1 Cz 60/88; Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.1.2003, sp.zn. 25 Cdo 1593/2001 a Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.8.2004, sp.zn. 25 Cdo 847/2004. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

²⁰³ Srov. nález Ústavního soudu ze dne 22.5.2014, sp.zn. I. ÚS 3367/13 nebo nález Ústavního soudu ze dne 29.9.2005, sp.zn. III. ÚS 350/03. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

případů poškození zdraví byla přiznána náhrada za ztížení společenského uplatnění ve výši cca 11 milionů korun.²⁰⁴

Ztížení společenského uplatnění podle Metodiky Nejvyššího soudu

Oproti bolestnému Metodika v případě hodnocení ztížení společenského uplatnění nepřejímá etiologickou klasifikaci z vyhlášky, která nebrala zřetel na vymezení důsledků zdravotní újmy do života poškozeného, a vytváří nový systém, jenž vedle nezbytného lékařského posouzení újmy zohledňuje i zdravotní újmě přiřazený rozsah postižení (omezení) a to s přihlédnutím:

- k obvyklému poškozenému, zejména z pohledu „*všech oblastí, v nichž pro trvalé následky dochází k omezení či dokonce k plnému vyřazení z možnosti se společensky uplatnit a naplnit tak zákonem předvídanou podmínku lepší budoucnosti*“,
- k individuálním okolnostem jednotlivého případu.²⁰⁵

U ztížení společenského uplatnění je totiž zapotřebí odškodnit nepříznivé dopady zdravotní újmy do života poškozeného, přičemž není podstatné, jaký konkrétní zásah do zdraví poškozeného k takovým důsledkům vedl. Metodika tak vychází z MKF, jejímž základem je konstrukce funkční diagnózy, která se významně liší od diagnózy etiologické. Funkční diagnóza totiž klade důraz na určení stupně omezení funkčních schopností poškozeného a přihlíží k jeho osobním poměrům tak, aby bylo zohledněno jeho zhoršení oproti předchozímu stavu. V průběhu narušeného zdravotního stavu je tak stejně závažná jako diagnóza etiologická, s odstupem času je však v určitých situacích i významnější.²⁰⁶ Konkrétně Metodika využívá 3. část MKF, která se nazývá „*Aktivity a participace*“ a je členěna do devíti kapitol představující jednotlivé sféry života

---

²⁰⁴ WALTR, Robert. Nastavení úrovně odškodňování nemajetkové újmy vzniklé poškozením zdraví podle nového občanského zákoníku. - Brožura obsahující záznam průběhu *V. Kongresu medicínského práva* konaného ve dnech 28.11. – 29.11.2013 v Hotelu PYRAMIDA, Praha. *Kancelář WHO v České republice*. s. 51.

²⁰⁵ Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví: A. Preambule. *Nejvyšší soud ČR* [online]. s. 4. [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/Metodika.

²⁰⁶ ŠVESTKOVÁ, Olga. Mezinárodní Klasifikace Funkčních schopností (MKF) Disability a Zdraví. - Brožura obsahující záznam průběhu *V. Kongresu medicínského práva* konaného ve dnech 28.11. – 29.11.2013 v Hotelu PYRAMIDA, Praha. *Kancelář WHO v České republice*. s. 35.

poškozeného, do kterých je zasahováno.²⁰⁷ Stejně jako u bolestného, i zde platí doporučení ohledně znaleckého posudku plnicí důkazní funkci v soudních sporech, který má být primárně zpracován znalcem z oboru zdravotnictví na základě zdravotnické dokumentace.

Odkazujíc na dosavadní praxi by hodnocení trvalých následků mělo být prováděno až po relativním ustálení zdravotního stavu poškozeného, časové období však nelze jednoznačně určit. Zpravidla to bude po uplynutí jednoho roku, ve výjimečných případech Metodika operuje i s dobou delší, až do dvou let.

Metodika opouští dřívější vyhláškovou metodu, kdy stupeň závažnosti představoval bodový součet diagnóz násobený peněžitou hodnotou jednoho bodu. Stupeň závažnosti trvalého zdravotního postižení je po vzoru MKF chápán jako procentní vyjádření ztráty životních příležitostí, resp. lepší budoucnosti, v pěti stupních²⁰⁸ a tomu odpovídající škále v rozmezí od 0 % do 100 % pro jednotlivé aktivity a participace²⁰⁹ vyjmenované ve výše zmíněných devíti kapitolách. U každé aktivity či participace se stav poškozeného hodnotí v tzv. *kvalifikátorech*, které jsou tvořeny dvěma kategoriemi – Kapacitou a Výkonem. Kapacitou se rozumí schopnost vykonávat určitou činnost bez jakýchkoli pomůcek, které usnadňují či umožňují jejich výkon (facilitátorů),²¹⁰ přičemž se nehodnotí kapacita aktuální, ale její snížení oproti předúrazovému stavu (tzv. předchorobí), nemusí se tedy nutně srovnávat se stavem úplně zdravého člověka. Výkon pak vyjadřuje schopnost vykonat činnost za použití facilitátorů. Pokud jsou tyto standardně dostupné, čímž se zpravidla rozumí, že jsou hrazené z prostředků veřejného zdravotního postižení, může být výkon ohodnocen nižším stupněm, popř. procentem, než Kapacita. To je odůvodněno také samotnou povahou náhrady, jejímž smyslem má být odškodnění reálného vyřazení ze společenského života, ale zároveň má motivovat poškozeného ke znovuzачlenění do

---

²⁰⁷ Upraveno v části C. Metodiky. Jednotlivé kapitoly tvoří: Učení se a aplikace znalostí, Všeobecné úkoly a požadavky, Komunikace, Pohyblivost, Péče o sebe, Život v domácnosti, Mezilidská jednání a vztahy, Hlavní oblasti života a Život komunitní, sociální a občanský.

²⁰⁸ Konkrétně: 0 – žádná obtíž (nepřítomná, zanedbatelná) – 0 % – 4 %; 1 – lehká obtíž (mírná, nízká) – 5 % – 24 %; 2 – středně těžká obtíž (zřetelná větší) – 25 % – 49 %; 3 – těžká obtíž (vysoká, extrémní) – 50 % – 95 %; 4 – úplná obtíž (úplná) – 95 % – 100 %. Metodika pak upravuje podrobnější vymezení jednotlivých stavů.

²⁰⁹ Dle MKF znamená aktivita provádění úkonu nebo činnosti člověkem a participace vyjadřuje jeho zapojení do životní situace.

²¹⁰ Pomůcky, nástroje, vybavení nebo technický systém používané zdravotně postiženou osobou.

společnosti. Pokud se kvalifikátor Výkonu liší od stupně či omezení Kapacity, použije se pro výsledný výpočet míry omezení průměr obou těchto kvalifikátorů.

Metodou váženého průměru jednotlivých kapitol pak lze určit výsledné procentní omezení poškozeného ve všech oblastech společenského uplatnění. Zjednodušeně lze uvést příklad, kdy by plné vyřazení ve všech sférách, tedy „*plná ztráta kognitivních a pohybových funkcí, spojená s plnou ztrátou sebeobsluhy a jakéhokoliv zapojení do společenských aktivit,*“ znamenalo stoprocentní závažnost zdravotního postižení. Mírnější formy postižení by pak byly odstupňovány směrem dolů.

Při určení výše náhrady bylo zapotřebí stanovit částku, která by vyjadřovala pomyslné 100 % vyřazení ze všech sfér společenského života. Jedná se o *výchozí rámcovou částku*, kterou Metodika navrhuje vyjádřit tak, aby „*nemusela být opakovaně revidována a aby reflektovala vývoj hladiny cen a ekonomické ukazatele.*“ Vycházejíc z dosavadní rozhodovací praxe a po komparaci s úpravami některých evropských zemí ji stanoví jako 400-násobek „*průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za kalendářní rok předcházející roku, v němž se ustálil zdravotní stav poškozeného, tj. kdy je možno přistoupit k vyčíslení náhrady.*“²¹¹ Pro rok 2015 tato hodnota činí částku ve výši 10 274 400 Kč.²¹² Odtud plyne také poněkud eufemistická mediální formulace, že „*lidský život má hodnotu deseti milionů korun.*“ Základní ohodnocení náhrady nemateriální újmy při trvalých zdravotních následcích se vypočte jako procentní podíl odpovídající zjištěnému stupni omezení z výchozí rámcové částky.

Při snížení či zvýšení zjištěné částky základního ohodnocení klade Metodika důraz na individuální přístup a zohlednění zvláštních okolností jednotlivých případů. Výši náhrady umožňuje modifikovat na základě:

- věku poškozeného (až o 35 %),²¹³

---

²¹¹ Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví: A. Preambule. *Nejvyšší soud ČR* [online]. s. 4 - 8. [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/Metodika.

²¹² Průměrné mzdy - 4. čtvrtletí 2014. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ci/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2014-truea9fbwn>.

²¹³ Zvýšení částky o 10 %, utrpěl-li poškozený zranění ve věku 35 – 44 let, o 20 % ve věku 25 – 34 let a o 30 – 35 % ve věku 0 – 24 let, a naopak snížení o 10 %, utrpěl-li poškozený zranění ve věku 55 – 69 let, resp. o 20 % v případě zranění ve věku od 70 let výše.

- výjimečného zapojení do společenských aktivit před vznikem újmy (až o 30 %),²¹⁴
- okolností uvedených v ustanovení § 2957 OZ.²¹⁵

Celková náhrada za ztížení společenského uplatnění by však ani po navýšení neměla přesahovat dvojnásobek *výchozí rámcové částky*.²¹⁶

Ačkoli se úprava obsažená v Metodice může zdát na první pohled komplikovaná, tím spíše dokazuje skutečnost, že v porovnání se zrušenou vyhláškou je mnohem propracovanější a daleko více zaměřená na přihlídnutí k individuálním poměrům poškozeného, jakož i na zachování ústavněprávních hodnot. Určitými nedostatky přesto disponuje, například úprava týkající se pravidel pro stanovení váhy jednotlivých omezení lidského života nejprve zcela absentovala, po „*redakční opravě metodiky k odstranění technických vad a nepřesností*“ byla tato doplněna, avšak pravděpodobně tím nejjednodušším způsobem, tedy tak, že váha omezení lidského života v rámci jedné kapitoly je stejná, stejně jako váha jednotlivých kapitol v rámci celku.²¹⁷ Lze však předpokládat, že tyto mezery budou v budoucích letech zaplněny judikaturou. Ta bude mít na jedné straně k ruce jasnější vodítka pro určování výše náhrad, na druhé straně bude nadána zvýšenou možností vlastního uvážení jednotlivých situací.

8.3.5 Další nemajetkové újmy

Soubor dalších nemajetkových újem tvoří jakousi zbytkovou kategorii. Použijeme-li vylučovací metodu (nebo též *argumentum per eliminationem*), nabízí se závěr, že tyto újmy pokrývají ostatní újmy nemateriální povahy, které nelze podřadit

²¹⁴ Zvýšení základní náhrady je možné až o 10 %, bylo-li společenské zapojení nadprůměrné; až o 20 %, bylo-li výjimečně intenzivní a až o 30 %, bylo-li zcela mimořádné. Snížit náhradu je naopak možné až o 10 %, bylo-li zapojení poškozeného před vznikem újmy na zdraví podprůměrné, a až o 20 %, nebylo-li prakticky žádné (např. u bezdomovce).

²¹⁵ Úmyslné způsobení újmy, způsobení újmy použitím lsti, pohrůžky, zneužitím závislosti poškozeného aj. Tyto okolnosti jsou natolik relativní, že možné zvýšení ani snížení náhrady nelze objektivně stanovit ani v rámci širokých procentních pásem a je zcela ponecháno volné úvaze soudu.

²¹⁶ Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví: A. Preambule. *Nejvyšší soud ČR* [online]. s. 8 - 9. [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/Methodika.

²¹⁷ Srov. MALIŠ, Daniel. Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví podruhé – publikován dosud neveřejný algoritmus. *Epravo.cz* [online]. [cit. 2015-02-06]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/metodika-nejvyssiho-soudu-k-nahrade-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-podruhe-publikovan-dosud-neverejny-algoritmus-97569.html>.

pod vytrpěné bolesti a ztížení společenského uplatnění. Tyto újmy se mohou projevit jako negativní dopady do života poškozeného, jenž nejsou bolestivé ani nemají trvalý charakter, jsou však natolik významné, že je namíste odškodnit je peněžitou náhradou (diety, fixace končetin, hospitalizace aj.).²¹⁸

8.3.6 Odčinění duševních útrap při usmrcení nebo zvláště závažném ublížení na zdraví

Dojde-li k zvláště závažnému ublížení na zdraví nebo k usmrcení poškozeného, přiznává OZ v § 2959 nárok na peněžitou náhradu také sekundárním obětem, tedy manželu, rodiči, dítěti nebo jiné blízké osobě poškozeného. Je tak reflektována úprava obsažená v PETL, které formulují zásadu, že nárok na nemajetkovou škodu mohou uplatnit též osoby mající blízký vztah k zemřelému nebo vážně zraněnému poškozenému.²¹⁹ Smyslem náhrady je odčinění duševních útrap, které člověku v důsledku smrti či vážného poškození zdraví jejich blízkého vznikly. Vytvoří-li si totiž fyzické osoby v rámci jejich soukromého a rodinného života určité sociální, morální, citové a kulturní vztahy, může porušením práva na život jedné z nich dojít k „neoprávněnému zásahu do práva na soukromí druhé z těchto osob. Právo na soukromí totiž zahrnuje i právo fyzické osoby vytvořit a udržovat vztahy s jinými lidskými bytostmi, zejména v citové oblasti, aby tak fyzická osoba mohla rozvíjet a naplňovat vlastní osobnost.“²²⁰ Předmětem ochrany tedy v tomto případě není právo na život a zdraví zemřelého či vážně zdravotně poškozeného, ale právo jeho blízkých na soukromý a rodinný život, do kterého bylo takovým poškozením zasazeno. Výše náhrady má plně vyvažovat utrpení těchto osob a nelze-li ji takto určit, stanoví se *podle zásad slušnosti*.²²¹ Formulace o „plném“ vyvážení je však poněkud nešťastná, jelikož se přičí samotnému charakteru náhrady nemajetkové újmy, kteroužto již z povahy věci nelze jednoznačně vyčíslit a samotný zákon hovoří v obecných ustanoveních o „odčinění přiměřeným zadostiučiněním“,²²² z čehož logicky vyplývá, že k plné náhradě

---

²¹⁸ ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef et al *Občanský zákoník: Komentář. Svazek VI.* Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1108. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-807-4783-692.

²¹⁹ Upraveno v čl. 10:301 odst. 1 in fine.

²²⁰ Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 23.1.1998, sp.zn. 23 C 52/96. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

²²¹ Upraveno v § 2959 OZ.

²²² Srov. § 2951 odst. 2 OZ.

nemajetkové újmy nemůže reálně dost dobře dojít. To ostatně potvrzují i samotní tvůrci zákona, jež v následných monografiích věnujících se výkladu jednotlivých ustanovení OZ správně uvádějí, že „peněžní satisfakce má subsidiární povahu“ a „nemajetkovou újmu nelze nikdy penězi plně napravit.“²²³ Soudní praxe tak pravděpodobně bude brát tuto formulaci s rezervou.

Současné znění zákona se distancuje od striktní úpravy obsažené v SOZ, která v případě úmrtí stanovila pevné částky jednorázového odškodnění a taxativní výčet osob, jimž má být tato satisfakce poskytnuta a namísto toho vychází především z dosavadní judikatury týkající se řízení na ochranu osobnosti.²²⁴

Co se týče okruhu oprávněných osob, je tento oproti dřívější úpravě poněkud rozšířen a to zejména v případě *jiných osob blízkých*, u kterých již nárok na náhradu neváže na předpoklad sdílení společné domácnosti s usmrceným v době vzniku škodné události.²²⁵ Zákon klade důraz spíše na vřelost a intenzitu mezilidských vztahů, které se odrazí v míře utrpení, jež budou osoby blízké poškozenému pociťovat. Neomezuje se tedy jen na určité faktické předpoklady, které ani nemusí odpovídat skutečné vztahové situaci mezi jednotlivými osobami.

Přelomovost současné úpravy spočívá především v odstranění paušální úpravy náhrady pozůstalým, nazývanou též jako „paušály za smrt.“²²⁶ Tato úprava mohla zavádět ke vzniku situacím, kdy mezi jednotlivými náhradami mohly vznikat očividné nepoměry. Nárok na náhradu ve výši 240 000 Kč mohl vzniknout manželce zemřelého za situace, kdy jejich manželství trvalo například pouhé tři roky, z čehož dva roky žili manželé odděleně a nestýkali se. Stejný nárok by však měla manželka, jejíž manžel zemřel po 25 letech manželství a která se o něj do poslední chvíle jeho života starala. V jiném případě mohlo jít o náhradu ve výši 175 000 Kč sourozenci, který měl se zemřelým velmi úzký vztah z důvodu, že tito přišli o oba rodiče, oproti tomu mohl náhradu ve stejné výši požadovat sourozenec, jehož vztah s usmrceným toliko pozitivní

---

²²³ ELIÁŠ, Karel, Bohumil HAVEL, Petr BEZOUŠKA, Daniela ŠUSTROVÁ a Petr LIŠKA. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2. dopl. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 268. ISBN 978-80-7478-493-4.

²²⁴ MACH, Jan. Nový občanský zákoník a zdravotnictví. *Tempus Medicorum: Časopis České lékařské komory*. 2013, č. 11, s. 20 - 25. ISSN 1214 - 7524. Dostupné také z: http://www.lkcr.cz/tempus-medicorum-353.html?state=DATA_LIST&editing=0&paging.pageNo=0.

²²⁵ Srov. ust. § 444 odst. 3 SOZ a § 2959 OZ.

²²⁶ RYŠKA, Michal. Ochrana osobnosti člověka v novém občanském zákoníku. - Brožura obsahující záznam průběhu V. Kongresu medicínského práva konaného ve dnech 28.11. – 29.11.2013 v Hotelu PYRAMIDA, Praha. *Kancelář WHO v České republice*. s. 62.

nebyl, popř. vůči sobě navzájem chovali zášť. Uvedla jsem poněkud krajní situace, mým záměrem však bylo poukázat na jisté disproporce, které mohly tyto paušálně stanovené výše náhrad způsobit. Nedostatky této paušální úpravy náhrad ostatně potvrdil ve svém nálezu i Ústavní soud.²²⁷ Obecné soudy naproti tomu odůvodňovaly navýšení náhrad nad paušální jednorázové částky mimořádnou závažností vzniklé újmy nebo mimořádnými okolnostmi, za nichž k porušení práva došlo²²⁸ a přiznání vysokých částek bylo spíše výjimkou, nežli pravidlem. Nutno však podotknout, že v několika případech celkové nároky poškozených vzniklé nemajetkovou újmou dosáhly v součtu s jednorázovými paušály i částek v rozmezí jednoho až tří milionů korun.²²⁹ Stejně tak rozhodovací praxe nevyklučovala ani snížení těchto paušálních částek, zejména z důvodu případného spoluzavinění poškozeného či z jiných důvodů hodných zvláštního zřetele.²³⁰

Důvodová zpráva zde, stejně jako v případě náhrady bolestného a ztížení společenského uplatnění, akcentuje, že rozhodování jednotlivých případů náleží soudci a nikoli zákonodárci. Uvádí, že „*soukromý život je navýsost variabilní a snaha po jeho nivelizaci v záležitostech tak navýsost individuálních jako je ztráta blízkého člověka není důvodná.*“²³¹

Třebaže je změna právní úpravy v těchto otázkách nepochybně krokem správným směrem, je zapotřebí poukázat na jisté aplikační obtíže, které může způsobit. Obdobně jako v případě bolestného a ztížení společenského uplatnění zákon nestanoví žádné vodítko, kterým by se mohly soudy při svém rozhodování o výši náhrady řídit. Zatímco však ohledně náhrad za ztížení společenského uplatnění a vytrpěné bolesti byla Nejvyšším soudem vypracována Metodika, tak pokud jde o stanovení náhrad pro

---

²²⁷ Ústavní soud v nálezu ze dne 4.5.2005, sp.zn. Pl. ÚS 16/04 konstatoval, že daná úprava je „*natolik paušální, že ji nelze považovat za vyčerpávající řešení daného problému. Proto nevyklučuje, pokud jednorázové odškodnění není dostatečnou satisfakcí za vzniklou újmu na osobnostních právech, aby se dotčené osoby domáhaly další satisfakce podle ustanovení na ochranu osobnosti.*“ In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. Dostupné také z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Results.aspx>.

²²⁸ např. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.12.2009, sp.zn. 30 Cdo 5188/2007. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. Dostupné také z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/FEB8B855E8264C6AC1257A4E0068813B?openDocument&Highlight=0.

²²⁹ např. rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 29.8.2008, sp.zn. 24 C 7/2007, rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 16.12.2011, sp.zn. 24 C 123/2011 nebo rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30.6.2011, sp.zn. 1 Co 395/2010. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

²³⁰ Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 15.11.2005, sp.zn. 14 To 290/2005 – adhezní řízení k náhradě škody. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

²³¹ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze): Nový občanský zákoník. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. s.577 [cit. 2015-03-31]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/texty-zakonu/>.

odčinění duševních útrap osob blízkých zemřelému či vážně zraněnému žádný „návod“ podobný Metodice neexistuje. Bylo by však namísto podobný systém postupů k určení výše náhrady v této oblasti vytvořit. Dle Waltra totiž při absenci podrobnější úpravy či všeobecně dostupné a použitelné judikatury nelze očekávat naplnění požadavků rovnosti, právní jistoty a předvídatelnosti práva. Takový stav navíc může zapříčinit přílišné zatížení soudů spory, které by dříve byly vyřešeny na úrovni pojišťoven.²³²

9 Europeizace právních úprav náhrady škody a imateriální újmy

Stejně jako Česká republika i právní systémy jiných zemí světa obsahují právní úpravu poskytování zdravotní péče a sporů z toho plynoucích. Oblast zdravotnického práva může mít i zahraniční přesah, a to například v případech poskytnutí zdravotní péče osobám v jiných státech, než ve kterých obvykle žijí.²³³ Doménou vnitrostátní legislativy bývá zejména problematika výše odškodňování, úprava a zařazení norem zakotvujících civilněprávní odpovědnost, ale také procesní otázky týkající se úpravy důkazního břemene, významu znaleckých posudků v soudních řízeních, promlčecích lhůt či úlohy pojišťoven při kompenzaci. Ačkoli se právní úprava náhrady škody na zdraví i nemajetkové újmy v jednotlivých zemích liší, dochází v současné době ke snahám o sjednocení a sblížování právních úprav evropských států, které probíhá na třech úrovních, jež se vzájemně prolínají a to:

- v rámci vnitrostátního práva především prostřednictvím legislativní činnosti zákonodárců;
- v rámci činnosti Rady Evropy a Evropského soudu pro lidská práva;
- v rámci Evropské unie.²³⁴

Na půdě Rady Evropy vzniklo, stejně jako na poli mezinárodního práva, mnoho dokumentů týkajících se ochrany základních lidských práv, s nimiž poskytování

---

²³² RYŠKA, Michal. Ochrana osobnosti člověka v novém občanském zákoníku. - Brožura obsahující záznam průběhu V. Kongresu medicínského práva konaného ve dnech 28.11. – 29.11.2013 v Hotelu PYRAMIDA, Praha. Kancelář WHO v České republice. s. 63.

²³³ HOLČAPEK, Tomáš. *Dokazování v medicínskoprávních sporech*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 63. ISBN 978-80-7357-643-1.

²³⁴ DOLEŽAL, Tomáš. Europeizace právních úprav škody na zdraví a náhrady imateriální újmy. *Právník: Teoretický časopis pro otázky státu a práva*. 2007, č. 4, s. 424. ISSN 0232 – 6625.

zdravotní péče a služeb nesmí být v rozporu. Přestože se tyto dokumenty primárně neorientují na ochranu práv jen u pacientů, zakotvují všeobecné standardy ochrany lidských práv, jichž se pacienti ve světoznámých medicínských sporech (např. *Vo v. Francie, Glass v. Velká Británie*) často dovolávali.²³⁵ Mezi nejvýznamnější patří nepochybně *Evropská úmluva o ochraně lidských práv*, která ve svém textu stanoví podmínky pro přiznání spravedlivého zadostiučinění.²³⁶ V oblasti odškodňování lze za jeden z prvních autoritativních pokusů o harmonizaci náhrady škody na zdraví v Evropě považovat *Rezoluci (75)7, Odškodnění pro případ fyzického poškození na zdraví nebo smrti - nezávazný harmonizační dokument obsahující návody pro sjednocení právních úprav jednotlivých států*.²³⁷

Omezíme-li se na snahy o sjednocování předpisů v rámci Evropské Unie,²³⁸ zmíním v následujících podkapitolách několik harmonizačních studií, jež se způsobem a rozsahem náhrady majetkové a nemajetkové újmy zabývají.

9.1 Principy evropského deliktního práva (PETL)

Principy evropského deliktního práva jsou výsledkem činnosti *Evropské skupiny deliktního práva (European Group on Tort Law)* sestávající z předních evropských expertů z řad akademických kruhů i z oblastí právně aplikační praxe. Jedná se o soustavu direktiv, jejichž obsah by měl být jakýmsi vzorem pro legislativní tvorbu týkající se úpravy občanskoprávních deliktů a vést k postupnému sblížení právních předpisů v jednotlivých evropských státech. Nutno podotknout, že se nejedná o žádný vzorový kodex a tyto principy nejsou ani produktem legislativní činnosti Evropské unie. Jejich využití tak není prostorově omezeno jen na členské státy EU.²³⁹

---

²³⁵ PETERKOVÁ, Helena. Europeizace zdravotnického práva - vliv Rady Evropy a EU na harmonizaci národních úprav jednotlivých členských států. *Právo v evropské perspektíve*. Trnava: Typi Universitatis Tynaviensis, 2011, s. 223-224. ISBN 978-80-8082-460-0.

²³⁶ Evropská úmluva o ochraně lidských práv ve znění Protokolů č. 11 a 14. čl. 41. *Evropský soud pro lidská práva*. [online]. s.22 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf.

²³⁷ DOLEŽAL, Tomáš. Europeizace právních úprav škody na zdraví a náhrady imateriální újmy. *Právník: Teoretický časopis pro otázky státu a práva*. 2007, č. 4, s. 423 - 432. ISSN 0232 – 6625.

²³⁸ Dále jen „EU“.

²³⁹ VLASÁK, Michal. Náhrada nemajetkové újmy v Principech evropského deliktního práva (PETL) a v návrhu občanského zákoníku. *Jurisprudence*. 2009, č. 4, s. 41. ISSN 1802-3843.

Po vzoru mnohých evropských civilních kodexů PETL chápe škodu jako majetkovou nebo nemajetkovou újmu zákonem chráněného zájmu.²⁴⁰ Rozlišuje náhradu majetkové a nemajetkové újmy a pokud dojde ke smrtelné nebo vážné nesmrtelné újmě poškozeného, přiznává nároku k náhradě i osobám, které mají blízký vztah k poškozenému,²⁴¹ což se stalo inspirací i pro úpravu obsaženou v OZ.

Samotná náhrada škody je vyjádřena jako peněžní platba, která „*má nahradit poškozenému škodu, jinak řečeno navrátit ho do stavu, pokud to jen penězi jde, ve kterém by byl, když by škodlivé jednání nebylo spácháno. Náhrada škody slouží také účelu předcházení škodám.*“ Ohledně způsobu náhrady tedy PETL upřednostňuje princip relutární restituce, přičemž klade důraz i na jistý preventivní charakter této náhrady. V tom se liší od pojetí úpravy obsažené v OZ, ve kterém peněžní náhrada nastupuje až v případě, kdy nelze zajistit jiný účinný způsob odškodnění.²⁴²

Co se týče náhrady nemajetkové újmy, snažili se tvůrci PETL vytvořit určitý kompromis mezi dvěma hlavními evropskými koncepcemi²⁴³ a to formulací jednotlivých kritérií, pomocí kterých může soud stanovit hodnotu nemajetkové újmy. Kritéria jsou vyjádřeny jako „*všechny okolnosti případu, včetně závažnosti, trvání a následků újmy*“, přičemž samotné zavinění škůdce se při hodnocení výše náhrady bere v potaz pouze tehdy, pokud „*významně přispěl k újmě poškozeného.*“²⁴⁴ Taková formulace mimo jiné odpovídá i celkové koncepci Principů, kdy tyto nepočítají s tzv. sankční náhradou škody.²⁴⁵ Poměrně velká míra abstraktnosti uvedených kritérií může působit určitá úskalí při snahách o jejich přesnou interpretaci, jelikož se však jedná o dokument doporučujícího charakteru, nabízí se možnost zahlazení těchto nedostatků

---

²⁴⁰ Viz čl. 2:101 PETL.

²⁴¹ Srov. čl. 10:301 PETL odst. 1 in fine.

²⁴² Srov. čl. 10:101 PETL a obdobně také definice k termínu „Damages“ v anglickém znění v komentáři k čl. 10:101 PETL - EUROPEAN GROUP ON TORT LAW. *Principles of European Tort Law: Text and Commentary*. Wien: SpringerWienNewYork, 2005, s. 150. ISBN 3-211-23084-X. Dostupné také z: <http://www.egtl.org/Principles>. a ust. § 2951 odst. 2 OZ.

²⁴³ První z koncepcí má své kořeny v angloamerickém systému práva common law a klade důraz na volnou úvahu soudů na základě precedentů týkajících se posuzování obdobných případů. Druhá koncepce vychází například z napoleonského Code civil a je blízká právním systémům kontinentální Evropy. Je založena na tzv. tabulkovém hodnocení nemajetkové škody, kdy na základě lékařského posudku se utrpěnému zranění přisuzuje určitý počet bodů, jejichž finanční hodnoty jsou stanoveny v tabulkách a tyto se posléze projeví ve výši finančního odškodnění. Tato metodika se však vztahuje pouze na případy, kdy se jedná o škodu na zdraví, nelze ji použít např. při zásahu do osobnostních práv.

²⁴⁴ Stanoveno v čl. 10:301 odst. 2 PETL

²⁴⁵ VLASÁK, Michal. Sankční náhrada škody na pozadí mezinárodní konference. *Právní rozhledy*. 2008, č. 24, s. 924. ISSN 1210-6410.

jednotlivým státům, které přijmou úpravu v PETL obsaženou, a to v rámci jejich legislativní a rozhodovací činnosti.

PETL dále stanoví, že pro případy objektivně podobné újmy by měly být přiznávány srovnatelné částky. Tuto formulaci však poněkud nešťastně systematicky řadí za větu upravující nároky vznikající z újmy na zdraví, dle Vlasáka tak z tohoto ustanovení vyplývá, že se týká pouze škod na zdraví a nikoli dalších nemajetkových újem.²⁴⁶

Vzhledem k určování rozsahu nemajetkové újmy se ztotožňuji s tvrzením, že Principy vyjadřují originální přístup, kdy „za pomoci poměrně abstraktních kritérií dospěje soud na pozadí konkrétního skutkového stavu věci k závěru o konkrétní výši náhrady nemajetkové újmy.“²⁴⁷

9.2 Principy evropského smluvního práva (PECL)

S ohledem na smluvní vztah vznikající při poskytování zdravotních služeb mezi lékařem, resp. zdravotnickým zařízením a pacientem, lze jako další z pramenů směřujících ke sjednocení legislativy v evropských státech a k judikatorní činnosti evropských i vnitrostátních soudních orgánů uvést Principy evropského smluvního práva.²⁴⁸ Tento harmonizační projekt byl vypracován *Komisí pro evropské smluvní právo (Commission on European Contract Law)* a v Hlavách 8 a 9 se věnuje úpravě odpovědnosti za neplnění smluvních povinností.²⁴⁹

Odpovědnost v PECL je založena na principu objektivní odpovědnosti (tedy odpovědnosti za výsledek) s možnými liberačními důvody.²⁵⁰ Tato koncepce je rovněž promítnuta do ustanovení § 2913 OZ zabývající se porušením smluvní odpovědností.

V případě vzniklé újmy přiznává PECL právo jak na náhradu nepeněžitých škod, tak i budoucích ztrát, u kterých je důvodná pravděpodobnost, že nastanou. Samotná

---

²⁴⁶ VLASÁK, Michal. Náhrada nemajetkové újmy v Principech evropského deliktčního práva (PETL) a v návrhu občanského zákoníku. *Jurisprudence*. 2009, č. 4, s. 45. ISSN 1802-3843.

²⁴⁷ VLASÁK, Michal. Náhrada nemajetkové újmy v Principech evropského deliktčního práva (PETL) a v návrhu občanského zákoníku. *Jurisprudence*. 2009, č. 4, s. 40 – 49. ISSN 1802-3843.

²⁴⁸ Principles of European Contract Law. (dále jen „PECL“)

²⁴⁹ Chapter 8 - Non-Performance and Remedies in General, Chapter 9 - Particular Remedies for Non-Performance. LANDO, Ole a Hugh BEALE. *Principles of European contract law*. Hague: Kluwer Law International. 2003, s. 359 – 459. ISBN 90-411-1305-3.

²⁵⁰ HOLČAPEK, Tomáš. *Dokazování v medicínskoprávních sporech*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 68. ISBN 978-80-7357-643-1.

náhrada je však vázána na předvídatelnost (*foreseeability*) – hradí se pouze újma, jejíž vznik bylo možné důvodně předvídat v okamžiku uzavření smlouvy jako pravděpodobný výsledek neplnění smluvních povinností, pokud toto neplnění nebylo způsobeno úmyslně či s hrubou nedbalostí.²⁵¹

9.3 Návrh společného referenčního rámce (DCFR)

Návrh společného referenčního rámce,²⁵² na němž se mimo jiné podílela i *Studijní skupina pro Evropský občanský zákoník*, je z uvedených projektů nejmladší a dá se říct, že i nejpropracovanější. Jedná se o akademickou studii renomovaných evropských právních odborníků, jež se pokouší vytvořit společná pravidla pro otázky v něm upravené. Ačkoli bývá považován za ideového pokračovatele PECL,²⁵³ svou podrobnější úpravou značně přesahuje jeho rámec – obsahuje například ustanovení týkající se úpravy mimosmluvních závazků. V rovině zdravotnického práva stojí za zmínku regulace smluv o poskytování služeb, kdy DCFR mezi hlavní vyjmenované typy poskytovaných služeb řadí i léčbu či ošetření (*treatment*). V samostatné hlavě je pak obsažena řada povinností, jimiž má být poskytovatel zdravotních služeb vázán – jedná se například o povinnosti týkající se rozsahu poskytovaných služeb, řádného zjištění stavu pacienta, užití nástrojů, medikamentů, materiálů, pomůcek či prostor potřebných k léčení nebo požadavek zdravotnické dokumentace a poskytnutí informovaného souhlasu pacienta s prováděným zákrokem.²⁵⁴

Podobně jako PECL obsahuje v oblasti smluvních závazků zásadu objektivní odpovědnosti s možností liberace, povinnost k náhradě je rovněž limitována předvídatelností nebo důvodným očekáváním újmy v okamžiku vzniku závazku jako

---

²⁵¹ Stanoveno v článku 9:501 a 9:503 PECL.

²⁵² BAR, Christian von; CLIVE, Eric M.; SCHULTE-NÖLKE, Hans; BEALE, H.. Draft common frame of reference (DCFR). STUDY GROUP ON A EUROPEAN CIVIL CODE AND RESEARCH GROUP ON EC PRIVATE LAW (ACQUIS GROUP). *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law* [online]. Munich: Sellier. european law publishers GmbH, 2009 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/2009_02_DCFR_OutlineEdition.pdf. (dále jen „DCFR“)

²⁵³ HOLČAPEK, Tomáš. *Dokazování v medicínskoprávních sporech*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 68. ISBN 978-80-7357-643-1.

²⁵⁴ Srov. čl. IV.C.-1:101 odst. 2 a IV.C. hlava 8 DCFR.

pravděpodobný výsledek neplnění povinností, pokud toto neplnění nebylo úmyslné, bezohledné nebo v hrubé nedbalosti.²⁵⁵

Co se týká porušení mimosmluvní povinnosti, váže DCFR povinnost k náhradě na úmysl či nedbalost pachatele v případě porušení zájmu chráněného právem či ustanoveními DCFR,²⁵⁶ stanovuje však i případy objektivní odpovědnosti, kdy v kontextu poskytování zdravotních služeb lze jako relevantní uvést případy odpovědnosti za škodu způsobenou zaměstnanci, či odpovědnosti za škodu vzniklou nedostatečně bezpečným stavem nemovitosti.²⁵⁷

Z hlediska rozsahu náhrady řadí DCFR pod pojem ztráta řadí vedle ztráty hospodářské i nehospodářskou, přičemž pod nehospodářskou ztrátu zahrnuje bolest, útrapy a zhoršení kvality života.²⁵⁸ Tato úprava obsahující další z tendencí směřující ke sjednocení náhrady majetkové i nemajetkové újmy je nepochybně jedním z inspiračních zdrojů českého OZ v ustanoveních týkajících se náhrady újmy.²⁵⁹

---

²⁵⁵ Upraveno v čl. III.-3:101, čl. III.-3:104 a čl. III.-3:703 DCFR.

²⁵⁶ Upraveno v čl. VI.-1:101 a čl. VI.-1:102 DCFR.

²⁵⁷ čl. VI.-3:201, čl. VI.-3:202 DCFR.

²⁵⁸ Upraveno v čl. III.-3:701 DCFR.

²⁵⁹ Viz § 2984 OZ.

Závěr

Právní institut náhrady újmy má v oblasti občanského závazkového práva podstatný význam. Jeho prostřednictvím je umožněno osobám, které v důsledku porušení zákonné či smluvní povinnosti jiným subjektem utrpěly újmu ať už na majetku, či v podobě jiného zásahu do jejich osobní sféry, domáhat se kompenzace této újmy. Nelze-li náhrady dosáhnout v rámci mimosoudního vyrovnání, má stát povinnost zajistit možnost uplatnění nároku před soudem, poskytuje tedy soudní ochranu. Předmětem této práce bylo ucelené představení problematiky náhrady majetkové a nemajetkové újmy, která vzniká v oblasti poskytování zdravotních služeb z důvodu porušení povinnosti poskytovatele zdravotních služeb, přičemž mezi nejčastější porušení patří *non lege artis* postup zdravotnických pracovníků. Problematika náhrady je zpracována z materiální perspektivy, konkrétní zaměření je tak věnováno způsobu a rozsahu náhrady jednotlivých újem. Celkové zpracování bylo výrazně ovlivněno rekonstrukcí soukromého práva, proto se text práce ve svých jednotlivých částech nese v duchu komparativní analýzy dřívější a současné úpravy.

Podstatnou roli v oblasti náhrady újmy sehrává odlišné terminologické pojetí pojmu škoda, kterou účinná úprava chápe jako újmu na majetku. Rozlišuje také nemajetkovou újmu, která vytváří jakousi zbytkovou kategorii k újmě majetkové, tedy škodě. Dřívější konstrukce škody na zdraví tak dnes spadá pod pojem nemajetková újma. Ta zahrnuje také újmu v podobě zásahů do jiných osobnostních práv, která je v souvislosti se zakotvením smluvního vztahu lékař - pacient a s dalším rozšiřováním práv pacientů na informace a vázanost průběhu a způsobu léčby na jejich souhlas znatelná i v oblasti medicínského práva. Na rozdíl od dřívější problematice dichotomie, která vyvstávala při nutnosti rozdílného uplatňování nároku na náhradu z titulu práva na ochranu osobnosti a nároku na náhradu škody na zdraví, je nynější úprava náhrady majetkové i nemajetkové újmy v zákoně systematicky sjednocena, přičemž pod nemajetkovou újmu spadají i nároky vznikající ze zásahů do osobnostních práv. Z procesního hlediska tak již není nutné vést pro jednotlivé újmy vzniklé z téhož důvodu několik soudních řízení. Pozitivum lze spatřovat také ve vyslyšení judikatury Ústavního i Nejvyššího soudu a odstranění pojmu „škoda na zdraví“, který se vyznačoval jistou nelogičností a nesouladem s většinou evropských právních úprav i s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva. Výše uvedené lze chápat jako krok

správným směrem, je však nezbytné podotknout, že současná úprava má také jisté nedostatky, a to zejména v konstrukci, kdy náhradu nemajetkové újmy přiznává pouze v případech výslovně ujednaných či stanovených zákonem, zatímco náhradu újmy majetkové přiznává vždy. Mezi oběma nároky tak stále panuje určitá neekvivalentnost a nárok na náhradu škody stojí oproti nároku na náhradu újmy nemajetkové v popředí.

Co do způsobu náhrady, je nejvýznamnější změnou primární náhrada uvedením v předešlý stav namísto náhrady v penězích. Dochází tak k významnému posílení pozice poškozeného, který může vzhledem k různým osobním a citovým vztahům k předmětům újmy nebo čistě z praktického hlediska uplatnit náhradu naturální restitucí. Tento způsob současně plní reparační funkci náhrady.

Významným mezníkem v oblasti náhrady nemajetkové újmy je zrušení náhradové vyhlášky a vytvoření Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví, která reaguje na nedostatky poněkud neurčitých ustanovení OZ a stanoví podrobnější pravidla pro určení výše náhrady při kompenzaci bolesti a ztížení společenského uplatnění. Dřívější etiologicky pojatá náhradová vyhláška byla problematická zejména v tom smyslu, že diktovala soudům poměrně striktní určení základní částky náhrady, často bez možnosti přizpůsobení její výše jednotlivým případům a neočekávaným životním situacím různých osob. Výsledné výše náhrad pak byly v mnohých případech nízké a nepřiměřené. Zákonodárce v důvodové zprávě odkazuje zejména na význam soudního rozhodování, kdy zákonodárna ani výkonná moc nemá působnost nařizovat, jak má soud daný případ rozhodnout, zároveň však nevyklučuje možnost pro vytvoření určitého základního rámce pro stanovení výše náhrad. Jelikož Metodika je výsledkem tvůrčí činnosti expertů z řad právnické i lékařské odborné veřejnosti, jako nezávazný dokument určený ke sjednocení rozhodovací praxe i k mimosoudnímu řešení sporů úmyslu zákonodárce neodporuje a působí jako srozumitelné vodítko ke spravedlivému výkladu nejasné zákonné úpravy. Vzhledem k postavení Nejvyššího soudu v systému české soudní soustavy však disponuje určitou faktickou mírou závaznosti. Navzdory skutečnosti, že Metodika v některých částech vykazuje jisté nedostatky – příkladem mohou být stále ještě ne zcela postačující výše částek náhrady bolestného či nepřilíš příznivě stanovený stejný poměr jednotlivých kapitol u ztížení společenského uplatnění, lze s jistotou konstatovat, že jako celek je Metodika značným přínosem jak pro českou právně-aplikační praxi, tak

pro potencionální poškozené domáhající se nároku na náhradu nemajetkové újmy. Důvodem je především vyšší zohlednění konkrétních okolností jednotlivých případů, celkové navýšení náhradových částek, jakož i vyšší míra flexibility při stanovování výše náhrad a tím dosažení spravedlivějších ohodnocení újmy na zdraví.

S odkazem na cíl vytyčený v úvodu této práce a se zohledněním všech výše uvedených skutečností lze zhodnotit, že účinná úprava je jako celek ve vztahu k náhradě majetkové i nemajetkové újmy i přes určité drobné nedostatky komplexnější a propracovanější, než úprava dřívější. Až na několik výjimek přebírá značnou část úpravy po vzoru moderních evropských trendů, což lze nepochybně chápat jako pozitivní jev. Právní úprava ve vztahu k náhradě nemajetkové újmy je poněkud nejasná, její nedostatky a jednotlivé mezery by však měly být zhojeny Metodikou Nejvyššího soudu v kombinaci s judikatorní praxí. Ta je v současné době ve vztahu k výkladu a interpretaci účinné úpravy teprve ve svých počátcích, proto bude s nejvyšší pravděpodobností nezbytné nějaký čas posečkat, aby se ukázalo, která řešení se projeví jako klíčová a účinná.

Seznam zkratek

SOZ – zákon č. 40/1964 Sb., „starý“ občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

OZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

ObchZ – zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

ZZS – zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů

Úmluva o biomedicíně – Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 96/2001 Sb. m.s. o přijetí Úmluvy na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny

PETL – Principy evropského deliktního práva

ZNP – zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů

ZP – zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

ZDP – zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška – Vyhláška č. 440/2001 Sb. o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění

Metodika – Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví

MKF – Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví

EU – Evropská unie

PECL – Principy evropského smluvního práva

DCFR – Návrh společného referenčního

Seznam použitých pramenů a literatury

Právní předpisy

- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů
- Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny, vyhlášena pod č. 96/2001 Sb. m. s.
- Vyhláška č. 440/2001 Sb. o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Evropská úmluva o ochraně lidských práv ve znění Protokolů č. 11 a 14.
- Principy evropského deliktního práva
- Principy evropského smluvního práva
- Návrh společného referenčního rámce

Judikatura

- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 154/2007.
In: *Aspi* [právní informační systém]. WoltersKluwer ČR.
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. 5. 2008, sp. zn. 1 Co 201/2007.
In: *Aspi* [právní informační systém]. WoltersKluwer ČR.
- Nález Ústavního soudu ze dne 4.5.2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/04. In: *Aspi* [právní informační systém]. WoltersKluwer ČR.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18.11.1970, sp. zn. Cpj 87/70. In: *Aspi* [právní informační systém]. WoltersKluwer ČR.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.11.2007, sp. zn. 25 Cdo 376/2006. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 12. 2009, sp. zn. 25 Cdo 4429/2007. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 25 Cdo 2416/2012. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. listopadu 2004, sp. zn. 25 Cdo 1875/2003. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Nález Ústavního soudu ze dne 16.1.2013, sp. zn. I. ÚS 46/12. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 10. 2004, sp. zn. 25 Cdo 818/2004. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Usnesení Krajského soudu Ústí nad Labem ze dne 11.8.1970, sp.zn. 6 Co 305/1970. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12.3.1997, sp. zn. 3 Cdo 953/1996. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.7.2004, sp. zn. 25 Cdo 857/2003. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.7.2003, sp. zn. 25 Cdo 1383/2002. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19.4.2011, sp. zn. 25 Cdo 912/2009. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.9.2012, sp. zn. 25 Cdo 3258/2010. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.10.2002, sp.zn. 21 Cdo 347/2002. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9.3.2004, sp.zn. 21 Cdo 1478/2003. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.2.1999, sp. zn. 21 Cdo 376/98. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 21.6.1971, sp. zn. 4 Cz 5/71. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 2.7.2002, sp.zn. 21 Cdo 1661/2001. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.6.2004, sp.zn. 25 Cdo 1783/2003. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.4.2003, sp.zn. 25 Cdo 78/2002. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 29.3.1970, sp. zn. 3 Cz 11/70. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.3.2005, sp.zn. 25 Cdo 708/2004. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 10.5.1960, sp. zn. 11 Co 79/60. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 13.2.1968, sp.zn. 3 Cz 3/68. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25.4.1972, sp.zn. 2 Cz 7/72. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.7.2004, sp.zn. 25 Cdo 27/2004. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Nález Ústavního soudu ze dne 29.9.2005, sp.zn. III. ÚS 350/03. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30.4.1953, sp.zn. Cz 68/53. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozhodnutí Krajského soudu Ústí nad Labem ze dne 27.5.1965, sp.zn. 7 Co 208/65. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 26.1.1972, sp.zn. 1 Cz 11/71. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 31.10.1988, sp.zn. 1 Cz 60/88. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.1.2003, sp.zn. 25 Cdo 1593/2001. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.8.2004, sp.zn. 25 Cdo 847/2004. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

- Nález Ústavního soudu ze dne 22.5.2014, sp.zn. I. ÚS 3367/13. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Nález Ústavního soudu ze dne 29.9.2005, sp.zn. III. ÚS 350/03. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 23.1.1998, sp.zn. 23 C 52/96. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.12.2009, sp.zn. 30 Cdo 5188/2007. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 29.8.2008, sp.zn. 24 C 7/2007. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 16.12.2011, sp.zn. 24 C 123/2011. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30.6.2011, sp.zn. 1 Co 395/2010. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 15.11.2005, sp.zn. 14 To 290/2005 – adhezní řízení k náhradě škody. In: *Aspi* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

Odborné publikace

- NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník: náhrada škody*. Vyd. 1. Praha: GradaPublishing, 2014, 139 s. ISBN 978-80-247-5165-8.
- HOLČAPEK, Tomáš. *Dokazování v medicínskoprávních sporech*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, 211 s. ISBN 978-80-7357-643-1.
- ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA et al. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek VI*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, 1479 s. ISBN 978-807-4783-692.
- KNAPP, Viktor a Štefan LUBY. *Československé občanské právo*. 2. vydání. Praha: Orbis, 1974, 651 s.
- KOBLIHA, Ivan a David ELISCHER. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle*

autorského zákona: praktická příručka. Vyd. 1. Praha: Leges, 2012, 390 s. ISBN 978-80-87212-97-4.

- MIKEŠ, Jiří, Jan DVOŘÁK, Vladimíra DVOŘÁKOVÁ, Ludvík KOPÁČ, Věra ŠKOPOVÁ, Jiří ŠVESTKA, Antonín KANDA, Viktor KNAPP, Marta KNAPPOVÁ a Josef SALAČ. *Občanské právo hmotné*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2002, 631 s. ISBN 80-86395-36-7.
- ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Dita MELICHAROVÁ, Ondřej FRINTA, Tomáš POHL, Petr LIŠKA, Ivana MRÁZOVÁ, Michaela ZUKLÍNOVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. *Občanské právo hmotné*. 5., jubilejní a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, 550 s. ISBN 978-80-7357-473-4.
- POKORNÝ, Milan a Josef HOCHMAN. *Odpovědnost za škodu v právu občanském a pracovním: praktická příručka*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. podle stavu k 1.10.2008. Praha: Linde, 2008, 319 s. ISBN 978-80-7201-722-5.
- *Principles of European tort law: text and commentary*. Wien: Springer, 2005, 282 s. ISBN 3-211-23084-X. Dostupné také z: <http://www.egtl.org/Principles>.
- KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: Beck, 1995, XVI, 247 s. ISBN 80-7179-028-1.
- BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 829 s. ISBN 978-80-7380-413-8.
- TĚŠINOVÁ, Jolana, Roman ŽDÁREK a Radek POLICAR. *Medicínské právo*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011, 414 s. ISBN 978-80-7400-050-8.
- ELIÁŠ, Karel, Bohumil HAVEL, Petr BEZOUŠKA, Daniela ŠUSTROVÁ a Petr LIŠKA. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2. dopl. a aktualiz. vyd. Praha: WoltersKluwer, 2014, 358 s. ISBN 978-80-7478-493-4.
- LANDO, Ole a Hugh BEALE. *Principles of European contract law*. Hague: Kluwer Law International, 2003, 561 s. ISBN 90-411-1305-3.

Odborné články

- ELISCHER, David. Náhrada nemateriální újmy de lege ferenda s ohledem na současné trendy deliktního práva. *Právnický časopis pro otázky státu a práva*. 2008, č. 10, s. 1101 - 1107. ISSN 0231-6625.
- RYŠKA, Michal. Náhrada škody na zdraví a ochrana osobnosti. *Právní rozhledy*. 2009, 17. ročník, č.16, s. 591 - 593. ISSN 1210-6410.
- ELIÁŠ, Karel. Obsah, způsob a rozsah náhrady škody v soukromém právu. *Právní rádce*. 2007, č. 12, s. 4-9. ISSN 1210-4817.
- ELIÁŠ, Karel. Obsah, způsob a rozsah náhrady škody v soukromém právu. *Právní rádce*. 2008, č. 1, s. 4-9. ISSN 1210-4817.
- WALTR, Robert. Nastavení úrovně odškodňování nemajetkové újmy vzniklé poškozením zdraví podle nového občanského zákoníku. - Brožura obsahující záznam průběhu V. Kongresu medicínského práva konaného ve dnech 28.11. – 29.11.2013 v Hotelu PYRAMIDA, Praha. *Kancelář WHO v České republice*. s. 47 - 52.
- ŠKÁROVÁ, Marta. Náhrada škody způsobené na zdraví pacienta v novém občanském zákoníku. - Brožura obsahující záznam průběhu V. Kongresu medicínského práva konaného ve dnech 28.11. – 29.11.2013 v Hotelu PYRAMIDA, Praha. *Kancelář WHO v České republice*. s. 24 - 27.
- MACH, Jan. Odpovědnost v rámci zdravotnického týmu. *Tempus Medicorum. Časopis České lékařské komory*. 2013, č. 9, s. 24. ISSN 1214-7524.
- SVOBODA, Karel. Dynamická náhrada škody. *Právní rozhledy*. 2008, č. 4, s. 141 - 145. ISSN 1210-6410.
- SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. Náhrada škody – závazky z deliktů. *Bulletin advokacie*. 2011, č. 5, s. 34 - 36.
- VLASÁK, Michal. Vybrané otázky práva civilních deliktů v novém občanském zákoníku na pozadí PETL. *Právní rozhledy*. 2012, č. 15 - 15, s. 561 - 567. ISSN–1210 – 6410.
- VOJTEK, Petr. Metodika odškodňování nemajetkové újmy při ublížení na zdraví podle nového občanského zákoníku. Brožura obsahující záznam průběhu V. Kongresu medicínského práva konaného ve dnech 28.11. – 29.11.2013 v Hotelu PYRAMIDA, Praha. *Kancelář WHO v České republice*. s. 28 - 34.

- ŠVESTKOVÁ, Olga. Mezinárodní Klasifikace Funkčních schopností (MKF) Disability a Zdraví. - Brožura obsahující záznam průběhu *V. Kongresu medicínského práva* konaného ve dnech 28.11. – 29.11.2013 v Hotelu PYRAMIDA, Praha. *Kancelář WHO v České republice*. s. 35 - 40.
- MACH, Jan. Nový občanský zákoník a zdravotnictví. *TempusMedicorum: Časopis České lékařské komory*. 2013, č. 11, s. 20 - 25. ISSN 1214 - 7524.
- RYŠKA, Michal. Ochrana osobnosti člověka v novém občanském zákoníku. - Brožura obsahující záznam průběhu *V. Kongresu medicínského práva* konaného ve dnech 28.11. – 29.11.2013 v Hotelu PYRAMIDA, Praha. *Kancelář WHO v České republice*. s. 55 - 65.
- DOLEŽAL, Tomáš. Europeizace právních úprav škody na zdraví a náhrady imateriální újmy. *Právník: Teoretický časopis pro otázky státu a práva*. 2007, č. 4, s. 423 - 432. ISSN 0232 – 6625.
- PETERKOVÁ, Helena. Europeizace zdravotnického práva - vliv Rady Evropy a EU na harmonizaci národních úprav jednotlivých členských států. *Právo v európskej perspektíve*. Trnava: TypiUniversitatisTyrnaviensis, 2011, s. 223-232. ISBN 978-80-8082-460-0.
- VLASÁK, Michal. Náhrada nemajetkové újmy v Principech evropského deliktního práva (PETL) a v návrhu občanského zákoníku. *Jurisprudence*. 2009, č. 4, s. 40 – 49. ISSN 1802-3843.
- VLASÁK, Michal. Sankční náhrada škody na pozadí mezinárodní konference. *Právní rozhledy*. 2008, č. 24, s. 922 - 924. ISSN 1210-6410.

Elektronické zdroje

- Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze): Nový občanský zákoník. *Ministerstvo spravedlnosti ČR*. 598 s. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/texty-zakonu/>
- Informační brožura Náhrada újmy v novém občanském zákoníku. *Ministerstvo spravedlnosti ČR*, 20 s. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/nahrada-ujmy/informacni-brozura/>

- KÜHN, Zdeněk. Má mít náhrada škody v soukromém právu sankční funkci? *Jiné právo*. Dostupné z: http://jinepravo.blogspot.cz/2007/10/m-mt-nhrada-kody-v-soukromm-prvu-sankn.html#disqus_thread
- Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. *Nejvyšší soud ČR*. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/Methodika
- Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví. *Ministerstvo práce a sociálních věcí*. 280 s. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/9867/klasifikace_funkcnich_schopnosti_disability_zdravi.pdf
- Průměrné mzdy - 4. čtvrtletí 2014. *Český statistický úřad*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2014-truea9fbwn>
- MALIŠ, Daniel. Nová Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví – zatím zčásti nehotová, ale velmi užitečná. *Epravo.cz*. Dostupné z: <http://generator.citace.com/dokument/xZfSrba9WkKW3o3c>
- MALIŠ, Daniel. Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví podruhé – publikován dosud neveřejný algoritmus. *Epravo.cz*. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/metodika-nejvyssiho-soudu-k-nahrade-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-podruhe-publikovan-dosud-neverejny-algoritmus-97569.html>
- Průměrné mzdy - 4. čtvrtletí 2014. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2014-truea9fbwn>
- Evropská úmluva o ochraně lidských práv ve znění Protokolů č. 11 a 14. *Evropský soud pro lidská práva*. 50 s. Dostupné z: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf
- Draft common frame of reference (DCFR) Outline edition. *Study Group on a European Civil Code AND Research Group on EC Private Law (Acquis Group)*. 643 s. Dostupné z: https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/2009_02_DCFR_OutlineEdition.pdf
- Důvodová zpráva k zákonu č. 509 ze dne 5. 11. 1991, občanský zákoník. *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0685_09.htm

Jiné

- Brožura obsahující záznam průběhu *V. Kongresu medicínského práva* konaného ve dnech 28.11. – 29.11.2013 v Hotelu PYRAMIDA, Praha pod záštitou *Kanceláře WHO v České republice*. Odborný garant kongresu: JUDr. Petr Vojtek. 111 s.
- Legal Workshop na téma „*Aktuální otázky náhrady újmy při ublížení na zdraví a usmrcení*“ uskutečněný dne 6.3.2015 v budově Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. ELSA Česká republika ve spolupráci s Advokátní kanceláří Mališ Nevřkla Legal.

Abstrakt

Způsob a rozsah náhrady majetkové a nemajetkové újmy ve zdravotnictví

Předmětem diplomové práce je problematika náhrady majetkové a nemajetkové újmy způsobené pacientům v souvislosti s poskytováním zdravotní péče. Jedná se zejména o újmu vznikající v důsledku ublížení na zdraví či usmrcení, jejíž příčinou je nejčastěji nesprávný postup lékařů a jiných zdravotnických pracovníků. Právní institut náhrady újmy má v oblasti občanského závazkového práva zcela zásadní a nezastupitelný význam. Práce zkoumá institut náhrady především z jeho materiální stránky, tedy co do způsobu a rozsahu.

První část práce se nese v duchu seznámení se s hlavními změnami, které do oblasti náhrady újmy vnesla rekodifikace občanského práva a jejích potencionálních dopadů do předmětné problematiky. Následuje bližší vymezení pojmů obsahu, způsobu a rozsahu náhrady, jejich vzájemná relace i historický vývoj. Dále jsou představeny základní funkce náhrady majetkové i nemajetkové újmy.

Samotné jádro práce se soustřeďuje na probádání způsobu a rozsahu náhrad u jednotlivých typů majetkových a nemajetkových újem. V této části je hojně využito dosavadní judikatury, autorka se snaží o potvrzení či vyvrácení hypotézy, zda a do jaké míry následovala účinná úprava ustálenou aplikační praxí soudů v dané oblasti. Ve vztahu k náhradě nemajetkové újmy je představena nová Metodika Nejvyššího soudu, v porovnání se zrušenou náhradovou vyhláškou jsou vymezeny její klady i zápory.

V závěrečné části jsou nastíněny vývojové tendence na evropské úrovni, přiblížení evropských harmonizačních projektů a zhodnocení jejich promítnutí do české právní úpravy.

Cílem práce je komplexní představení pojmů způsobu a rozsahu náhrady majetkové a nemajetkové újmy, k níž dochází při poskytování zdravotních služeb, rozbor jejich vzájemného vztahu a podmínek jejich uplatnění za pomoci dosavadní judikatury. V jednotlivých částech práce jsou zohledněny důsledky rekodifikace, zhodnocení stávající úpravy a nastíněn možný směr budoucího vývoje.

Abstract

The mode and of harm and non-proprietary damages relating to health care

The subject of this thesis is the issue of compensation of proprietary and non-proprietary damage suffered by patients during the provision of health care. Particularly, it is a damage resulting from bodily and deadly injury, which is most commonly caused by malpractice of doctors and other medical workers. Legal institute of damage compensation is of cardinal and irreplaceable importance in the area of Civil law. The thesis examines this institute from its material aspect, namely in terms of the mode and amount of compensation.

First part of the work deals with the introduction of the major changes brought by the new regulation of Czech Civil law into the area of damage compensation and their potential impacts on this sphere. Subsequently, there are further definitions of compensation's content, mode and amount, their mutual relations and historical development. That is followed by presentation of the main functions of the material and non-proprietary damage compensation.

The core of this work is focused on exploring the mode and amount of compensation for the different types of material and non-proprietary damage. In this part, there is widely used existing established practice of the courts, the author deals with confirmation or confutation of hypothesis whether the effective legal regulation followed the established application practice of the courts and to what extent. In relation to the compensation of non-proprietary damage the thesis includes description of new Methodology of the Czech Supreme Court and the determination of its positives and negatives compared to the repealed executive regulation which applied the Civil code.

The final part of the work outlines the evolutionary trends in European level, presents projects of European harmonization and appreciates their reflection into the Czech legal regulation.

The aim of this thesis is comprehensive presentation of the terms of compensation of proprietary and non-proprietary damage which arises from the provision of health services, an analysis of their mutual relation and conditions of their application with help of existing practice of the courts. In individual parts, there are reflected the legal consequences of the new regulation, enhancement of recent regulation and outline the possible direction of the future progress.

Klíčová slova

Náhrada újmy

Způsob náhrady

Rozsah náhrady

Škoda

Nemajetková újma

Zdravotní služby

Key words

Damage compensation/ Damages

Mode of compensation

Amount of compensation

Material damage/ Property damage

Non-proprietary damage

Health services